

Olli-Pekka Kallio

RUUMIILLISESTI JA HENKISESTI VAHVA TYÖVÄESTÖ

Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemykset
työväenurheiluaatteen levittämisestä vuosina 1919–1921

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2020

TIIVISTELMÄ

Olli-Pekka Kallio: Ruumiillisesti ja henkisesti vahva työväestö – Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemykset työväenurheiluaatteen levittämisestä vuosina 1919–1921

Pro gradu -tutkielma, 94 sivua

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta / Historian tutkinto-ohjelma

Syyskuu 2020

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee Työväen Urheiluliiton äänenkannattajan Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemyksiä työväenurheiluaatteen levittämisestä vuosina 1919–1921. Työväen Urheiluliitto perustettiin helmikuussa 1919 Suomen sisällissodan jälkimainingeissa Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitosta erotettujen työväen voimistelu- ja urheiluseurojen keskusjärjestöksi. Työväen Urheilulehti puolestaan oli julkaissut ensimmäisen numeronsa kesällä 1917. Lehden pääasiallisena tarkoituksena oli työväestön liikuntakulttuurin edistäminen ja aatteellinen herättäminen. Nämä asiat muodostavat työväenurheiluaatteen ytimen. Suomen sisällissodan syttyminen keskeytti Työväen Urheilulehden julkaisemisen helmikuussa 1918 ja lehden seuraava numero julkaistiin vasta Työväen Urheiluliiton perustamisen jälkeen. Tutkielmassa keskitytään Työväen Urheilulehden ennen sisällissotaa esittämään tavoitteeseen työväenurheiluaatteen levittämisestä ja esitetään, miten tämä tavoite oli lehden ja sen kirjoittajien näkökulmista toteutettava.

Tutkielman pääasiallisena aineistona on ollut Työväen Urheilulehden julkaisut vuoden 1919 ensimmäisestä numerosta aina Työväen Urheiluliiton Kuopion vuoden 1921 liittokokousta edeltävään numeroon asti. Tämä ajanjakso piti sisällään 56 numeroa, jotka olivat 16-sivuisia lukuun ottamatta yksittäisiä erikoisnumeroita, joiden sivumäärä oli edellä mainittua suurempi. Kaikki nämä julkaisut on käyty systemaattisesti läpi. Lisäksi aineistona on käytetty yksittäisiä Työväen Urheilulehden julkaisuja, jotka ovat jääneet tämän aikarajauksen ulkopuolelle. Nämä julkaisut ovat löytyneet Kansalliskirjaston digitaalisten aineistojen hakukoneen avulla. Samoin on toimittu yksittäisten Suomen Urheilulehden sekä Työläisnaisten Urheilulehden julkaisujen kanssa, joita on myös käytetty tämän tutkielman lähdeaineistona. Aineiston analysoinnin metodina on käytetty laadullista sisällönanalyysia.

Aineistosta nousi esiin neljä keskeistä teemaa, joihin Työväen Urheilulehti ja sen kirjoittajat keskittyivät työväenurheiluaatteen levittämistä käsitelleissä kirjoituksissaan. Suomalaiset liikuntaolosuhteet olivat itsenäisyyden ensimmäisinä vuosina alkeelliset, joten työväestön omien liikuntapaikkojen rakentamisen ja kehittämisen nähtiin olevan oivallisia keinoja työväenurheiluaatteen levittämiseksi. Tarvittaessa liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi oltiin valmiita yhteistyöhön Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton alaisten seurojen kanssa. Toisena teemana oli mahdollinen yhteistyö Työväen Urheiluliiton ja Suomen Sosiaalidemokraattisen Nuorisoliiton välillä. Yhteistyö oli tärkeää Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien mielestä, sillä sen katsottiin olleen hyödyllistä molemmille liitoille. Osa kirjoittajista kuitenkin vastusti yhteistyötä Nuorisoliitossa esiinousseiden suuntariitojen takia. Nämä suuntariidat olivat lopulta osasyynä mahdollisen yhteistyön kariutumiseen. Kolmantena teemana esiin nousi keskustelu työläisnaisten urheiluharrastuksista. Työläisnaisten urheiluharrastuksiin oli Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien mukaan kiinnitettävä huomio, vaikka työväenurheiluaatetta ei työläisnaisten keskuuteen levitetty sen varsinaisessa merkityksessä. Osaltaan tämän seurauksena Työväen Urheiluliiton naisaktiivit kokivat asemansa liitossa toisarvoiseksi, jolloin seurauksena oli naisten oman urheilulehden perustaminen. Viimeinen esiin noussut teema oli työväenurheiluaatteen suhde luokkataisteluun. Työväenurheiluaate oli Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien mukaan sidottava osaksi työväenurheiluaatetta ja luokkataistelua. Luokkataistelussa menestymiseen vaikuttaneet ominaisuudet olisivat joidenkin mielipiteiden mukaan kehittyneet parhaiten joukkueurheilun avulla mutta suurta mielenkiintoa asia ei Työväen Urheilulehdessä ja sen kirjoittajissa herättänyt. Työläisurheilijoita myös kritisoitiin siitä, ettei heitä kiinnostanut aatteellinen työ voimistelu- ja urheiluseurojen toiminnassa. Erityisen tärkeänä kohderyhmänä työväenurheiluaatteen levittämiselle pidettiin työläisnuorisoa. Tämä nousi esiin kaikkien teemojen kohdalla työläisnaisurheilua lukuun ottamatta.

Avainsanat: työväenurheiluaate, työläisnuorisoo, liikuntapaikkarakentaminen, Suomen Sosiaalidemokraattinen Nuorisoliitto, työläisnaisurheilu, joukkueurheilu, toverihenki

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
1.1 Tutkimuskysymys, aikarajaus ja tutkimuksen tavoite	2
1.2 Aikaisempi tutkimus	5
1.3 Tutkimuksen käsitteet	13
1.4 Tutkimusmetodi, tutkimusprosessi ja lähdeaineisto	16
1.5 Suomalainen työläisurheilu ja Työväen Urheilulehti	19
1.6 Eettiset kysymykset	23
2 Liikuntaolosuhteet ja niiden kehittäminen	25
2.1 Valtionavustusten merkitys liikuntaolosuhteiden kehittämisessä	25
2.2 Liikuntaolosuhteiden merkitys työväenurheiluaatteen omaksumisessa	29
2.3 Yhteistyö liikuntapaikkarakentamisen edistämiseksi	32
2.4 Työväenurheiluaatteen omaksumisen edistäjä ja yhteistyön mahdollistaja	38
3 Suomen työläisnuorison ruumiillisen ja henkisen tason kohottajat	40
3.1 Suomen Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto	40
3.2 ”Tulevaisuus on meidän”	42
3.3 Nuorisoliiton suuntariidat estävät virallisen yhteistyön	45
3.4 Nuorisoliiton hajoaminen	49
3.5 Yhteistyötä vai ei?	52
4 Työläisnaiset ja urheilu.....	54
4.1 Naisille oma osasto Työväen Urheilulehteen	54
4.2 Samoilla mutta myös eri linjoilla porvarillisen puolen kanssa	56
4.3 Miesten urheilu – naisten voimistelu.....	59
4.4 Naisille oma urheilulehti	62
4.5 Naiset omillaan.....	65
5 Työväenurheiluaate ja luokkataistelu	68
5.1 Urheilun merkitys työväenaattelle	68
5.2 Joukkueurheilun merkitys työväenurheiluaatteelle	72
5.3 Toverihengessä puutteita	77
5.4 Työväenaate ennen työväenurheiluaatetta	81
6 Loppupäätelmät	83
Lähteet ja kirjallisuus	89

1 Johdanto

Suomen Työväen Urheiluliitto (TUL) vietti satavuotisjuhliansa vuonna 2019. Juhlallisuudet käynnistyivät 26. tammikuuta Helsingissä Koiton salissa, jossa liitto oli perustettu tasan 100 vuotta aiemmin.¹ Liitto perustettiin edellisenä vuonna päättyneen Suomen sisällissodan jälkeen, sillä sodalla oli merkittäviä vaikutuksia maan yhteiskunnan ohella myös sen urheiluelämään. Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton (SVUL) alaiset piirit olivat alkaneet kesällä 1918 järjestämässään vuosikokouksissa erottaa työväen voimistelu- ja urheiluseuroja piirien toiminnasta. Yksimielistä piirien toiminta ei kuitenkaan ollut, vaan suuri vaikutus oli paikallisilla mielialoilla sekä näkökulmilla sodan syyllisistä. Yleisesti piirit menettelivät niin, että avoimesti punakaartissa mukana olleet seurukset erotettiin. Porvarillinen urheilujohtokunta ei ollut asiassa yksimielinen. Mielipiteissä esiintyi äärimmäisen kostonhengen lisäksi myös näkemyksiä, joiden mukaan ainoastaan sodan pääsyyllisenä pidetyt oli tuomittava. Lopullinen päätös punakaarteihin ja niiden toimintaan osallistuneiden urheilijoiden sekä seurojen kohtalosta esitettiin SVUL:n syyskokouksessa marraskuussa 1918. Kokouksessa päätettiin, että liitosta olisi erotettava seurukset, jotka olivat osastoina osallistuneet punakaartien toimintaan sekä seurukset, joiden jäsenistä puolet tai enemmän oli tuomittu toimintaan osallistumisesta. Myös kansalaisluottamuksensa menettäneet henkilöt oli päätöksen mukaan erotettava liitosta. SVUL menetti täten valtaosan jäsenistään mutta kaatuneiden valkoisten urheilijoiden muiston koettiin olevan niin pyhä, että liiton kannalta oli parempi pitää 2 000 uskollista, kuin 20 000 huojuvaa jäsentä. SVUL:n päätös antoi Seppo Hentilän mukaan lopullisen lähtölaukauksen suomalaisen urheiluliikkeen kahtiajaolle. Työväestöllä oli ollut jo ennen sotaa haluja oman urheiluliiton perustamiseksi ja SVUL:n päätöksen ansiosta se sai hyvän syyn asian toteuttamiseksi. Työväen Urheiluliitto perustettiinkin 26. tammikuuta 1919.²

TUL perustettiin nimensä mukaisesti työväestön voimistelu- ja urheilutoimintaa ylläpitämään. Liiton tarkoituksiksi määriteltiin Suomessa toimivien voimistelu- ja urheiluseurojen sekä muiden ruumiillisen kasvatuksen alalla työskentelevien yhdistysten kokoaminen sekä voimistelun ja urheilun, yleensä järkipäisten ruumiinharjoitusten edistäminen työväestön keskuudessa.³ Liiton tehtävänä oli voimistelu- ja urheilutoiminnan järjestämisen lisäksi myös työväenurheiluaatteen levittäminen työväen voimistelu- ja urheiluseurojen avulla niiden jäsenten keskuuteen. Yksittäisten seurojen tarkoituksena puolestaan oli edistää sosialistisen urheilukulttuurin kasvua porvarillisen

---

¹ <https://tul.fi/tul-100/juhlavuosi-2019/>. (Viitattu 11.8.2020).

² Hentilä 1982, 65–70.

³ Hentilä 1982, 80.

kustannuksella.⁴ Erityisen tärkeänä tavoitteena nähtiin työläisnuorison saaminen mukaan työväenliikkeen ohella myös työväen urheiluliikkeen toimintaan.

Työväenurheiluaatteen laajamittainen levittäminen työväestön keskuuteen edellytti TUL:n oman äänenkannattajan perustamista. Asia oli kuitenkin suhteellisen helposti toteutettavissa, sillä tähän tarkoitukseen sopiva lehti oli jo perustettu. Tosin vuoteen 1917 asti suomalaisen urheiluväen laajalevikkisin ja käytännössä myös ainoa koko urheiluväestön tavoittanut urheiluaiheinen lehti oli *Suomen Urheilulehti*, joka ilmestyi ensimmäisen kerran vuonna 1898. Muita vartenotettavia lehtiä olivat ruotsinkielisen urheiluväen *Idrottsbladet* (vuoteen 1918 *Finsk Idrottsblad*) sekä Suomen Naisten Liikuntakasvatusliiton (SNLL) *Kisakenttä*. Suomen Urheilulehti oli kuitenkin edellä mainituista selvästi suosituin. Lehti ei kuitenkaan ollut vuosien 1914–1921 välillä SVUL:n virallinen äänenkannattaja, sillä se oli irrottautunut liitosta vuonna 1914. Syynä olivat SVUL:n kyvyttömyys lehden taloudelliseen tukemiseen, henkilötason erimielisyydet sekä lehden liiallisena pidetty Helsinki-keskeisyys.⁵ Käytännössä lehti kuitenkin esiintyi porvarillisen puolen ja siten myös SVUL:n edustajana urheilukeskusteluissa. Luonnollisesti lehden sivuilla esiintyneet mielipiteet heijastivat vahvasti porvariston näkökulmia suomalaisesta yhteiskunnasta ja siten myös urheiluelämästä. Koska työväenurheiluaatteen näkemykset erosivat edellä mainituista porvariston näkemyksistä, nähtiin oman urheilulehden perustaminen tarpeellisenä työväenurheiluaatteen levittämiseksi työväestön keskuuteen. *Työväen Urheilulehden* ensimmäinen näyttenumero julkaistiinkin kesäkuussa 1917.⁶ Lehden perustaminen mahdollisti urheilulehtikentällä olleen aukon täyttämisen ja samalla työväenurheiluaatteen levittäminen tuli aiempaa helpommaksi. Tutkielmani tarkoituksena onkin perehtyä niihin näkökulmiin, joita lehden sivuilla esitettiin työväenurheiluaatteen levittämiseksi.

1.1 Tutkimuskysymys, aikarajaus ja tutkimuksen tavoite

Pro gradu -tutkielmani tutkimuskysymys on: Miten Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemysten mukaan työväenurheiluaatetta oli levitettävä työväenluokan keskuudessa vuosina 1919–1921? Aikarajaus käsittää ajanjakson ensimmäisestä TUL:n perustamista seuranneesta numerosta aina TUL:n elokuussa 1921 järjestettyä liittokokousta edeltäneeseen numeroon asti. Tämä ajanjakso on valikoitunut aikarajaukseksi, sillä se käsittää TUL:n toiminnan ensimmäiset kaksi ja puoli vuotta,

---

⁴ Keskinen 2011a, 57.

⁵ Perko 1991, 227–235.

⁶ Perko 1991, 237.

jolloin liitto vielä etsi asemaansa suomalaisessa urheiluelämässä ja pyrki saavuttamaan mahdollisimman monen työläisurheilijan. Lisäksi liitto oli tänä aikana vielä varsin yhtenäinen eivätkä myöhemmät sisäiset tai ulkoiset suuntariidat⁷ vaikuttaneet sen toimintaan, joten sen voi katsoa olleen nimensä mukaisesti koko työväen urheiluliitto. Tutkimuskysymyksen ja aikarajauksen tarkoituksina on siis selvittää työväenurheiluaatteen levittämiseen liittyneitä näkökulmia lehden sivuilla yhtenäisen työväen urheiluliikkeen aikana.

Tutkimuskysymykseen vastaaminen edellyttää luonnollisesti myös alakysymysten esittämistä. Työväenurheiluaatteen levittämiseen keskittynyttä keskustelua käytiin Työväen Urheilulehden sivuilla pitkälti neljän eri teeman yhteydessä. Nämä teemat olivat: liikuntapaikkojen rakentamiseen ja kehittämiseen liittynyt keskustelu, TUL:n ja työläisnuorisojärjestöjen välisestä yhteistyöstä esitetyt mielipiteet, lehden ja sen kirjoittajien suhtautuminen naisurheiluun sekä työväenurheiluaatteen ja luokkataistelun välinen suhde. Näin ollen olen luonut alakysymykseni ja tutkielmani käsittelyluvut edellä mainittujen teemojen perusteella. En ole asettanut teemoja järjestykseen, vaan kaikki ovat yhtä tärkeitä. Ensimmäisessä käsittelyluvussa käsittelen sisällissodan jälkeistä liikuntapaikkarakentamista, joten alakysymykset ovat:

- Kuinka julkisen puolen oli tuettava liikuntaolosuhteiden kehittämistä?
- Miten tärkeinä rakenteilla olleita liikuntapaikkoja pidettiin työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta?
- Millaisena mahdollinen liikuntapaikkojen jakaminen yhdessä suojeluskuntien ja porvarillisten urheilijoiden kanssa nähtiin?

Seuraavan käsittelyluvun, jonka aiheena on TUL:n ja Suomen Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton välinen yhteistyö, alakysymykset ovat:

- Millä tavoin työläisnuorisojärjestöjä oli hyödynnettävä työväenurheiluaatteen levittämiseksi työläisnuorison keskuuteen?
- Miten Nuorisoliitossa esiin nousseet suuntariidat vaikuttivat mahdolliseen yhteistyöhön ja työväenurheiluaatteen levittämiseen?

Kolmannessa käsittelyluvussa tutkin lehden ja sen kirjoittajien suhtautumista naisurheiluun:

- Missä roolissa työläisnaisten nähtiin olevan työväenurheiluaatteen levittämisessä?

---

⁷ Kts. Hentilä 1982, 149–157.

- Millaisia Työväen Urheilulehden ja sen kirjottajien näkemykset naisurheilusta olivat suhteessa porvarillisen puolen näkemyksiin?
- Miten työläisnaiset itse saivat vaikuttaa työväenurheiluaatteen levittämiseen keskuudessaan?

Viimeisessä käsittelyluvussa tarkasteluni kohteena on urheilun merkitys luokkataistelulle:

- Miten työväenurheiluaate oli sidottava yhteen luokkataistelun kanssa?
- Kuinka tärkeänä joukkueurheilu koettiin luokkataistelun kannalta?
- Millaista suhtautuminen oli niitä työläisurheilijoita kohtaan, joiden katsottiin laiminlyöneen aatteellinen puoli urheilutoiminnassa?

Tutkielmani johdanto koostuu tutkimuskysymyksen määrittelyn jälkeen aiemman tutkimuksen esittelystä. Tämän jälkeen esittelen tutkielmani kannalta keskeisimpiä käsitteitä, jonka jälkeen esittelen käyttämäni tutkimusmetodia sekä tutkimusprosessiani. Seuraavaksi siirryn kerron lyhyesti suomalaisen työläisurheilun ja Työväen Urheilulehden historiasta. Johdannon lopuksi pohdin vielä lyhyesti tutkimukseeni liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tämän jälkeen ovat vuorossa varsinaiset käsittelyluvut, joiden teemat tulivat esiin jo alakysymysten esittelyn yhteydessä. Viimeisessä luvussa vedän yhteen aiempien lukujen päätelmät ja vastaan esittämääni tutkimuskysymykseen asettamieni alakysymysten avulla. Lisäksi pohdin lyhyesti tutkimusaiheeseeni liittyvän jatkotutkimuksen mahdollisuuksia.

Tutkielmani tavoitteena on perehtyä suomalaisessa urheiluhistoriantutkimuksessa vielä suhteellisen vähän tutkittuun alueeseen: TUL:n lyhytaikaiseen pää-äänenkannattajaan Työväen Urheilulehteen. Työväen Urheilulehteä on käytetty joissakin tutkimuksissa lähdeaineistona mutta varsinainen oma tutkimus lehden historiasta puuttuu. Suomalaisessa urheiluhistoriantutkimuksessa on tässä kohdin aukko, jonka pyrin omalla tutkielmallani täyttämään. Minun on huomioitava myös työläisurheilun suhde porvarilliseen urheiluun, sillä tämä on Seppo Hentilän mukaan avainkysymyksenä työväen urheiluliikkeeseen kohdistuvassa historiantutkimuksessa. Kysymys sisältää kaksi pääelementtiä, jotka käsittelevät työläisurheilun suhdetta työväenliikkeeseen sekä työväen urheiluliikkeen suhdetta porvarilliseen urheiluliikkeeseen ja valtioon.⁸ Tässä tutkielmassa käsittelen molempia edellä mainittuja, kun pohdin sitä, miten Työväen Urheilulehden kirjoittajat näkivät työväenurheiluaatteen levittämisen työväestön keskuuteen ja siten osaksi työväenliikettä laajemminkin. Työväen urheiluliikkeen suhde porvarilliseen urheiluliikkeeseen sekä valtioon tulee esiin, kun tutkin

---

⁸ Hentilä 1982, 17.

näkemyksiä mahdollisesta yhteistyöstä urheilupaikkojen rakentamiseksi, suhtautumista naisurheiluun sekä tiettyjen joukkueurheilulajien painottumista eri puolien välillä.

1.2 Aikaisempi tutkimus

Tutkielmani tarkoituksena on selvittää TUL:n pää-äänenkannattajana toimineen Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemyksiä työväenurheiluaatteen levittämisestä työväenluokan keskuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että tärkeimmän tutkimuskirjallisuuden on koostuttava työläisurheilun historiaa käsittelevistä teoksista. Kattavin aihetta koskeva teos on Seppo Hentilän *Suomen työläisurheilun historia* -teossarjan ensimmäinen osa *Suomen työläisurheilun historia 1 – Työväen Urheiluliitto 1919–1944* (1982). Teos on oman tutkielmani kannaltani tärkeä siksi, että Hentilä on käyttänyt aineistonaan muun muassa Työväen Urheilulehteä ja käsitellyt samalla lehden historiaa. Koska Työväen Urheilulehdestä ei ole olemassa varsinaista tutkimusta, on Hentilän teos tämän takia erittäin tärkeässä roolissa oman tutkielmani kannalta. Hentilän teoksen avulla minulla on ollut mahdollisuus selvittää lehden vaiheista se, mitä ei ole ollut selvitettävissä lehden sivuilta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi lehden taustavoimien selvittämistä ja niiden vaikutusta lehden linjauksiin. Koska Hentilän teos on kuitenkin ollut pääasiassa TUL:n, ei Työväen Urheilulehden, historiaa käsittelevä teos, on painopiste kuitenkin ollut liitossa ja suomalaisessa työläisurheilussa ylipäänsä, joten lehden roolina on ollut selvittää liiton toimia. Oman tutkielmani tarkoitus onkin täydentää Hentilän teosta, vaikka en suoranaisesti lehden historiaa käsittele. Hentilältä on ilmestynyt myös uudempi aihetta käsittelevä teos *TUL liikuttaa, kasvattaa, vaikuttaa: Suomen Työväen Urheiluliitto 1919–2019* (2019). Kyseisen teoksen painopisteenä on TUL:n neljä viimeisintä vuosikymmentä (1979–1919) mutta Hentilän tavoitteena on ollut tarjota analyysi työläisurheilun asemasta ja merkityksestä Suomen liikuntakulttuurissa sadan vuoden ajalta.⁹ Näin ollen myös tämä teos on hyödyllinen oman tutkimukseni kannalta.

Työväenurheiluaatteeseen liittyvänä tutkimuskirjallisuutena olen hyödyntänyt Lauri Keskisen väitöskirjaa *Seura tekee kaltaisekseen. Poliittinen sosialisatio varsinaissuomalaisissa työväenurheiluseuroissa vuosisadan vaihteesta 1920-luvun alkuun* (2011), jossa hän tutkii urheilun merkitystä poliittisen sosialisatian lähteenä. Keskisen väitöskirja on tutkielmani kannalta merkittävä siksi, että hän käsittelee työväen voimistelu- ja urheiluseuroissa tapahtuneen agitaation vaikutusta

---

⁹ Hentilä 2019, 10.

työväenurheiluaatteen omaksumiseen työväestön keskuudessa. Keskisen mukaan työväen voimistelu- ja urheiluseurat onnistuivat luomaan ympäristön, joka mahdollisti voimakkaan samaistumisen työväenurheiluaatteen lisäksi myös arkipäivän työväenaatteeseen ja -kulttuuriin. Voimistelu- ja urheiluseurat saavuttivat myös muiden työväenjärjestöjen tavoitteen hankkimalla aktiivisesti jäseniä riveihinsä. Tämä oli seurausta Erfutin ohjelmasta, jossa korostettiin laajojen joukkojen sitomista työväenliikkeeseen, jolloin seurauksena olisi liikkeen parlamentaarisen ja yhteiskunnallis-kulttuurisen vaikutusvallan kasvu.¹⁰ Oma tutkielmani on sidottu Keskisen väitöskirjaan siten, että tutkin työväenurheiluaatteen levittämistä Työväen Urheilulehden kirjoittajien näkökulmasta. Työväen voimistelu- ja urheiluseurat olivat tässä suhteessa merkittäviä paikallisia toimijoita työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta.

Hentilän *Suomen työläisurheilun historia 1* on kantava teos läpi koko tutkielmani. Tämän lisäksi olen käyttänyt jokaisen käsittelylukuni tukena niihin sopivaa tutkimuskirjallisuutta. Liikuntapaikkojen rakentamiseen liittyvänä tutkimuskirjallisuutena olen käyttänyt Juhana Aunesluoman toimittamaa *Liikunta kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto* (1995). Suomen valtio piti itsenäisyyden alkuvuosina urheilua tärkeänä tekijänä, joka lisäsi eripuraisen kansan yhtenäisyyden tunnetta ja valtakunnan näkyvyyttä ulospäin. Lisäksi urheilu koettiin maanpuolustuksen kannalta tärkeänä asiana. Tästä syystä on mielenkiintoista, että valtio ei aluksi tukenut liikuntapaikkojen rakentamista, vaan tyytyi myöntämään urheiluelämälle vuosittaisen avustuksen, joka oli jaettava eri järjestöjen kesken. Vuonna 1920 tämä avustus oli 200 000 markkaa, josta TUL:n osuus oli 60 000 markkaa. Varsinaisesti suomalainen liikuntapaikkarakentaminen alkoikin kuntien sekä suojeluskuntajärjestön voimin.¹¹ Aunesluoman ja Joel Jupin osuus *Valtiovalta ja liikunta 1920–1944* sekä Kalevo Ilmasen *Kunnallinen liikuntatoimi 1919–1944* ovat erityisen hyödyllisiä liikuntapaikkarakentamista koskevan käsittelyluvun tukena. Aunesluoman toimittaman teoksen lisäksi Erkki Vasaran *Valtion liikuntahallinnon historia* (2004) tarjoaa kattavan kuvan liikuntapaikkarakentamisen historiasta. Lisäksi Vasaran teos antaa mahdollisuuden tarkastella suojeluskuntien toimintaa liikuntapaikkojen rakentamisessa ja kehittämisessä, sillä järjestö oli tässä asiassa merkittävä toimija 1920-luvulla. Suojeluskuntajärjestön roolia liikuntapaikkarakentamisessa on mahdollista tarkastella myös Esko Lammen teoksen *Liike ja tuli. Urheilu maanpuolustuksen ja maanpuolustus urheilun tukena* (2002) avulla. Lammen mukaan urheilulla oli tärkeä osa

---

¹⁰ Keskinen 2011a, 139.

¹¹ Juppi & Aunesluoma 1995, 24–25.

suojeluskuntien toiminnassa, sillä nähtiin olleen selvä myönteinen vaikutus niin kansalaiskuntoon kuin sotilaskuntoonkin.¹²

Työläisnuorisojärjestöistä olen keskittynyt Suomen Sosialidemokraattiseen Nuorisoliittoon, jonka kanssa TUL pyrki alkutaipaleellaan yhteistyöhön. Nuorisoliitto oli suurin työläisnuorisojärjestö, joten mahdollinen yhteistyö oli tästä syystä luontaista uudelle liitolle. Nuorisoliiton osalta olen käyttänyt Mikko Laakso ja Veijo Åbergin teosta *Sosialismiin! Sosialidemokraattiset nuoret 1906–2006* (2006). Teoksessa ei sinänsä käsitellä Nuorisoliiton ja TUL:n välistä suhdetta ja tekijät mainitsevatkin, että Nuorisoliiton piirissä harjoitettua kulttuuritoimintaa, jollaiseksi myös urheilutoimintaa voidaan laskea, olisi ollut tarpeen tutkia lisää.¹³ Teoksen merkitys oman tutkimukseni kannalta korostuu kuitenkin siinä, että sen avulla minulla on ollut mahdollisuus tutustua Nuorisoliitossa esiin nousseisiin suuntariitoihin, jotka lopulta johtivat yhteistyön kariutumiseen TUL:n kanssa. Lisäksi Seppo Hentilän *Suomen työläisurheilun historia 1:n* avulla minulla on mahdollisuus tutustua TUL:n näkökulmaan asiassa. Tasapainottelen siis näiden kahden teoksen välillä, kun pyrin selvittämään Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkökantoja mahdolliseen yhteistyöhön liittojen välillä.

Suomalaisen naisliikunnan historiaa on tutkittu paljon voimistelun kautta, sillä voimistelulla oli pitkään johtava asema naisten liikuntamuotona. Käytännössä se oli itsenäisyyden alkuvuosina ainoa yleisesti hyväksytty tapa, jolla naiset saattoivat harjoittaa liikuntaa. Koska urheilu ja voimistelu tarkoittivat tuolloin erillisiä asioita ja koska tutkielmani tarkoituksena on käsitellä työväenurheiluaatetta, olen keskittynyt naisliikuntaa koskevan tutkimuskirjallisuuden osalta nimenomaan naisurheilua käsitteleviin teoksiin. Suomalaisen työläisnaisurheilututkimuksen uranuurtajana on toiminut Leena Laine. Olenkin tästä syystä käyttänyt pääasiassa hänen teoksiaan ja artikkeleitaan naisurheilua koskevan osuuden tukena. Tutkielmani kannalta tärkein työläisnaisurheilua käsittelevä teos on Laineen *Työväen urheiluliikkeen naiset* (2000). Laineen mukaan TUL:n perustaminen merkitsi suurta käännettä työväenliikkeen urheileville ja voimisteleville naisille, sillä ensimmäistä kertaa työväen voimistelu- ja urheiluseuroissa omin neuvoin toimineet naiset saivat valtakunnallisen johdon. Lisäksi naisten rooli työväen voimistelu- ja urheiluseuroissa oli sodanjälkeisenä aikana korvaamatonta. Naisia tarvittiin muun muassa huoltotehtävissä, arjen järjestäjinä ja toimitsijoina, kun suuri osa miehistä oli vankileireillä tai sairaaloissa. Naisille myös perustettiin Työväen Urheilulehden erityinen naisten osasto.¹⁴ Osastoa julkaistiin kesän 1919 aikana jokaisessa lehdessä, kunnes sen saama palstatila alkoi vähenemään, vaikka TUL:n ensimmäisen

---

¹² Lammi 2002, 116–117.

¹³ Laakso & Åberg 2006, Lukijalle.

¹⁴ Laine 2000, 42–43.

liittokokouksen mukaan naisille oli annettava riittävä tila lehdessä. Tämän seurauksen työväen urheiluliikkeen naiset päätyivät perustamaan oman *Työläisnaisten Urheilulehden* vuonna 1921.¹⁵ Pyrinkin tutkielmassani selvittämään, millaisia asioita naisille tarkoitettulla osastolla julkaistiin ja miten naisia yritettiin saada omaksumaan työväenurheiluaate. Laineen teoksen avulla minulla on mahdollisuus selvittää myös naisjaostojen näkökulma asiaan.

Leena Laine on käsitellyt suomalaisen naisurheilun historiaa myös suomalaisurheilua koskeissa kokoomateoksissa *Suomi urheilun suurvaltana* (1989) ja *Suomi uskoi urheiluun* (1992). Nämä teokset ovat edelleen auttaneet minua hahmottamaan edelleen naisurheilun tilaa 1920-luvun taitteessa. Naisurheilua koskevia kirjoituksia suomalaisissa urheilulehdissä 1920-luvun taitteessa on puolestaan tutkinut Kati Hara pro gradu -tutkielmassaan *Juoksevan naisen kauneus: Suhtautuminen naisten yleisurheiluun alan järjestöissä ja lehdissä Suomessa 1907–1923* (1998). Haran mukaan TUL:ssa naisurheilun asema herätti keskustelua samaan aikaan kuin SVUL:ssa siihen alettiin suhtautua yhä välinpitämättömämmin. Naisurheilu oli TUL:ssa monipuolista ja sen kehittämisen koettiin olevan tärkeää. Joidenkin mielipiteiden mukaan nainen kuului sekä urheilukentälle että työelämäänsä aivan kuten mies ja kilpailunhalu oli tytöille yhtä luonteenomaista kuin pojille.¹⁶ Tästä huolimatta Työväen Urheilulehdessä ollut naisten osasto lakkautettiin, kun se ei saanut riittävästi huomiota. Lisäksi naisurheilun kehitystä ei liitossa tapahtunut siinä suhteessa kuin olisi ollut mahdollista.

Joukkueurheilun ja yksilöurheilun välistä suhdetta ja sen merkitystä suomalaiselle yhteiskunnalle on mahdollista tarkastella Jouko Kekkosen väitöskirjan *Kansakunta kilpasilla. Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952* (2008) avulla. Kokkonen pohtii teoksessaan nationalismia ja urheilun suhteen muutosta sellaisena, kuin se välittyi lehdistön ja urheilukirjallisuuden teksteissä. Kokkonen kuitenkin käsittelee myös yksilö- ja joukkueurheilun välistä suhdetta ja niihin vaikuttavia nationalistisia mekanismeja.¹⁷ Tämä on oman tutkielmani kannalta tärkeää siksi, että vaikka suomalainen urheiluelämä olikin jakautunut poliittisen kentän eri puolien välillä, niin myös työväestö oli kiinnostunut ”porvariurheilusta”. Vaikka työväestö pyrkikin harjoittamaan urheilua oman aatteensa edistämiseksi, niin suomalaisesta työväenurheilusta tuli Kekkosen mukaan huomattavan kilpailullista Saksaan ja Itävaltaan verrattuna. Tämä mahdollisti samalla porvariston puolelta yhteiskunnallisen vastakkainasettelun hämärtämisen urheilun avulla, vaikka työväenliike muuhun pyrkikin.¹⁸ Tässä on mielenkiintoinen ristiriita, kun ottaa huomioon, että

---

¹⁵ Laine 2000, 48–50.

¹⁶ Hara 1998, 62–67.

¹⁷ Kokkonen 2008, 18–19.

¹⁸ Kokkonen 2008, 191.

TUL pyrki saamaan työväestön vakuuttuneeksi työväenurheiluaatteesta työväen omana liikunnan muotona. Pyrin selvittämään tutkielmassani, miten tämä näkyi *Työväen Urheilulehden* sivuilla ja nähtiinkö joukkueurheilu yksilöurheilua soveltuvampana liikunnan muotona työväestölle luokkataisteluun valmistautumisen näkökulmasta.

Työväestöä koskevan tutkimuskirjallisuuden osalta on edellä mainitun *Suomen työläisurheilun historia I:n* lisäksi esiin nostettava myös Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seuran *Väki voimakas* -teossarja, joista olen hyödyntänyt kolmea teosta tämän tutkielman tukena. Käytän näitä teoksia lähinnä muiden teosten tukena tuomaan lisää näkökulmia aiheeseen, sillä ne tarjoavat minulle mahdollisuuden tarkastella tutkielmani aiheita paikallistasolla. Tutkielmani aihetta lähimpänä on Erkki Vasaran toimittama *Työväki ja liikunta* (2013), jonka artikkelit tarjoavat mahdollisuuden työväenaatteen sekä työväestön itsensä tarkasteluun urheilun ja sen harjoittamisen näkökulmasta. Teoksen artikkeleissa kuvataan sitä muutosta, jonka työväenurheilu on 1900-luvun alusta lähtien kokenut.¹⁹ Oman tutkielmani kannalta teoksen heikkoutena on kuitenkin se, että artikkeleissa käsitellään työläisurheilun kehitystä koko 1900-luvun ajan, jolloin oman tutkielmani ajanjakso jää auttamatta varsin pienelle huomiolle. Puutteellisuus osoittaa työväenurheiluaatetta koskevassa tutkimuskentässä olevan aukon, jota pyrin oman tutkielmani myötä paikkaamaan.

Väki Voimakas-teossarja sisältää myös kaksi muuta tutkielmani kannalta hyödyllistä teosta. Kati Launiksen ja Marko Tikan toimittaman teoksen *Työväki ja kokemus* (2009) artikkeleissa käsitellään kokemusta historiallisena, sosiaalisena ja kuviteltuna ilmiönä. Tästä teoksesta olen käyttänyt Lauri Keskinen artikkelia *Agitaatiotilaisuus opetustapahtumana – teoreettinen tarkastelu agitaation vastaanotosta työväen seuroissa*, sillä onnistunut agitaatio oli työväenurheiluaatteen omaksumisen kannalta tärkeää. Keskinen käsittelee artikkelissaan agitaatiotilaisuuksia ja niiden aatteellista vaikuttavuutta 1900-luvun kahdella ensimmäisellä vuosikymmenellä. Aikarajaus ei ole kuitenkaan Keskinen mukaan oleellinen, sillä hän tarkastelee agitaatiotilaisuuden vaikuttavuutta yleisluonteisesti ja teoreettisesti. Agitaatiotilaisuuksien henkilökohtaisten kokemusten tarkastelu teoreettisesta näkökulmasta on perusteltua siksi, ettei tapahtumasta ole jäänyt kirjallisia jälkiä.²⁰ Keskinen artikkeli tarjoaakin minulle teoreettisen pohjan agitaation tarkasteluun työväen urheiluliikkeessä ja edelleen Työväen Urheilulehden sivuilla, kun tarkastelen liikuntapaikkojen merkitystä työväenurheiluaatteen levittämisessä.

---

¹⁹ Vasara 2013, 7–13.

²⁰ Keskinen 2009, 99–100.

Sakari Saaritsan ja Sinikka Selin toimittama teos *Työväki ja sivistys* (2016) puolestaan sisältää kaksi artikkelia, jotka ovat hyödyllisiä tutkielmani kannalta. Anna Rajavuoren *Sosialistiagitaattorit maaseututyöväestön valistajina ja opettajina* mahdollistaa Lauri Keskinen artikkelin tapaan agitaatiotilaisuuksien tarkastelun. Siinä missä Keskinen tarkasteli agitaatiota teoreettisesta näkökulmasta, Rajavuoren artikkelissa esiin nousee käytännön agitaatio. Maaseudulla agitaattoreiden merkitys korostui, eikä valistuksen ja agitaation ero ollut aina selvä. Maaseudun agitaattoreiden tavoitteena olikin kasvattaa maaseudun työväkeä itsetietoisuuteen.²¹ Ulla Aatsinki puolestaan tarkastelee artikkelissaan *Opittu, omaksuttu ja sovellettu: Sosialistinen kasvatus ja sen yhteiskunnallinen vaikutus kolmen työläisnuoren näkökulmasta tarkasteltuna 1920-luvun Suomessa* Suomen Sosialidemokraattiseen Nuorisoliittoon kuuluneiden nuorten elämää. Aatsingin mukaan nuorisoliittolaisuus oli 1920-luvun Suomessa selkeä poliittinen ja yhteiskunnallinen kannanotto niin maan virallista, valkoisiin arvoihin perustuvaa politiikkaa kuin sosialidemokratiaakin kohtaan.²²

Suomalaisen urheiluhistorian vaiheiden selvittämiseksi olen käyttänyt pääosin kahta kokoomateosta, jotka mainitsin jo naisurheilua koskevan tutkimuskirjallisuuden yhteydessä. Ensimmäinen näistä on Erkki Vasaran toimittama teos *Suomi urheilun suurvaltana* (1989), joka koostuu Vasaran lisäksi Reijo Häyrisen ja Leena Laineen laatimista teksteistä. Teoksessa käsitellään Suomen arvokisamenestyksen ohella myös suomalaisen urheilun laajempaa historiaa sekä urheilua suhteessa muuhun yhteiskuntaan. Toinen näistä kokoomateoksista on Teijo Pyykkösen toimittama *Suomi uskoi urheiluun* (1992), johon kirjoittivat Pyykkösen lisäksi aiemmin mainitut Vasara ja Laine. Lisäksi kirjoittajina toimivat Antero Heikkinen, Seppo Hentilä, Pekka Kärkkäinen, Henrik Meinander ja Martti Silvennoinen. Teoksessa käsitellään työläisurheilun historiaa sekä muutoinkin urheilun vaikutusta suomalaiseen yhteiskuntaan. Molemmat teokset ovat osoittautuneet tutkielmani kannalta hedelmällisiksi, sillä niissä käsitellään jokaista tutkimaani teemaa. Koska kyseessä ovat kuitenkin varsin yleistajuiset kokoomaesitykset suomalaisen urheilun historiasta, olen käyttänyt näitä teoksia lähinnä muun tutkimuskirjallisuuden tukena ja painottanut enemmän teoksia, jotka käsittelevät yksityiskohtaisemmin tutkielmani teemoja.

Aikakauslehtiä on julkaistu Suomessa vuosien saatossa varsin paljon. Aikakauslehdet ovat kuitenkin harvemmin olleet itsessään tutkimuksen kohteina, vaan yleensä ne toimivat laajemman tutkimuksen aineistona. Esimerkiksi Seppo Hentilä käyttää TUL:n historiaa käsittelevässä teossarjassaan Työväen Urheilulehteä aineistona ja käsittelee sen sivussa lehden historiaa. Aikakauslehtiä käytetään

---

²¹ Rajavuori 2016, 111.

²² Aatsinki 2016, 134.

suhteellisen paljon historiatieteen puolella aineistona ja aikakauslehtitutkimusta on julkaistu myös muilla tieteenaloilla runsaasti. Maija Töyryn, Laura Saarenmaan ja Nanna Särkän mukaan ongelmana on kuitenkin ollut tieteenalojen välinen kommunikaation puute mistä kertoo alojen välisten viittausten vähäisyys. Samasta lehdestä tai aiheesta tutkimusta tekevät mutta eri tieteenaloilla työskentelevät tutkijat ovat olleet heikosti tietoisia aiemmasta tutkimuksesta. Osaltaan tämän on voinut katsoa johtuneen aikakauslehdistön tutkimukseen keskittyvän perusoppikirjallisuuden puutteesta. Tämä onkin johdattanut tutkijoita käyttämään muuta toimialakirjallisuutta, kun he ovat perehtyneet lehtiaineistoihinsa. Tutkimuskirjallisuuden puutteen vuoksi Töyry, Saarenmaa ja Särkkä esittävät, että suomalaisen lehdistön historiaa käsittelevien julkaisujen tarjontaa päivitettäisiin tuoreella aikakauslehdistön kokoomateoksella. Tällaisesta teoksesta olisi heidän mukaansa hyötyä myös muiden tieteenalojen, kuin media- ja viestintäoppiaineiden edustajille.²³

Aikakauslehdistön historiaa ja niiden tutkimusta käsittelevän kirjallisuuden puutteellisuus on vaikuttanut luonnollisesti myös omaan tutkimukseeni. Kattavimmin suomalaista sanoma- ja aikakauslehdistön historiaa käsittelee *Suomen lehdistön historia* -teossarja. Teossarjan tärkein teos oman tutkimukseni kannalta on Päiviö Tommilan toimittama sarjan yhdeksäs osa *Suomen lehdistön historia 9: Erikoisajakauslehdet* (1991). Teos sisältää Touko Perkon laatiman suomalaisten urheilulehtien historiaa käsittelevän osuuden. Perko kuvaa tässä suomalaisen urheilulehdistön ”elämänkaaren” sen synnystä kehityksen kautta laajenemiseen. Perko on rajannut käsittelyn suurimpiin lehtiin, joten Työväen Urheilulehti on yksi käsitellyistä lehdistä. Perkon mukaan urheilulehdistö on osa liikuntakulttuurin arvokasta lähdeaineistoa, sillä sanomalehdistön välittämä kuva urheilusta oli suppea aina 1920-luvulle asti. Perkon painopiste on ollut lehtien ensimmäisissä vuosikymmenissä, jolloin niiden viestintä- ja liikuntatehtävä oli tärkeimmillään.²⁴ Työväen Urheilulehden julkaisuvuodet olivat 1917–1930, joten sen kohdalla ei voida puhua vuosikymmenistä. Lehti oli kuitenkin vastaperustetun TUL:n äänenkannattaja ja siten työväenurheiluaatteen edistäjä, joten Perko on antanut sille eniten tilaa heti Suomen Urheilulehden jälkeen. Perkon teksti painottuu kuitenkin suurimmalta osin Suomen Urheilulehden käsittelyyn ja Työväen Urheilulehteä käsitellään varsin pintapuolisesti.

Perkon jo varsin vanha artikkeli on kuitenkin ainoa teksti, jossa suomalaisen urheilulehdistön historiaa kuvataan laajasti. Tämä osoittaa Töyryn, Saarenmaan ja Särkän toteamuksen aikakauslehdistön historiaa ja tutkimusta käsittelevän kirjallisuuden puutteellisuudesta todeksi. Laura

---

²³ Töyry & Saarenmaa & Särkkä 2011, 33–34.

²⁴ Perko 1991, 219.

Saarenmaa onkin todennut *Suomen lehdistön historia* -teossarjan osien 8, 9 ja 10 olevan suomalaisen aikakauslehtitutkimuksen portinvartijoita, kun aikakauslehdistön tai yksittäisten lehtien historioista kiinnostunut tutkija etsii perspektiiviä omaan jäsenyykseensä menneisyydestä.²⁵ Muun tutkimuskirjallisuuden puute osoittaa sen, että Saarenmaa on varmasti oikeassa. En kuitenkaan itse koe asiaa ongelmalliseksi oman tutkimukseni näkökulmasta. Saarenmaa, kuten myös Töyry ja Särkkä ovat viestintätieteilijöitä ja heidän artikkelinsa on julkaistu media-alalle suunnatussa tieteellisessä julkaisussa. Näin ollen on selvää, että heidän näkökulmansa asiaan on eri kuin minulla. Saarenmaan teksti käsittelee muilta osin aikakauslehdissä käytettyjä sanavalintoja sekä vaihtoehtoisia jäsenystapoja. Töyryn, Saarenmaan ja Särkän artikkelissa puolestaan keskitytään vertailemaan eri aloilla tehtyjä opinnäytteitä ja niiden aiheita. Lisäksi artikkelissa tutkitaan eri alojen välisten viittausten määrää. Itse en kuitenkaan omassa tutkimuksessani käsittele edellisen kaltaisia asioita, vaan keskityn Työvään Urheilulehden kirjoituksissa esiin nousseihin asioihin ja syihin näiden asioiden taustalla. Tutkimuskohteenani ei myöskään ole lehti itse, vaan käytän siinä julkaistuja kirjoituksia aineistona. Minun on toki pohdittava sitä, miksi lehti päätyi kyseisiä kirjoituksia julkaisemaan mutta tutkimuskysymykseni tarkoittaa sitä, että pohdin ensisijaisesti kirjoitusten sisältöä. Tästä syystä koen, että nyt saatavilla oleva aikakauslehtiä koskeva tutkimuskirjallisuus on oman tutkimukseni kannalta riittävä.

Metodikirjallisuuteni koostuu luonnollisesti teoksista, jotka tukevat valitsemaani tutkimusmetodia. Päädyin valitsemaan tutkimusmetodikseni sisällönanalyysin, sillä sen avulla on parhain mahdollisuus vastata esittämäni tutkimuskysymykseen. Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven teos *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (2018) on mielestäni paras suomenkielinen teos laadullisen tutkimuksen teosta ja sisällönanalyysin käyttämisestä. Koska kyseessä on aikakauslehteen liittyvä tutkimus, käytän myös Anthony Brundagen teosta *Going to the Sources: A Guide to Historical Research and Writing* (2018), jossa käsitellään julkaistuihin lähteisiin, kuten sanoma- ja aikakauslehtiin liittyvää historiantutkimusta.

Tutkielmani kannalta ehdottomasti tärkein teos Seppo Hentilän *Suomen työläisurheilun historia 1*. Minun on siis jäsennettävä oma tutkielmani pitkälti suhteessa Hentilän tutkimukseen. Tämä onnistuu kuitenkin melko helposti, sillä Hentilän tutkimus koskee TUL:a, kun taas oman tutkimukseni kohdistuu Työvään Urheilulehteen ja sen kirjoittajiin. Hentilä käyttää lehteä yhtenä aineistoistaan mutta hänen tavoitteenaan on ollut perehtyä lehteen selvästi yleisemmällä tasolla ja osana TUL:n historiaa. Oma tutkielmani puolestaan painottuu lehteen ja siinä julkaistuihin kirjoituksiin, jotka

---

²⁵ Saarenmaa 2007, 67.

tuovat aiheen yksityiskohtaisemmalle tasolle. Näin ollen näenkin oman tutkielman Hentilän tutkimuksen jatkotutkimuksena, kun pohdin näkemyksiä työväenurheiluaatteen levittämisestä työväestön keskuuteen. Sama pätee myös käyttämäni teemakirjallisuuden suhteen. Lauri Keskinen käsittelee väitöskirjassaan työväen voimistelu- ja urheiluseurojen harjoittamaa poliittista sosialisatiota, joka tapahtui muun muassa agitaation avulla. Siinä missä Keskinen painopiste on agitaation seurauksissa, oma pohdinta kohdistuu siihen, millainen vaikutus agitaatiolla oli työväenurheiluaatteen levittämisen toteuttamisessa. Mikko Laakson ja Veijo Åbergin sekä Leena Laineen yleisteosten osalta pureudun tarkemmin heidän tutkimuskohteisiinsa, kun pohdin työväenurheiluaatteen levittämistä työläisnaisten ja -nuorten keskuuteen. Jouko Kokkonen puolestaan käsittelee omassa tutkimuksessaan yksilö- ja joukkueurheilun välistä suhdetta ja niihin vaikuttavia nationalistisia mekanismeja. Omassa tutkielmassani pohdin aihetta työväenurheiluaatteen sekä luokkataistelun näkökulmista.

Aikaisempi aihetta koskenut tutkimus on painottunut pitkälti yleisesityksiin suomalaisen urheiluhistorian vaiheista, joten urheiluhistoriaan liittyvä tutkimuskirjallisuuteni painottuu pitkälti näihin teoksiin. Käsittelylukuihin pohjautuvaa tutkimuskirjallisuutta on kuitenkin ollut saatavilla varsin runsaasti ja ne ovat olleet yleisesti ottaen helposti saatavilla. Haasteena on ollut lähinnä Työväen Urheilulehteä koskevan tutkimuksen puute ja lehteä onkin käytetty lähinnä aineistona osana laajempaa tutkimusta. Tästä syystä Seppo Hentilän jo lähes 40 vuotta vanha esitys TUL:n historiasta on edelleen merkittävin Työväen Urheilulehden historiaa käsittelevä teos, vaikkei kyseessä olekaan lehden oma historiikki. En kuitenkaan näe aikaisemman tutkimuksen puutteellisuutta ongelmana, vaan tämä mahdollistaa täysin oman näkökulman valitsemisen aiheeseen. Samalla voin täyttää olemassa olevan aukon Työväen Urheilulehteä koskevalla tutkimuskentällä.

1.3 Tutkimuksen käsitteet

Tutkielmani sijoittuu sekä työväen- että urheiluhistorian kentälle, joten on tarpeen selittää näistä tutkimussuuntauksista peräisin olevia käsitteitä tutkielmani takana. Lisäksi on todettava, että vaikka kyseessä on aikakauslehden liittyvä tutkimus, en koe sen kuitenkaan olevan lehtihistorian tutkimus. Tavoitteenani ei ole tutkia lehteä itsessään, vaan siinä esitettyjä näkemyksiä työväenurheiluaatteen levittämisestä. En esimerkiksi tutki sitä, kuinka usein joitakin näkemyksiä Työväen Urheilulehdessä esitettiin, vaan millaisia nämä näkemykset olivat. Näin ollen ei myöskään ole tarpeen luoda lehtihistoriaan liittyvästä tutkimuksesta peräisin olevia käsitteitä. Poikkeuksena on *kirjoittajan* käsite.

Se tarkoittaa tässä tutkielmassa Työväen Urheilulehteen kirjoittaneita henkilöitä. Nämä henkilöt olivat sekä lehden toimituskuntaan kuuluvia että sen ulkopuolisia henkilöitä. En luo eroa näiden ryhmien välille, vaan tarkoitan kirjottajilla molempiin ryhmiin kuuluneita henkilöitä.

Tutkielmani oleellisin käsite on *työväenurheiluaate*. Termi muodostui myöhemmin varsin poliittiseksi mutta vielä 1900-luvun alussa kyse oli lähinnä työläisten ruumiillisesta hyvinvoinnista huolehtineesta aatteesta. Aate nousi puheenaiheeksi vain, jos keskustelunkohteena oli tasa-arvoinen yhteiskunta. Poliittiseksi aate kehittyi kuitenkin melko nopeasti. Tämän mahdollisti SDP:n sosialistinen ohjelma, työväenliikkeen radikalisoituminen suurlakon jälkeen, työväestön poliittisen tietoisuuden kasvu, työväen voimistelu- ja urheiluseurojen perustamisen helpottuminen, urheiluun myönteisesti suhtautuneet työväenlehdet sekä työväestön järjestäytyminen. Asiaan vaikuttivat myös paikkakunnille perustetut työväen voimistelu- ja urheiluseurat, joiden jäsenistön vaadittiin kuuluvan oman paikkakuntansa työväenyhdistyksiin.²⁶

1910-luvulle tultaessa työväenurheiluaate oli politisoitunut entisestään, kun se oli määritellyt viholliseksi porvariston ja kapitalisten yhteiskunnan. Nyt ei enää huolehdittu pelkästään työläisten ruumiillisesta hyvinvoinnista, vaan keskityttiin koko yhteiskunnan korjaamiseen työläisille paremmin soveltuvaksi. Mallia ei haluttu ottaa porvarillisesta urheiluaatteesta, jossa harjoitettua urheilua pidettiin militaristisena ”rappiourheiluna”. Työväen urheiluliikkeen vastuulla oli myös työväestöä koskevien sosiaalisten uudistusten ajaminen. Urheilun olikin työväenurheiluaatteen mukaan edistettävä ”sosialistisia ja yhteiskunnallisia luonteita”.²⁷ Työväenurheiluaate tarkoittaakin tutkielmassani tätä myöhempää käsitystä, jonka mukaan työläisurheilu toimi vastapainona porvarilliselle urheilulle ja sen tarkoituksena oli edistää työväen yhteiskunnallisia ja sosialistisia tavoitteita.

Toinen oleellinen käsite tutkielmani takana on *työläisnuoriso*. Se tarkoittaa tässä tutkielmassa henkilöitä, joihin sekä työväenaate että myös työväenurheiluaate pyrki toiminnallaan ensisijaisesti vaikuttamaan. Nämä olivat nuoria työläisiä, jotka työskentelivät esimerkiksi tehtaissa mutta jotka eivät vielä olleet liittyneet työväenliikkeen toimintaan mukaan. Työväenurheiluaatteen kannalta työläisnuoriso tarkoittaa myös jo työväenliikkeeseen kuuluneita jäseniä, jotka eivät kuitenkaan vielä olleet omaksuneet työväenurheiluaatetta. En ole määritellyt tarkkaa ikärajaa sille, minkä ikäinen on vielä määriteltävissä työläisnuorisoon kuuluvaksi, sillä en koe sen olevan tarpeellista tämän

---

²⁶ Keskinen 2011b, 57–58.

²⁷ Keskinen 2011b, 58–59.

tutkielman kannalta. Työläisnuorison ohella on mainittava myös *nuorisojärjestön* käsite. Se tarkoittaa tässä tutkielmassa työläisnuorten järjestöä, joka toimi puolueen tai työväenyhdistyksen alla. Työväen voimistelu- ja urheiluseurojen nuoriso-osastojen en laske kuuluvaan mukaan näihin nuorisojärjestöihin tässä tutkielmassa.

Edellä mainittu nuorisojärjestö tulee esiin erityisesti toisessa käsittelyluvussa. Aineistosta esiin tuleviin teemoihin liittyy myös muita käsitteitä. *Liikuntapaikkarakentaminen* on tutkielmani ensimmäisen käsittelyluvun avainkäsite. Se tarkoittaa tässä tutkielmassa liikuntaolosuhteiden rakentamista sekä kehittämistä. Synonyymina tälle on *urheilupaikkarakentaminen*. En luo näille mainittavaa eroa, sillä työläisurheilijoiden olosuhteet olivat molemmissa tapauksissa varsin alkeelliset ja ainoastaan suurimmissa kaupungeissa oli olemassa mitat täyttävä urheilukenttä sekä liikunnan harrastamiseen tarkoitettut tilat. Lisäksi on huomattava, että *liikuntapaikkarakentaminen* koostuu kahdesta alakäsitteestä: *liikuntapaikka* ja *rakentaminen*. Liikuntapaikka tarkoittaa tässä tutkielmassa mitä tahansa paikkaa, joka oli erikseen suunniteltu liikunnan harrastamista varten. Paikat, joissa liikuntaa oli mahdollista harrastaa, mutta jotka eivät sitä varten ole alun perin suunniteltuja, eivät tässä tutkielmassa täytä liikuntapaikan määritelmää. Esimerkiksi metsään tehdyt ladut eivät olleet tämän määritelmän mukaan liikuntapaikkoja, vaikka niissä olikin mahdollista liikuntaa harrastaa. *Urheilupaikka* toimii myös tässä kohdin synonyymina liikuntapaikalle. Tämä on mahdollista, sillä niin Työväen Urheilulehdessä kuin myös käyttämässäni tutkimuskirjallisuudessa urheilupaikka ja liikuntapaikka tarkoittivat käytännössä samaa asiaa. *Rakentaminen* puolestaan tarkoittaa yksinkertaisesti sekä rakentamista että myös jo valmiina olleiden rakennelmien kehittämistä.

Tutkielmani kannalta oleellisia käsitteitä ovat myös *voimistelu* ja *urheilu*. Erona niiden välillä oli erilaiset tavoitteet. Voimistelussa pyrittiin lisäämään jokaisen hyvinvointia ilman kilpailullisia tavoitteita. Urheilussa taas oli oleellista kilpailu tai erilaiset tulostavoitteet. *Kilpaurheilu* puolestaan tarkoittaa urheilua, jonka lähtökohtana on kilpailullinen asetelma. Urheilun ja kilpaurheilun välinen ero ei myöskään ole täysin selvä. Urheilussa syntyviä tuloksia on nimittäin mahdollista vertailla ilman, että on olemassa varsinaista kilpailuasetelmaa. Käytän edellä mainittujen lisäksi myös käsitettä *liikunta*, kun puhun yleisemmin liikunnallisesta toiminnasta, jolla ei ollut urheilun kaltaisia tavoitteita mutta muistutti sitä enemmän kuin voimistelua.

Voimistelun ja urheilun välinen ero tulee selvimmän esiin kolmannessa käsittelyluvussa, jossa käsittelen näkemyksiä naisten urheilusta. Yleisesti voimistelun katsottiin soveltuvan naisille, kun taas urheilua kohtaan asenne oli toisenlainen, ajoittain jopa kielteinen. *Naisurheilu* tarkoittaa tässä

tutkielmassa yksinkertaisesti naisten harrastamaa urheilua, kun taas *naisvoimistelu* nimensä mukaisesti naisten voimistelua. Vaikka kyse ei ole varsinaisesti sukupuolihistoriaan liittyvistä käsitteistä, ovat ne kuitenkin lähimpänä sitä olevat käsitteet tässä tutkielmassa. En koe useampien sukupuolihistoriaan liittyvien käsitteiden luomista tärkeänä tämän tutkimuksen kannalta, sillä vaikka käsittelen naisten urheilua kolmannessa käsittelyluvussa, en pyri löytämään syitä suhtautumiselle sitä kohtaan, vaan tutkimaan millaista suhtautuminen ylipäänsä oli.

Joukkueurheilu tarkoittaa tässä tutkielmassa sekä urheilua että liikuntaa, jota harrastettiin yhdessä muiden kanssa samassa joukkueessa. Joukkueurheilun harrastamisella oli yhteinen tavoite. Esimerkiksi jalkapallossa tämä tarkoittaa maalin tekemistä ja vastustajajoukkueen voittamista. Joukkueurheilua saatettiin harjoittaa kilpailullisen mutta myös muunlaisen tavoitteen takia. Joukkueurheilua ei tule sekoittaa *joukkourheiluun*, joka puolestaan tarkoitti TUL:n toiminnassa yhä useamman työläisen saamista omaksumaan työväenurheiluaate ja toimimaan sen mukaisesti. Tässä tutkielmassa joukkourheilu oli työväenurheiluaatteen lähtökohtana, joten en koe sen määrittelemistä erikseen tarpeellisenä. Joukkueurheilu on viimeisen käsittelylukuni avainkäsite. Lisäksi on mainittava vielä *luokkataistelun* käsite, joka tulee esiin niin viimeisessä käsittelyluvussa kuten myös aikaisemmin. Tässä tutkielmassa tarkoitan luokkataistelulla klassista määritelmää eli eri yhteiskuntaluokkien välistä valtataistelua.

1.4 Tutkimusmetodi, tutkimusprosessi ja lähdeaineisto

Koska tutkimuksen kohteena oleva Työväen Urheilulehti on aikakauslehti, on niitä tutkittaessa huomioitava muutama tärkeä asia. Sanoma- ja aikakauslehtien osalta on huomattava, että monissa tapauksissa niissä julkaistuissa uutisissa ja artikkeleissa pyrittiin vaikuttamaan julkiseen mielipiteeseen. Lisäksi kirjoittajan näkemys asiasta on aina hänen omansa. On myös huomattava, että aineisto on sijoitettava omaan aikaansa ja tarkasteltava sitä kriittisellä mutta maltillisella katseella.²⁸ Tämän lisäksi on myös pohdittava, millaisella metodilla on paras mahdollisuus vastata asetettuun tutkimuskysymykseen. Omat vaihtoehdotni olivat joko diskurssianalyysi tai sisällönanalyysi. Päädyin valitsemaan sisällönanalyysin, sillä sen avulla minulla on mahdollista vastata asettamaani tutkimuskysymykseen. Tämä johtuu tutkimuskysymyksen muodosta, sillä tarkoitukseni on selvittää Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemyksiä työväenurheiluaatteen levittämisestä.

---

²⁸ Brundage 2018, 18–21.

Tämä ei mielestäni edellytä diskurssianalyysin käyttöä, sillä tarkoituksenani ei ole tulkita esimerkiksi kielenkäytön tapoja näiden näkemysten takana, vaan näkemysten sisältöä itsessään. Tästä syystä sisällönanalyysi on oiva metodi tämän tutkielman takana.

Teoksessaan *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi määrittelevät sisällönanalyysin tekstianalyysiksi, jonka avulla pyritään kuvaamaan tutkittavana olevien dokumenttien sisältöä sanallisesti. Tässä on ero sisällön erittelyyn, jossa kuvataan dokumenttien sisältöä määrällisesti.²⁹ Tuomi ja Sarajärvi käyttävät teoksessaan Matthew Milesin ja Michael Hubermanin kehittämää mallia, jonka mukaan aineistolähtöisen laadullisen eli induktiivisen aineiston analyysi on kolmevaiheinen prosessi. Oma tutkimukseni on nimenomaan tämän kaltainen tutkimus. Prosessin ensimmäinen vaihe on aineiston redusointi eli pelkistäminen. Tässä vaiheessa aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat pois. Tämä tarkoittaa oman tutkimuskysymykseni kannalta epäolennaisten uutisten ja artikkelien rajaamista pois aineistosta. Prosessin toinen vaihe, aineiston klusterointi eli ryhmittely, tarkoittaa sitä, että aineisto käydään läpi tarkasti ja etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia. Saman ilmiön alle kuuluvat käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään eri luokiksi, jotka nimetään kunkin luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Omassa tutkielmassani tämä tarkoittaa asioiden rajaamista esimerkiksi liikuntapaikkarakentamiseen liittyvän luokan alle. Prosessin viimeinen vaihe on aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen. Tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotetaan aineistosta ja sen perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Oman tutkielmani kannalta tämä tarkoittaa niin tutkimukselle, kuin myös sen jokaiselle käsittelyluvulle tärkeiden käsitteiden luomista, kuten olen tehnyt oman tutkielmani kohdalla. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä siis yhdistellään käsitteitä ja vastataan tällä tavoin tutkimuskysymykseen.³⁰

Kävin tutkimusprosessini aikana systemaattisesti läpi kaikki Työväen Urheilulehden numerot TUL:n perustamisesta, helmikuusta 1919 lähtien aina Kuopion vuoden 1921 liittokokousta edeltäneeseen numeroon asti. Tämä ajanjakso piti sisällään 56 numeroa, joista kaksi oli kaksoisnumeroita: vuosien 1919 ja 1920 *Työläisurheilijan joulukuun* -julkaisut. Työväen Urheilulehti oli yleensä 16-sivuinen julkaisu lukuun ottamatta muutaman kerran vuodessa julkaistuja erikoisnumeroita. Tällaisia olivat, edellä mainittujen 52- ja 40-sivuisten joulunumeroiden ohella vappunumerot, joissa oli 24 sivua. Lisäksi vuoden 1921 alusta lukien lehden numerot olivat tarpeen vaatiessa 20-sivuisia, mikä johtui urheiluelämän vilkastumisesta ja lehden entisen sivumäärän vähyydestä. Korkeat kustannukset eivät

---

²⁹ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.4.

³⁰ Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.4.2.

kuitenkaan mahdollistaneet sivumäärän nostamista vakituisesti tähän sivumäärään.³¹ Koska lehti sisälsi aina useamman sivun verran mainoksia sekä tutkielmani kannalta epärelevantteja urheilutuloksia ja kisojen raportteja, oli itselleni relevanttia materiaalia aina noin puolet yksittäisen lehden sivumäärästä. Tutkielmani aikarajaus mahdollistikin sen, että käyttämäni aineiston laajuus oli varsin sopiva pro gradu -tutkielmalle. Työväen Urheilulehden lisäksi olen käyttänyt lähteinäni myös Suomen Urheilulehden ja Työläisnaisten Urheilulehden yksittäisiä numeroita, jos olen katsonut sen olevan tutkielmani kannalta tarpeellista. Tähän ratkaisuun olen päätenyt silloin, kun Työväen Urheilulehdessä on puhuttu edellä mainittujen lehtien asioista eikä käyttämäni tutkimuskirjallisuus ole tarjonnut riittävästi lisätietoa asiasta.

Tutkimukseni aikana olen hyödyntänyt Kansalliskirjaston digitaalisia aineistoja³². Digitaalisten aineistojen käyttäminen on helpottanut tutkimukseni tekoa erittäin paljon, sillä minun ei ole tarvinnut olla tietyssä paikassa tiettyyn aikaan aineistoon perehtyessäni. Tämä on mahdollistanut tutustumisen edellä mainittujen Suomen Urheilulehden ja Työläisnaisten Urheilulehden yksittäisiin numeroihin, sillä ne ovat olleet palvelun avulla vaivattomasti saatavilla. Digitaalisen aineiston sivulla on käytettävissä hakukone, jonka avulla lehtien sivuilta on mahdollista löytää haettavana olevia sanoja. Käytin tätä hakukonetta varmistaakseni, ettei epärelevantteina pitämistäni urheilutuloksista tai kisojen raporteista löytynyt tutkielmalleni relevanttia aineistoa. Lisäksi hyödynsin hakukonetta selvittääkseni tutkielman aikarajauksen ulkopuolelle jääneitä asioita, joista käydyn keskustelun koin jääneen kesken määrittelemälläni ajanjaksolla. Tällaisia olivat suhtautuminen liikuntaolosuhteiden kehittämiseen yhdessä porvarillisen urheiluliikkeen kanssa sekä haikailu TUL:n ja työväen nuorisoliikkeen välisen yhteistyön perään. Hakukone toimi yleisesti ottaen hyvin ja se tunnisti myös sanojen taivutuksia ja sanapareja, kuten ”nuorisoliikkeen” ja ”naisten urheilu”. Tämä päti kuitenkin vain yksinkertaisten sanojen osalta. Vierasperäisten sanojen osalta ongelmaksi muodostui sanojen taivutus sekä niiden muunnelmat. Esimerkiksi sanat ”agitaatio”, ”agitatsioni” ja ”agitatsiooni” antoivat kaikki eri hakutulokset. Aineiston systemaattisella läpikäynnillä kuitenkin selviää, että edellä mainittuja sanoja on käytetty selvästi tätä enemmän Työväen Urheilulehden sivuilla. Näin ollen on selvää, ettei pelkkään hakukoneeseen voi luottaa tutkimusprosessin aikana mutta se on hyvä apuväline, jos tarkoituksena on varmistaa, ettei yksittäisiä relevantteja asioita ole jäänyt huomioimatta. Tällöinkin on kuitenkin varmistettava, että haettavana on yksinkertaisia sanoja tai pyrittävä hakemaan kaikilla mahdollisilla sanoilla ja tarpeen tullen myös sanamuunnoksilla. Oman tutkielmani kannalta hakukone on kuitenkin toiminut lisäarvoa tuovassa roolissa. Hakukoneen käyttö

---

³¹ Työväen Urheilulehti 22–23/1920.

³² <https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu> (Viitattu 2.5.2020).

yhdessä aineiston systemaattisen läpikäynnin kanssa on johtanut siihen, ettei minulta ole jäänyt huomaamatta sellaista määrää materiaalia, jolla olisi löytyessäänkään merkittävää vaikutusta tutkielman lopputuloksen kannalta.

1.5 Suomalainen työläisurheilu ja Työväen Urheilulehti

Suomalainen työläisurheilu alkoi kehittyä 1880-luvulta lähtien, kun työväestö alkoi kulttuuri- ja sivistysrientojen ohella harrastaa myös voimistelua ja urheilua. Tämä työläisurheiluliikkeen kehitys voidaankin jakaa kolmeen päävaiheeseen. Ensimmäisenä vaiheena toimi 1880-luvun lopulta vuosisadan vaihteeseen kestänyt jakso, jonka aikana käsityöläiset alkoivat liittyä sivistyneistön ja säätyläisten johtamiin voimisteluseuroihin. Ensimmäisenä kanavana toimi raittiusliike, jonka välityksellä työväestö pääsi kosketuksiin liikuntakulttuurin kanssa. Raittiusseuroissa toimi voimisteluklubeja ja koska työväestö siirsi säätyläisten ja sivistyneistön toimintamuodot sellaisenaan omiin seuroihinsa, alkoi voimistelu kiinnostaa yhä useampaa työläistä. Toisena mahdollisuutena oli liittyminen ns. sekaseuroihin, joiden johdossa toimi sivistyneistöä ja edistysmielistä porvaristoa. Sekaseurojen työläisjäsenet saattoivat myös irrota omaksi seuraukseksi. Kolmas väylä oli työntajien perustamat tehtaalaisten seurat, joista osa itsenäistyi työväestön omiksi seuroiksi.³³

Työläisurheiluliikkeen toisena kehitysvaiheena oli 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä tapahtunut työväenyhdistysten alaisten voimistelu- ja urheiluseurojen läpimurto. Perustettujen seurojen määrä kasvoi runsaasti etenkin vuoden 1908 jälkeen, sillä vuonna 1900 seuroja oli viisi, 1907 niitä oli 46, kun taas vuonna 1909 seuroja oli jo 119. Vuonna 1915 seuroja oli peräti 218. Seppo Hentilä huomauttaa, että vuoden 1905 suurlakko ei antanut työväen voimistelu- ja urheiluseurojen perustamiselle läheskään samanlaista pontta, kuin poliittisen työväenliikkeen kasvulle. Hentilän mukaan seurojen perustaminen voidaankin rinnastaa ennemmin työväen näytelmäseurojen ja laulukuorojen määrän kehitykseen sekä työväentalojen rakentamisvauhtiin. Työväentalot olivat paikallisen työväenkulttuurin luonnollisen tyyssijan ohella tärkeitä myös työväen voimistelu- ja urheiluseurojen kannalta. Seurat saivat työväentalojen juhlasaleista omat harjoitus- ja kilpailutilansa, mikä otettiin usein huomioon jo taloja suunniteltaessa.³⁴

---

³³ Hentilä 1989, 226; Hentilä 1992, 142.

³⁴ Hentilä 1989, 226; Hentilä 1992, 142–144.

Kolmantena kehitysvaiheena oli ajatus työläisurheilun oman keskusjärjestön perustamisesta. Noin puolet työväen voimistelu- ja urheiluseuroista kuului keväällä 1906 perustettuun SVUL:on. Ensimmäisiä viitteitä työväestön ja porvariston poliittisista erimielisyyksistä alkoi esiintyä Tukholman vuoden 1912 olympiakisojen alla. Riidanaiheet olivat vielä varsin käytännöllisluonteisia, sillä ne koskivat SVUL:n johtaelinten valintoja, kilpailujen järjestämisoikeuksia, harjoituspaikkoja ja työläisurheilijoiden syrjimistä työpaikoilla. Esimerkiksi kestävyysjuoksijasuuruus Hannes Kolehmainen (1889–1966) joutui erotetuksi eräältä rakennustyömaalta, sillä hän oli siirtynyt Helsingin Kisa-Veikoista työväenyhdistyksen alaiseen Helsingin Jyryyn. Mainittu Jyry oli myös aloitteentekijä työväen oman urheiluliiton perustamisessa. Jyry teki vuonna 1913 kaksi tiedusteluluontoista aloitetta, joiden tarkoituksena oli kartoittaa työväen voimistelu- ja urheiluseurojen keskuudessa ollutta kiinnostusta oman urheiluliiton perustamiseksi. Tammikuussa 1913 tehdystä aloitteesta Jyry sai 87 vastausta, joista 77 oli liiton perustamisen kannalla. Työväenliikkeen johto suhtautui kuitenkin liittohankkeisiin pidättyväisesti. Joulukuussa 1913 tekemäänsä aloitteeseen Jyry sai vielä suuremman kannatuksen. Tammikuun aloitteen tapaan asiassa ei kuitenkaan tapahtunut edistystä. Seuraavana haasteena oli vuonna 1914 syttynyt ensimmäinen maailmansota, jonka seurauksena Suomessa tuli loppukesällä voimaan poikkeusmääräykset. Seppo Hentilän mukaan tämä oli yhtenä syynä liittohankkeen hautautumiseen. Vielä vuonna 1915 asiasta kuitenkin käytiin keskustelua. SVUL:n liittohallinnossa ainoana työväenseurojen edustajana toiminut Eino Pekkala (1887–1956) ehdotti työväen oman urheiluliiton perustamista SVUL:n alaiseksi piiriksi. Samalla Pekkala ajoi SVUL:n sääntöjen muuttamista sellaisiksi, että työväen voimistelu- ja urheiluseurat saisivat tasapuoliset vaikutusmahdollisuudet liitossa. Työväen urheiluvaikuttajien mielenkiinto siirtyi kuitenkin tässä vaiheessa muihin asioihin.³⁵

Vuosina 1914–1917 ajatus työväestön omasta urheilulehdestä nousi jopa tärkeämmäksi kuin työväen oman urheiluliiton perustaminen. Työläisurheilun jatkuvan kasvun lisäksi erkaantuminen porvarillisesta liikunnasta edisti tarvetta työväestön omalle urheilulehdelle. Suomalaisen urheiluväen johtavana lehtenä ollut Suomen Urheilulehti koettiin työväestön näkökulmasta puolueellisena ja kilpaurheiluun liiaksi keskittyvänä julkaisuna. Alkuperäisenä ajatuksena oli *Työläisnuorison* ja sen seuraajan *Nuoriso*-lehden laajentaminen siten, että lehti voisi toimia myös työläisurheilun äänenkannattajana. Suomen johtava työväenlehti *Työmies* puolestaan julkaisi joulukuussa 1915 aloitteen kokonaan uuden ja oman urheilulehden perustamiseksi. Lehti painotti nimenomaan työläisurheilun kasvua ja Suomen Urheilulehden toimituksen puolueellisuutta asiassa. Suomen

---

³⁵ Hentilä 1989, 227–228; Hentilä 1992, 148–150.

Urheilulehti joutuikin vakuuttelemaan omaa puolueettomuuttaan ja piti työväestön omaa lehteä tarpeettomana.³⁶

Työväestön johtavat urheiluhenkilöt suhtautuivat ajatukseen omasta urheilulehdestä melko ristiriitaisesti. Osan mielestä oman liiton perustaminen oli akuutimpi asia kuin oma lehti, osa puolestaan oli täysin päinvastaisella kannalla. Mahdollisina ongelmana nähtiin lehden tilaajamäärä ja kannattavuus. Kannattavaksi tilaajamääräksi esitettiin 5 000 tilaajaa. Vaihtoehtoisesti esitettiin myös mahdollisuutta lisätä työväen sanomalehtien urheilutoimituksia ja täten hoitaa oman urheilulehden tarve. Lopulta oma urheilulehti nähtiinärkevimpänä ratkaisuna. Lehti päätettiin perustaa osakeyhtiöpohjalle ja 30 000 markan pääoma jaettiin kymmenen markan suuruisiin osakkeisiin, joita annettiin työväenjärjestöjen ja yksityishenkilöiden merkittäväksi. Lopulta maaliskuun 24. päivänä 1917 perustettiin Työväen Urheilulehti Osakeyhtiö. Lehden ensimmäisen näytenuumeron piti ilmestyä saman vuoden vappuna mutta lopulta näytenumero voitiin julkaista kesäkuun ensimmäisellä viikolla.³⁷

Säännöllisesti Työväen Urheilulehti alkoi ilmestyä heinäkuun alusta 1917 ja uusi numero julkaistiin viikoittain. Työväen Urheilulehden toimittajat asettivat lehden pääasialliseksi tehtäväksi työväestön liikuntakulttuurin edistämisen ja aatteellisen herättämisen. Lehden painopiste kohdistui elämäntapakasvatukseen, jonka tähtäimenä oli ihmisen kasvattaminen kypsäksi sosialismiin. Lehti esitteli artikkeleissaan myös vähemmän tunnettuja asioita luonnonlääketieteestä ja ihmisruumiin fysiologiasta.³⁸ Lehden tehtävänä oli myös eri urheilumuotoja koskeva valistus. Erityisesti tämä tarkoitti voimistelua, painia, yleisurheilua, pallokisoja ja uintia. Työväenliikkeen urheilupoliittiseksi tavoitteeksi lehti puolestaan asetti työväestön liikuntakulttuurin harjoitusmahdollisuuksien parantamisen.³⁹ Lisäksi artikkeleissa painotettiin raittiuskasvatusta sekä henkisen ja fyysisen kehityksen harmonian ihannetta. Aatteellisen työn lisäksi lehti asetti tavoitteekseen työväestön oman voimistelu- ja urheiluliiton perustamisen valmistelun. Varsinkin työläisnuorisoliikkeet tukivat työläisurheiluväen pyrkimyksiä. Tästä esimerkkinä oli Helsingin sosialidemokraattisten nuorisosastojen keskusjärjestön tekemä päätös, jonka mukaan porvarillisiin voimistelu- ja urheiluseuroihin kuuluneet jäsenet eivät saaneet edustaa omaa osastoaan sen järjestämissä urheilukilpailuissa. Seppo Hentilän mukaan tämä oli merkittävä askel työläisnuorison erilliskasvatuksen ajatusta kohden, joka oli työväen oman urheiluliiton perustamisen keskeisimpiä ja tärkeimpiä lähtökohtia. Kesä 1917

---

³⁶ Hentilä 1982, 62–63; Perko 1991, 237–239.

³⁷ Hentilä 1982, 62–63; Perko 1991, 237–239.

³⁸ Hentilä 1982, 63–64.

³⁹ Hentilä 2019, 15–16.

näyttäytyi muutenkin otolliselle työväen oman urheiluliiton perustamiselle, sillä työväen voimistelu- ja urheiluseuroissa oli ympäri maan yhteensä noin 20 000 jäsentä, urheiluliikkeellä oli oma äänenkannattajansa ja työläisurheilun poliittiset ja ideologiset päämäärät olivat selvästi kytköksissä työväenliikkeen yhteiskunnallisiin ja myös muihin tavoitteisiin. Vuosien 1917–1918 tapahtumat kuitenkin lykkäsivät näitä suunnitelmia ja Työväen Urheilulehden julkaiseminen keskeytyi helmikuusta 1918 lähtien yli vuoden ajaksi.⁴⁰

Kun TUL perustettiin vuoden 1919 tammikuussa, pidettiin liiton oman äänenkannattajan olemassaoloa ensiarvoisen tärkeänä. Työväen urheiluvaikuttajien mukaan Työväen Urheilulehti oli saatava mahdollisimman pian uudelleen ilmestymään. Lehden ensimmäinen numero TUL:n perustamiseen jälkeen ilmestyikin 28. helmikuuta 1919.⁴¹ Pääkirjoituksessaan lehden päätoimittaja Eino Pekkala painotti, että perustettu ”liitto on työväen urheiluliitto ja sen mukaisesti on sen työ järjestettävä.” Lisäksi Pekkala näki yhteistyön sosialististen nuorisojärjestöjen kanssa olevan erittäin tärkeää. Työläisten liikuntakasvatuksen oli myös oltava liiton tärkeimpiä tehtäviä ja sen tuli edistää ja tukea ruumiillista työtä tekevien voimistelu- ja urheiluharrastuksia. Lehden kanta muuttui myös selvästi aiempaa luokkatietoisemmaksi ja Pekkalan mukaan TUL:n perustamisen jälkeen yhdenkään työläisen ei tulisi kuulua voimistelu- ja urheiluseuraan, joka ei ollut liittynyt tai tule liittymään uuteen työväelle tarkoitettuun urheiluliittoon.⁴² Luokkatietoisuus lisääntyi myöhemmin lisää ja lehti esimerkiksi kutsui porvarillisiin seuroihin jääneitä työläisurheilijoita luopioiksi. Varsinkin päätoimittaja Pekkala oli tällä kannalla ja hänen valintansa TUL:n puheenjohtajaksi vahvisti lehden ja liiton välisiä kytköksiä.⁴³

Työväenliikkeen poliittinen kahtiajako 1920-luvun alkupuolella vaikutti myös TUL:on ja siten sen pää-äänenkannattajaan Työväen Urheilulehteen. Liiton sisällä alettiin vuosina 1924–1925 käyttämään vastapuolesta suoria poliittisia nimityksiä ”kommunisti” ja ”sosialidemokraatti”. Vaikka lehti oli liiton virallinen äänenkannattaja, sitä julkaisi erillinen Työväen Urheilulehti Oy. Liitolla oli kuitenkin käytännössä sopimus lehden kanssa ja siten päätösvalta sen toimitukseen ja sisältöön nähden. Lehtiyhtiön johto alkoi vähitellen kuitenkin siirtyä kokonaan kommunistien ja vasemmistososialistien haltuun. Vuonna 1926 sosialidemokraatit yrittivät saada osake-enemmistön itselleen mutta 3. huhtikuuta pidetyssä yhtiökokouksessa kommunistit säilyttivät enemmistön itsellään. Seuraavana vuonna kommunistit vahvistivat valtaansa lehden vuosikokouksessa.

---

⁴⁰ Hentilä 1982, 63–65.

⁴¹ Hentilä 1982, 73–79.

⁴² E.P., *Lähimmät tehtävämmme*, Työväen Urheilulehti 1/1919.

⁴³ Perko 1991, 237–239.

Kesäkuussa 1927 pidetyssä TUL:n liittokokouksessa sosialidemokraatit puolestaan saivat vallan liitossa. Tämä johti ristiriitaan, sillä lehtiyhtiö oli kommunistijohtoinen, kun taas liitto oli sosialidemokraattien hallussa. Kun kommunistit eivät suostuneet esitykseen lehden ottamisesta kokonaan liiton päätösvallan alle, päättyi TUL:n uusi liittotoimikunta purkamaan sopimuksen lehtiyhtiön kanssa vuoden 1927 lopussa. Työväen Urheilulehden kommunistienemmistöinen johtokunta kuitenkin ilmoitti, että lehteä tulnaisiin julkaisemaan edelleen normaaliin tapaan vuonna 1928. TUL puolestaan vastasi tähän perustamalla liiton uudeksi äänenkannattajaksi TUL-lehden. Seuraavan kahden ja puolen vuoden aikana siis ilmestyi kaksi työläisurheilijoille suunnattua urheilulehteä. Tätä kesti kesään 1930 asti, jolloin säädettiin niin sanotut kommunistilait, joiden nojalla äärivasemmiston julkinen toiminta estettiin. Tämä tarkoitti myös kommunistijohtoisen Työväen Urheilulehden tarinan päättymistä.⁴⁴ TUL-lehti puolestaan jatkoi TUL:n äänenkannattajana aina vuoteen 2012. Lehden viimeinen paperijulkaisu ilmestyi 21. joulukuuta 2012. TUL:n uudeksi äänenkannattajaksi perustettiin verkkojulkaisu TUL Aviisi.⁴⁵

1.6 Eettiset kysymykset

Historiantutkijan on pohdittava tutkimukseensa liittyviä eettisiä kysymyksiä riippumatta siitä, mikä hänen tutkimuskohteensa on. Historiantutkimuksessa tapahtuneen eettisen käänteen seurauksena historioitsijalla on aiempaa vapaammat kädet hänen kertoessa lukijalleen menneisyyden tapahtumista. Tutkija voi nykyään kertoa selvästi totuudenmukaisemmin asioista, myös niistä, joiden esiintuominen ei ennen ollut mahdollista. Tämä on johtanut siihen, että menneisyyden tutkija voi halutessaan ottaa vapauttajan roolin. Hän voi antaa äänen niille henkilöille, jotka eivät omana aikanaan saaneet sitä kuuluviin. Tutkija on tällöin vallankäyttäjän asemassa ja hänen on tiedostettava tämä. Hän ei saa väärinkäyttää asemaansa esimerkiksi omien ideologioidensa oikeuttamiseen. Hänen on kunnioitettava niitä ihmisiä, jotka hän on asettanut viestinviejäkseen ilman heidän omaa suostumustaan. Tutkijan on myös vakuutettava lukijansa ilman, että hän poikkeaa oikeudenmukaisuuden kuvauksen periaatteesta. Hän onkin vastuussa sekä omaa yhteiskuntaansa että myös tutkimaansa menneisyyttä kohtaan. Tekemällään rekonstruktioilla tutkija tekee oikeutta

---

⁴⁴ Hentilä 1982, 193–197 & 204–209.

⁴⁵ Hentilä 2019, 210.

menneisyydelle, kun taas tutkimuksen argumentaatiolla tutkija pyrkii vaikuttamaan omiin aikalaisiinsa. Tutkijan onkin löydettävä selvät rajat tämän suhteen.⁴⁶

Oman tutkielmani kannalta eettiset kysymykset eivät ole kovinkaan suuressa roolissa, sillä käyttämäni aineisto on tutkimuksen teon näkökulmasta katsottuna varsin neutraalia. Kyseessä on toki sisällissodan jälkeen perustettu työväestölle suunnattu urheilulehti, joten sen poliittinen näkökulma on varsin selvä. Tutkielmani tarkoituksena ei kuitenkaan ole osoittaa, että työväenurheiluaatetta oli levitettävä, vaan tarkastella, miten aatteen levittämisen oli lehden ja sen kirjoittajien mielestä tapahduttava. Tarkoitukseni ei siis ole oikeuttaa omaa ideologiaani tässä tapauksessa, vaan pohtia niitä syitä, joita asiasta esitettiin. Tutkimukseni ei myöskään ole äänen antamista menneisyyden ihmisille, jotka eivät sitä saaneet kuuluviin, vaan tutkin niitä, jotka nimenomaan saivat sen kuuluviin. Näin ollen tutkielmani eettiset kysymykset liittyvät lähinnä siihen, miten esitän tulokseni lukijalle. Olen saattanut esimerkiksi ymmärtää kirjoittajan näkemyksen väärin, jolloin totuudenmukainen kuva saattaa vääristyä ratkaisevasti. Tämä on kuitenkin omaa tulkintaani, joka on aina läsnä historian tutkimuksen esityksessä. Lisäksi eettisiin kysymyksiin kuuluu omassa tutkielmassani kirjoittajien identifioiminen eli minun oli päätettävä, että puhunko kirjoittajista heidän oikealla nimellään vai päädynkö puhumaan ainoastaan nimimerkeistä tai pelkistä kirjoittajista. Päätös oli kuitenkin lopulta varsin helppo, sillä kirjoittajat olivat pääasiassa työväen urheiluliikkeessä tunnettuja henkilöitä. Eettiset kysymykset olivatkin oman tutkielmani kohdalla varsin helposti ja vaivattomasti ratkaistavissa.

---

⁴⁶ Koskivirta & Lidman 2017, 14–16.

2 Liikuntaolosuhteet ja niiden kehittäminen

Liikunnan harjoittamisen kannalta oleellisessa asemassa on itse suorituksen ohella myös tila, jossa liikunnan harjoittaminen tapahtuu. Tällaisia tiloja ovat liikuntapaikat, joten työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta ne olivat tärkeässä roolissa. Tässä luvussa käsittelemkin liikuntapaikkarakentamista ja sen hyödyntämistä työväenurheiluaatteen levittämisessä. Tarkastelun kohteena on erityisesti se, miten tärkeinä Työväen Urheilulehdessä työläisurheilijoiden omat liikuntapaikat koettiin vai oltiinko niitä valmiita jakamaan porvarieurheilijoiden kanssa. Oliko liikuntapaikoilla toimiessa huomioitava myös aatteellinen puoli yhä useampien työläisurheilijoiden saamiseksi TUL:n riveihin vai pyrittiinkö keskittymään ainoastaan liikuntapaikkojen urheilulliseen puoleen? Luku on jaettu kolmeen alalukuun, joista ensimmäisessä käsittelem valtionavustusten merkitystä liikuntapaikkojen rakentamisessa. Tämän jälkeen siirryn käsittelemään liikuntapaikkojen merkitystä työväenurheiluaatteen omaksumisen kannalta. Lopuksi käsittelem työväestön ja porvariston mahdollista yhteistyötä liikuntapaikkojen rakentamiseksi ympäri Suomea. Luvussa vastaan seuraaviin johdannossa esitettyihin alakysymyksiin:

- Kuinka julkisen puolen oli tuettava liikuntaolosuhteiden kehittämistä?
- Miten tärkeinä rakenteilla olleita liikuntapaikkoja pidettiin työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta?
- Millaisena mahdollinen liikuntapaikkojen jakaminen yhdessä suojeluskuntien ja porvarillisten urheilijoiden kanssa koettiin?

2.1 Valtionavustusten merkitys liikuntaolosuhteiden kehittämisessä

Suomalainen urheiluelämä oli 1920-luvun taitteessa liikuntaolosuhteiden osalta varsin ristiriitaisessa tilanteessa. Kansainvälisissä kilpailuissa maa menestyi hyvin ja esimerkiksi Tukholman vuoden 1912 olympialaisissa suomalaiset⁴⁷ urheilijat saavuttivat yhteensä 26 mitalia. Menestystä tuli Tukholman lisäksi muutoinkin, sillä vuosien 1908–1936 olympiakisoissa maa oli yhdistetyssä tuloslistassa mitalein mitattuna neljänneksi paras kansakunta. Suurin osa maan menestyksestä painottui lähes

---

⁴⁷ Suomi kilpaili Tukholmassa Venäjän lipun alla ja omien kansallisten tunnusten käyttäminen oli kielletty. Kokkonen 2008, 66.

täysin yleisurheiluun ja painiin. Yleisurheilussa menestys oli huimaa varsinkin kestävyysmatkojen osalta. Suomi nimittäin oli mitaleilla mitattuna paras maa edellä mainitulla ajanjaksolla ja suomalaiset urheilijat haalivat lähes 30 prosenttia jaossa olleista mitaleista. Myös painin puolella päti sama suuntaus. Olympialaisissa suomalaiset painijat saavuttivat neljänneksen mitaleista.⁴⁸ Huomattavaa on se, että maan menestys painottui nimenomaan niihin lajeihin, joissa harjoitteluolosuhteilla ja sitä kautta liikuntapaikkojen tasolla ei ollut juurikaan merkitystä. Näin ollen olosuhteiden parantaminen ei ollut kilpaurheilussa menestymisen kannalta tärkeää, jolloin olosuhteiden ja menestyksen välinen ristiriita oli selvä.

Liikuntapaikkojen rakentaminen ja kehittäminen edellyttikin Suomen itsenäisyyden alkuvuosina julkiselta puolelta saatavia avustuksia. Tämä päti varsinkin työväestön puolella, sillä yksityisesti rahoitetut liikuntapaikat olivat pääasiassa suojeluskuntien rahoittamia.⁴⁹ Tästä syystä onkin yllättävää, ettei Työväen Urheilulehdessä kovinkaan paljon käyty keskustelua asiasta. Valtion avustuksella toteutettava liikuntaolosuhteiden parantaminen oli kuitenkin jo aiemmin herättänyt keskustelua vasemmiston parissa. Tosin ensimmäinen aloite urheilun tukemiseksi valtion toimesta tehtiin vuoden 1909 toisilla valtiopäivillä nuorsuomalaisen Zachris Castrénin (1868–1938) ja suomalaisen puoleen Juhani Arajärven (1867–1941) toimesta. Aloite jäi kuitenkin parlamenttikäsittelyn ulkopuolelle, sillä eduskunta tuli sitä ennen hajotetuksi. Kolme vuotta myöhemmin sosialidemokraattien Edvard Valpas-Hänninen (1873–1937) ja Oskari Lylykorpi (1880–1917) esittivät valtiopäivillä 20 000 markan valtionapua sitä anoville työväen voimistelu- ja urheiluseuroille. Eduskunnan sivistysvaliokunta puolsi Valpas-Hännisen ja Lylykorven esitystä. Varat oli kuitenkin käytettävä liikuntaolosuhteiden kehittämiseen ja joissain tapauksissa johtohenkilöiden palkkaamiseen. Kilpailutarkoituksiin myönnettävää apua ei kuitenkaan olisi saanut käyttää. Esitys kuitenkin kaatui senaatin ja Pietarin hallituksen päätöksellä. Vuonna 1914 tehtiin seuraava urheilun valtionavustuksiin kohdistunut aloite, jossa korostettiin urheilun terveydellistä ja siveellistä vaikutusta. Tässä aloitteessa huomio oli kiinnitetty myös siihen, että erityisesti vähävaraisen työväestön voimistelu- ja urheiluseurojen toimintaa oli tuettava valtion toimesta. Sivistysvaliokunta totesi mietinnössään avun olevan välttämätöntä, sillä SVUL:n jäsenistä enemmistö oli työväestöä. Liiton olikin käytettävä puolet omasta osuudestaan (40 000 markkaa) työväestön voimistelu- ja urheiluseurojen avustamiseen. Kuten edellinen aloite, myös tämä kaatui senaatin päätöksellä. Alkukesästä 1917 puolestaan tehtiin kaksi aloitetta, joista toisessa anottiin avustuksia työväestön voimistelu- ja urheiluharrastusten edistämiseksi ja toisessa avustusta ylipäänsä liikunnan

---

⁴⁸ Häyrinen 1989, 45–54.

⁴⁹ Ilmanen 1995, 250.

keskusjärjestöille. Tällä kertaa sivistysvaliokunta katsoi, että SVUL voisi alkaa tukemaan paikallisten urheilukenttien rakentamista. Tämä tapahtuisi siten, että liitto toimittaisi suunnittelupiirustuksia liikuntaolosuhteiden kehittämistä suunnitteleville seuroille. SVUL:n avustukseksi esitetystä 45 000 markasta tuli jakaa 25 000 markkaa työläisseurojen käyttöön. Vuosien 1917–1918 yhteiskunnalliset tapahtumat kuitenkin siirsivät valtion urheiluavun myöhempien aikojen asiaksi.⁵⁰

Työväen voimistelu- ja urheiluseurojen avustus valtion toimesta nähtiin siis jo ennen Suomen itsenäistymistä tarpeellisena. Yhteiskunnallisen tilanteen muutos vaikutti kuitenkin taloudellisesta näkökulmasta katsottuna negatiivisesti voimistelu- ja urheiluseurojen toimintaan. Liikuntaharrastusten kannalta tärkeitä työväentaloja oli sadoittain takavarikoitu, kuten myös runsaasti seurojen ja yksittäisten henkilöiden muuta omaisuutta. Monella paikkakunnalla työväentaloja uhkasi pakkohuutokauppa ja osalla paikkakunnista suojeluskunnat pyrkivät saamaan talot omistukseensa. Seppo Hentilän mukaan työväentalojen ja muun omaisuuden vapauttaminen myymis- ja hukkaamiskiellosta oli paikallisen yhdistystoiminnan kannalta ratkaiseva tekijä. Lähes jokaisessa työväen voimistelu- ja urheiluseuran historiikissa työväentalojen vapauttamista korostetaan merkkinä toiminnan elpymisestä.⁵¹

Eduskunta hyväksyi ensimmäisen kerran urheilulle tarkoitetun valtionavustuksen 1. maaliskuuta 1920. Työväen Urheilulehti oli kuitenkin kirjoittanut avustuksista jo vuotta aiemmin maaliskuussa 1919. Lehti totesi liikuntaolosuhteet puutteellisiksi ja korosti niiden merkitystä työväenurheiluaatteen levittämisessä. Lehti vetosi erityisesti paikallisiin valtuustoihin, jotta asiaan oli saatava muutos.⁵² Sen enempää keskustelua aihe ei lehden sivuilla kuitenkaan tällöin ollut herättänyt. Vuotta myöhemmin hyväksytty avustus herätti kuitenkin eduskunnassa kiihvasta keskustelua avustuksen tarpeellisuudesta. Näkökulmat vaihtelivat jopa puolueiden sisällä. Maalaisliiton edustaja Lauri Perälä (1881–1942) meni jopa niin pitkälle, että piti valtionavustuksia täysin turhana. Perälän mukaan maaseudulla toimineet suojeluskunnat mahdollistivat nuorten voimistelun harjoittamisen. Myös sotaväen olemassaolo tarjosi nuorisolle tilaisuuden voimisteluun ja urheilemiseen. Suojeluskuntiin vetoaminen herätti tiukkaa vastustusta sosialidemokraattien osalta, sillä järjestö ei ollut tullut vielä tuolloin tunnetuksi urheilun parissa toimivana järjestönä. Työväen näkökulmasta katsottuna suojeluskunnat esiintyivät enemmänkin vihamielisenä asekaartina. Valtionavustukset kuitenkin hyväksyttiin eduskunnassa 200 000 markan suuruisina. TUL:n osuus tästä oli 60 000 markkaa, kun taas SVUL sai avustuksia 85 000 markkaa. Työväelle tarkoitettu osuus avustuksesta oli selvästi pienempi kuin ennen

---

⁵⁰ Vasara 2004, 17–22.

⁵¹ Hentilä 1982, 71–73.

⁵² V.K.L., *Heti korjattavia epäkohtia*, Työväen Urheilulehti 2/1919.

sotaa esitetyissä aloitteissa. Summa oli kuitenkin kohtuullinen, kun ottaa huomioon, että joissakin mielipiteissä TUL:n avustamista ei pidetty tarpeellisena.⁵³

TUL:n saaman avustuksen määrä suhteessa SVUL:n määrään herätti tyytymättömyyttä Työväen Urheilulehdessä. Liiton ja sen alaisten voimistelu- ja urheiluseurojen heikko taloudellinen tilanne vaikutti lehden mukaan siihen, että työväen voimistelu- ja urheiluseurojen huomio keskittyi kokonaan taloudesta huolehtimiseen. Tällöin varsinainen herätys- ja kasvatustyö jäi toiminnassa toisarvoiseen asemaan. Seurauksena olikin se, että seurat olivat ”*sekä henkisen että taloudellisen vararikon partaalla.*” Ratkaisuna lehti näki sen, että koska yksityisten toimihenkilön alttius ja into eivät enää riittäneet oli kuntien ja valtion ryhdyttävä tukemaan työväen voimistelu- ja urheiluseurojen toimintaa. Tämä oli mahdollista riittävien voimistelu- ja urheiluolosuhteiden luomisella. Erityisesti kuntien oli otettava tässä asiassa suuri vastuu. Lehden mukaan tämä oli yhteiskunnan velvollisuus. Lehti vetosi erityisesti siihen, että porvarilliset valtuustot myönsivät suojeluskunnille ja tätä kautta porvarillisille voimistelu- ja urheiluseuroille huomattavia summia olosuhteiden kehittämiseksi. Sosialististen valtuustojen oli siis vastaavasti huolehdittava työväenluokan voimistelu- ja urheiluseurojen toiminnan tukemisesta. Tämä tapahtuisi riittävien voimistelusalien tai muutoin sopivien huoneistojen luovuttamisella seurojen käyttöön.⁵⁴

Avustusten puutteellisuus ei kuitenkaan herättänyt siinä määrin keskustelua Työväen Urheilulehdessä, kuin aiheen tärkeyden perusteella olisi olettanut. Lehdessä kuitenkin vaadittiin valtiolta ja kunnilta aiempaa mittavampia avustuksia, jotta liikuntaolosuhteita ylipäänsä oli mahdollista kehittää. Puutteelliset olosuhteet johtivat lehden mukaan siihen, että työväen voimistelu- ja urheiluseurojen varallisuudesta suurin osa menisi olosuhteiden kehittämiseen, jos julkiselta puolelta ei heruisi avustuksia. Tällöin seurauksena olisi toiminnan painottuminen pois voimistelu- ja urheiluseurojen varsinaisesta tarkoituksesta eli työväestön ruumiillisen hyvinvoinnin kehittämisestä. Paikallisille, erityisesti vasemmistovoittoisille kunnanvaltuustoille annettiinkin suuri vastuu näiden avustusten myöntämisestä, sillä porvarilliset valtuustot olivat näin jo toimineet. Ongelmaksi muodostui myös se, ettei työväestöllä ollut käytettävissään samanlaista rahoitusta tai organisaatiota, jolla olisi ollut resursseja liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi. Porvarilliselta puolelta tällainen organisaatio löytyi, sillä suojeluskuntajärjestö otti erääksi tehtäväkseen suomalaisten liikuntapaikkaolosuhteiden kehittämisen. Tämä olikin painavin niistä syistä, joiden takia työväestö vaati itselleen omia liikuntapaikkoja, sillä suojeluskuntien kanssa ei haluttu olla missään tekemisissä.

---

⁵³ Vasara 2004, 26–31.

⁵⁴ K. J – nen, *Yhteiskunnan on tuettava v.- ja u.-seurojen toimintaa.*, Työväen Urheilulehti 5/1920.

Käsittelen tätä aihetta tarkemmin tämän käsittelyluvun viimeisessä aluvussa, jossa pohdin myös mahdollista yhteistyötä SVUL:n kanssa urheiluolosuhteiden kehittämiseksi. Seuraavaksi siirryn kuitenkin käsittelemään Työväen Urheilulehdessä esitettyjä näkemyksiä liikuntaolosuhteiden merkityksestä työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta.

2.2 Liikuntaolosuhteiden merkitys työväenurheiluaatteen omaksumisessa

Vertaisryhmät, kuten työväen voimistelu- ja urheiluseurat, olivat perheen ja koulun jälkeen työläislasten ja -nuorison olennaisin sosiaalistaja. Näin ollen voimistelu- ja urheiluseurojen toiminta muodostui tärkeäksi kohtaamispaikaksi työläistaustaisille lapsille ja nuorille.⁵⁵ Voimistelu- ja urheiluseurojen toimintaa harjoitettiin yleensä sitä varten tarkoitetuilla liikuntapaikoilla. Tämä tarkoitti yleensä urheilukenttiä tai voimistelusaleja, joissa seurat toimintaansa harjoittivat. Koska työläisten liikuntaolosuhteet olivat kuitenkin varsin heikot, oli tällä vaikutusta erityisesti työläisurheilijoiden mahdollisuuteen urheilla.

Työväen Urheilulehden sivuilla heikkojen liikuntaolosuhteiden nähtiin vaikuttavan negatiivisesti työväenurheiluaatteen omaksumiseen. Asiasta kirjoitti varsinkin lehden päätoimittaja Viljo Kainulainen (1894–1936). Työläisnuorison kohdalla liikuntaolosuhteilla oli huomattava merkitys, sillä Kainulainen näki heikkojen olosuhteiden laskevan nuorison innostusta urheiluharrastuksia kohtaan. Vaikka työläisnuoriso alun perin olisikin ollut kiinnostunut urheilemaan, puutteelliset olosuhteet johtaisivat Kainulaisen mukaan hyvän alun jälkeen taantumukseen. Myöskään kokeneempien työläisurheilijoiden kehitys ei olisi mahdollista, jos liikuntaolosuhteet pysyisivät heikkoina. Vastuu olosuhteiden parantamisesta oli Kainulaisen mukaan työväen voimistelu- ja urheiluseuroilla, joiden tehtävänä oli kaupungin- ja kunnanvaltuustojen valistaminen urheilukenttien tärkeydestä. Kainulainen piti huolestuttavana, ettei edes jokaisessa suuremmassa kaupungissa ollut olemassa mitat täyttävää urheilukenttää.⁵⁶ Heikot liikuntaolosuhteet koskivat myös pääkaupunki Helsinkiä, jossa tosin oli perustettu maan ensimmäinen urheilulautakunta. Urheilulautakunnan työtä leimasi alusta alkaen selvä näkemys siitä, että liikuntakasvatuksella ja kaupungin urheilupaikkojen rakentamisella oli laaja yhteiskunnallinen merkitys.⁵⁷ Nimimerkki ”O.P”:⁵⁷ n mukaan työläisurheilijoilla ei kuitenkaan ollut Helsingissä käytettävissä yhtäkään mitat täyttävää

---

⁵⁵ Keskinen 2009, 102.

⁵⁶ V.K., *Urheilukenttiä rakentamaan*, Työväen Urheilulehti 7/1920.

⁵⁷ Ilmanen 1995, 221.

voimistelusalialla eikä heillä ollut pääsyä edes koulujen voimistelusalaisiin. Lisäksi voimisteluvälineet olisivat sopineet paremmin museotavaraksi kuin voimistelijoitten käyttöön. Ongelmana oli ”O.P.”:n mukaan myös asiansa osaavien ohjaajien puute. Näiden puutteiden takia edessä olisi työläisten ruumiillinen rappeutuminen, jonka seurauksena olisi myös koko yhteiskuntaelämän rappeutuminen.⁵⁸ Työläisille ei ollut Helsingissä myöskään omaa luistinrataa. Nimimerkki ”J.V.” piti tätä huolestuttavana, sillä luistelu oli käytännössä ainoa talviurheilumuoto, jota kaupungeissa oli mahdollista harjoittaa. Varsinkin työläisnuorison liikuntakasvatuksessa sillä oli keskeinen sija, joten oman luistinradan saaminen oli helsinkiläisten työväen voimistelu- ja urheiluseurojen tärkeimpiä tehtäviä.⁵⁹

Edellä mainituista kirjoituksista Kainulaisen tekstiä lukuun ottamatta tulee esiin se, että varsinkin Helsingissä oli olemassa ainakin kohtuulliset liikuntaolosuhteet mutta työläisurheilijoilla ei ollut joko pääsyä niihin tai he eivät halunneet niitä käyttää. Työväenurheiluaatteen omaksumisen kannalta oli tärkeää, että työläisurheilijat urheilivat keskenään saman aatemaailman omaavien kanssa. Porvariurheilijoiden kanssa toimiminen ei kovinkaan helposti tullut kysymykseen. Tässäkin asiassa vedottiin kaupunkien ja kuntien valtuustoihin, jotta työläisurheilijoille oli mahdollista saada edes kohtuulliset liikuntaolosuhteet.

Helsingissä ja muissa suurissa kaupungeissa liikuntaolosuhteet olivat kuitenkin vähintään kohtuulliset. Maaseudulla tilanne oli täysin erilainen.⁶⁰ Lisäksi maaseudulla oli 1900-luvun alusta lähtien luotettu agitaatioon, jonka merkittävin sisältö oli työväen aatteen tunnetuksi tekeminen, yhteenliittymisen merkitysten selittäminen ja kannustaminen työväenyhdistysten perustamiseen.⁶¹ Erityisen otollisena kasvattaville pyrkimyksille pidettiin nuorisoa, sillä nuorten oli helpompi omaksua uusia aatteita ja näkemyksiä kuin vanhempien sukupolvien.⁶² Työväen aatteen ohella myös työväenurheiluaatteen osalta hyödynnettiin agitaatiota. Liikuntapaikat olivatkin työväenurheiluaatteen levittämiseksi oivallisia paikkoja. Tammikuun lopulla 1921 Työväen Urheilulehden uusi päätoimittaja Väinö Koivula (1896–1992) kiinnitti lehden pääkirjoituksessa huomion maaseudun huonoihin liikuntaolosuhteisiin. Heikkojen liikuntaolosuhteiden lisäksi maaseudun ongelmana oli myös se, ettei jokaisella paikkakunnalla ollut omaa voimistelu- ja urheiluseuraa. Tässä oli Koivulan mukaan TUL:n mahdollisuus saada jalansijaa, sillä liitto oli hänen

---

⁵⁸ O.P., *Vähäsen voimistelusta*, Työväen Urheilulehti 4/1919.

⁵⁹ J.V., *Luistinratakysymys Helsingissä*, Työväen Urheilulehti 16/1920.

⁶⁰ Joillakin pienillä paikkakunnilla olosuhteet olivat olemattomat vielä 1950–60-luvuilla. Ainoaksi mahdollisuudeksi jäi voimistelu- ja urheiluseurojen itsensä toteuttama omatoiminen urheilutilojen rakentaminen. Itkonen 2013, 71–73.

⁶¹ Rajavuori 2016, 113.

⁶² Rajavuori 2016, 118.

mukaansa ainoa järjestö, joka saisi ”kansan syvät rivit” mukaan urheiluelämään ja sen avulla muuhunkin työväen järjestötoimintaan. Heikoista liikuntaolosuhteista ei kuitenkaan tullut Koivulan mukaan lannistua, vaan vaatimattomatkin olosuhteet mahdollistivat erilaisten yksinkertaisten lajien, kuten maastajuoksun harjoittamisen. Myöskään pallopelien, kuten jalkapallon, pelaaminen onnistui huonoillakin urheiluvälineillä. Voimistelu- ja urheiluseurojen perustaminen oli puolestaan tärkeää siksi, että urheilu ja liikunta oli nuorison suosimaa ajanvietettä. Nuoriso ei Koivulan mukaan viihtynyt vanhempien järjestöissä, vaan he kaipasivat muita harrastusmuotoja. Näin ollen työväenyhdistysten yhteyteen tuli maaseudulla perustaa voimistelu- ja urheiluseuroja työläisnuorisolle. Tätä kautta nuorista urheilijoista oli mahdollista kehittää ”paikkansa tietäviä työläisiä.”⁶³ Koivula siis tiedosti maaseudun tarjoaman potentiaalin TUL:n kannalta. Maaseudulla liikuntaolosuhteet olivat kaikkein huonoimmat, joten niitä parantamalla TUL:lla oli mahdollisuus saada uusia jäseniä riveihinsä. Samalla oli mahdollista levittää työväenurheiluaatetta työläisnuorison keskuuteen myös maaseudulla. Työläisnuoriso oli selvästi se kohderyhmä, jolle työväenurheiluaatetta haluttiin levittää. Tämä on luonnollista, kun ottaa huomioon, että myös työväenraatteen menestymisen takana oli vahva ja yhtenäinen työväestö. Koivulalla oli takana myös tämä ajatus hänen puhuessa nuorista urheilijoista ”paikkansa tietävinä työläisinä”. Maaseudulla heitä oli helpoiten löydettävissä.

Pisimmälle työväenurheiluaatteen levittämisen laiminlyönnin liikuntaolosuhteiden puutteellisuuden osalta vei Työväen Urheilulehden toimitukseen kuulunut Väinö Lähteinen (1886–1957). Vuoden 1920 Työläisurheilijan joulukuun -julkaisussa Lähteinen kritisoi työväen voimistelu- ja urheiluliikkeen harjoittamaa suuntausta, jossa pääpaino oli asetettu maineen ja kunnian tavoittelulle, jolloin koko kansan, erityisesti lasten ja nuorten, kasvatus liikunnan avulla oli jätetty huomioon ottamatta. Tästä syystä TUL:n vastuulla oli näiden epäkohtien poistaminen. Suurimpana ongelmana Lähteinen näki puutteelliset liikuntaolosuhteet, joiden takia kaikki halukkaat eivät voineet liikuntaharrastuksia harrastaa. Vastuu tästä oli Lähteisen mukaan kunnilla ja valtiolla, sillä niiden osalta ei yksityisseuroille ollut apua tullut. Varsinkin kunnilla oli suuri rooli asiassa, sillä edes työläisenemmistöinen valtuusto ei ollut saanut kuntia tukemaan paikallisten työläislasten ja -nuorten liikuntaharrastuksia. Valtion ja kuntien välinpitämättömyys johti Lähteisen mukaan siihen, että liitto ja seurat olivat voimattomia saamaan aikaan enempää kuin mitä olosuhteet niille mahdollistivat. Tärkeintä olikin huomion kohdistaminen siihen, että valtio ja kunnat alkaisivat rakentamaan tarvittavan määrän voimistelusalajeja sekä leikki- ja urheilukenttiä.⁶⁴ TUL:n mielenkiinto oli siis Lähteisen mukaan kiinnittynyt ainoastaan maineen ja kunnian tavoitteluun, mikä tässä tapauksessa

---

⁶³ V. K.:la, *Maalaistyöväestö ja urheilu*, Työväen Urheilulehti 2/1921.

⁶⁴ V.L., *Koska päästään niin pitkälle?*, Työväen Urheilulehti 22–23/1920.

tarkoitti todennäköisesti kilpaurheiluun panostamista. Tällöin työväenurheiluaate oli jäänyt järjestössä toissijaiseen asemaan, mikä selvästi häiritsi Lähteistä. Samalla myös lasten ja nuorten, työväenurheiluaatteen kannalta tärkeimpien kohderyhmien jääminen vähäiselle huomiolle oli työväen urheiluliikkeen tulevaisuudelle vahingollista. Yhtä vahingollista oli myös liikuntaolosuhteiden puutteellisuus, joka vaikutti asiaan negatiivisesti. Ainoastaan julkisen puolen tuella työväen voimistelu- ja urheiluseurojen oli mahdollista selvitä tehtävästään kunnialla.

Liikuntaolosuhteilla oli Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien mukaan selvä vastuu työväenurheiluaatteen levittämisessä. Kunnollisten urheilupaikkojen puuttuminen johti siihen, etteivät työläisurheilijat voineet harjoittaa urheilua siinä mittakaavassa kuin olisi ollut tarvetta. Erityisesti tästä kärsi työläisnuoriso, jonka motivaatio urheilun harrastamiseen kärsi heikkojen olosuhteiden takia. Koska työläisnuoriso oli työväenurheiluaatteen omaksumisen kannalta tärkein kohderyhmä, painotettiin nuorison merkitystä aina, kun Työväen Urheilulehdessä puhuttiin liikuntaolosuhteiden kehittämistä. Vastuu oli työväen urheiluliikkeen lisäksi myös julkisella puolella, sillä niihin vedottiin liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi työläisurheilijoille, erityisesti työläisnuorisolle. Suurimpana ongelmana lehden sivuilla nähtiin kuitenkin se, ettei olemassa ollut nimenomaan työläisurheilijoille tarkoitettuja liikuntapaikkoja. Maaseudulla ja pienemmissä kaupungeissa tämä tarkoitti liikuntapaikkojen puuttumista kokonaan ja olosuhteet olivat muutoinkin alkeelliset. Suuremmissa kaupungeissa puolestaan oli jo olemassa urheilukenttiä ja liikuntaolosuhteet olivat muutoinkin varsin hyvällä tasolla. Ongelmana nähtiin kuitenkin olevan usein se, että nämä liikuntapaikat oli jaettava yhdessä porvariurheilijoiden kanssa. Vieläkin suurempana ongelmana oli kuitenkin se, että usealla paikkakunnalla liikuntapaikat olivat suojeluskuntien rakentamia ja ylläpitämiä. Koska työväestö ei halunnut olla suojeluskuntien kanssa missään tekemisissä, muodostui tämä ongelmaksi näillä paikkakunnilla. Seuraavaksi käsitelinkin sitä, miten Työväen Urheilulehti ja sen kirjoittajat suhtautuivat kysymykseen liikuntaolosuhteiden kehittämiseen yhdessä porvarillisen urheiluliikkeen kanssa.

2.3 Yhteistyö liikuntapaikkarakentamisen edistämiseksi

Aivan ilman rahoitusta TUL:n ja sen alaisten voimistelu- ja urheiluseurojen ei tarvinnut tulla toimeen, sillä kuten tämän käsittelyluvun ensimmäisessä alaluvussa esitin, alkoi Suomen valtio vuodesta 1920 lähtien myöntää valtionavustuksia urheilulle ja TUL sai tästä osansa. Avustuksista huolimatta työväen voimistelu- ja urheiluseurojen taloudellinen tilanne ei kuitenkaan ollut kovinkaan hyvä.

Tämä vaikutti luonnollisesti työväestön liikunnan harjoittamisen mahdollisuuksiin. Koska varsinainen liikuntapaikkojen rakentaminen ja kehittäminen ei kuulunut vielä itsenäisyyden alkuvuosina valtion pääasiallisiin intresseihin⁶⁵, olivat liikuntapaikat yleensä yksityisten tahojen rahoittamia. Ylipäänsä sotien välisenä aikana oltiin tilanteessa, jossa valtiolla ja maalaiskunnilla ei ollut sanottavaa merkitystä liikuntapaikkojen tuottamisessa. Erityisesti maaseudulla yksityiset yhteisöt huolehtivat urheilukenttien rakentamisesta. Kaksi kolmannesta valtionavustuksista meni yksityisille, kun taas kunnalliset hankkeet saivat avustuksista ainoastaan kolmanneksen. Syynä oli Kalervon Ilmasen mukaan valtion urheilulautakunnan valitsema linja, joka suosi erityisesti maaseudun yksityisiä kenttähankkeita. Tämä taas johtui siitä, että lautakunnan jäsenet olivat tiukasti sidoksissa urheilujärjestöihin, joten heille oli luonnollista tukea maaseudun voimistelu- ja urheiluseurojen toimintaa. Kuntia ei ilmeisesti osattu nähdä samanlaisina urheilupalvelujen tuottajana, vaan lautakunnan jäsenten keskuudessa uskottiin, että kaikkeen urheilutoimintaan liikuntapaikkojen rakentaminen mukaan lukien kuului vapaaehtoinen talkoohenki.⁶⁶ Työläisurheilijoiden kannalta tilanne oli ongelmallinen siksi, että liikuntapaikat ja niiden rakentaminen olivat ympäri maata pääosin suojeluskuntien vastuulla. Tämä oli osittain seurausta 2. elokuuta 1918 annetusta suojeluskunta-asetuksesta, jossa suojeluskuntien tehtäväksi asetettiin voimistelun, urheilun ja kansalaiskunnan kasvamisen edistäminen. Liikunta- ja urheilutoiminta otettiin mukaan suojeluskuntien toimintaan osaltaan siksi, että niillä oli myönteinen vaikutus sotilaskunnan lisäksi myös kansalaiskuntoon.⁶⁷ Suojeluskuntien yhteyteen perustettiin myös voimistelu- ja urheiluseuroja, jotka liittyivät SVUL:oon. Lisäksi suojeluskuntien toteuttamaa voimistelu- ja urheilutalojen rakentamista pidettiin uuden Suomen tunnuskuvana.⁶⁸

Suojeluskuntien liikuntapaikkarakentaminen oli Suomen liikuntapaikkarakentamisen historian mittakaavassa merkittävää, sillä se sai ensimmäisenä säännöllistä avustusta valtion varoista Suojeluskuntain yliesikunnan välityksellä. Liikunnan ja urheilun tukeminen oli yliesikunnan mielenkiinnon kohteena johtuen niiden merkityksestä sotilaallisen koulutuksen antajana. Vuonna 1920 yliesikunta myönsi 116 suojeluskunnalle avustusta urheilukenttien rakennustöihin. Seuraavana vuonna yliesikunta julkaisi urheilutarkastajansa Väinö Teivaalan (1894–1970) laatiman urheilukenttäoppaan. Oppaassa annettiin tarkat ohjeet kenttien rakentamiselle ja korostettiin huolellista suunnittelua niiden rakentamisen ja toimivuuden kannalta mutta myös avustusten

---

⁶⁵ Vuodesta 1920 lähtien avustukset olivat urheilutoiminnan tukemista eikä näitä varoja ollut tarkemmin suunnattu mihinkään tiettyyn toimeen. Valtio alkoi tukea urheilukenttien rakentamista vasta vuonna 1931 myöntämällä tehtävään 300 000 markkaa. Vasara 2004, 95.

⁶⁶ Ilmanen 1995, 248–252.

⁶⁷ Lammi 2002, 116–117.

⁶⁸ Hentilä 1982, 99.

saamiseksi. Useat suojeluskunnat ottivatkin urheilukenttien rakentamisen ja kehittämisen yhdeksi tärkeimmistä tehtävistään. Erot suojeluskuntien välillä olivat kuitenkin varsin suuret. Vuosien 1920–1929 välillä suojeluskuntien yliesikunta myönsi 375 avustusta urheilukenttien rakentamista ja kehittämistä varten. Erkki Vasaran mukaan on kuitenkin huomattava, että useat suojeluskunnat saivat avustusta ainakin muutamana vuonna. Näin ollen kenttien todellinen lukumäärä oli huomattavasti tätä pienempi.⁶⁹

Työväen Urheilulehden V.J. Kostiaisen koki, ettei suojeluskuntien kanssa voinut olla missään tekemisissä, sillä järjestön tarkoitusperä oli TUL:on nähden kokonaan vastakkainen. TUL:n toiminta tarkoitti Kostiaisen mukaan ”työväenluokan suoranaisesti *ruumiillisen ja välillisesti henkisen kuntoisuuden kohottamista*”⁷⁰ (kursivoinnit V.J. Kostiaisen) sekä työväenluokan kehittämistä kohti edessäpäin olevaa taistelua olemassaolosta. Suojeluskuntien tarkoituksena Kostiaisen puolestaan näki olevan ”raakaan väkivaltaan perustuvan epäinhimillisen järjestelmän aseellinen tukeminen viimeiseen saakka.” Rauhanaika ei myöskään ollut tuonut tähän muutosta, josta osoituksena oli Kostiaisen mukaan viimeisin järjestön tekemä hyökkäys⁷¹. Kostiainen piti suojeluskuntajärjestöä työväen urheiluliikkeen kannalta katsottuna yhteiskunnallisena pahana, jota vastaan oli taisteltava kaikin mahdollisin keinoin.⁷² Näin ollen on luonnollista, ettei myöskään suojeluskuntien rakentamia liikuntapaikkoja ollut työläisurheilijoiden puolesta mahdollista hyödyntää. Tällöin työläisurheilijat olisivat joutuneet läheiseen kanssakäymiseen ihmisten kanssa, joita vastaan he olivat vasta vähän aikaa sitten sotineet. Vaatimus työväen omista liikuntapaikoista oli näin ollen luonnollista varsinkin niillä paikkakunnilla, joilla urheilupaikat olivat suojeluskuntien rakentamia, kehittämiä ja hallinnoimia.

Aivan samalla tavalla työväen urheiluvaikuttajat eivät kuitenkaan suhtautuneet mahdolliseen yhteistyöhön SVUL:n kanssa liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi. Ennen sisällissotaa oli joillakin paikkakunnilla jo ollut viitteitä porvarillisten sekä työväen voimistelu- ja urheiluseurojen yhteistyöstä liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi.⁷³ Vaikka SVUL:n ja TUL:n välistä yhteistyötä pidettiin varsinkin TUL:n puolelta muutoin lähes mahdottomana, oli liikuntaolosuhteiden kehittäminen tässä asiassa poikkeus. Aloite mahdolliseen yhteistyöhön tuli Seppo Hentilän mukaan SVUL:n puolelta,

---

⁶⁹ Vasara 2004, 90–91.

⁷⁰ V.J.K., *Työväen Urheiluliiton suhde suojeluskuntiin*, Työväen Urheilulehti 16/1919.

⁷¹ Lokakuussa 1919 joukko suojeluskuntalaisia tunkeutui aseistettuna nurmijärveläisen voimistelu- ja urheiluseura Korvenpoikien Nurmijärven työväentalolla järjestettyyn lauantai-iltamaan ja tuhosi työväentalon koko kaluston. Hentilä 1982, 99.

⁷² V.J.K., *Työväen Urheiluliiton suhde suojeluskuntiin*, Työväen Urheilulehti 16/1919.

⁷³ Nevala 2013, 38.

vaikka alkuperäisenä tarkoituksena oli urheiluelämän yhdistäminen tätä laajemmassa merkityksessä. Suomen Urheilulehden päätoimittaja Lauri ”Tahko” Pihkala (1888–1981) oli julkaissut lehdessä vuonna 1921 artikkelisarjan, jossa hän käsitteli mahdollisuuksia ja edellytyksiä liittojen väliselle sovinnolle. Pihkalan mukaan yhteistyön esteenä olivat TUL:n suvaitsemattomuus sekä kielteinen suhtautuminen suojeluskuntiin ja maanpuolustustyöhön. Tärkeää oli Pihkalan mukaan myös katsoa tulevaisuuteen eikä TUL:n tavoin menneisyyteen. Karjalan Urheilulehti puolestaan meni Hentilän mukaan vielä Pihkalaakin pidemmälle. Lehti oli painottanut sitä, miten porvaristo ja työväestö pystyivät toimimaan yhteistyössä eduskunnassa, komiteoissa ja valtuustoissa. Urheilussa tilanne oli kuitenkin eri ja lehti oli Hentilän mukaan ihmetellyt, että yhteistyö oli mahdollista arkielämässä, mutta urheilukentillä toimittiin vastakkaisissa leireissä.⁷⁴

Työväen Urheilulehdessä julkaistussa vastauksessa Pihkalan artikkeleille SVUL:a syytettiin liiton tavoitteesta, mikä oli lehden mukaan ainoastaan valkoisen urheiluliiton menestys, ei niinkään koko kansan hyvinvointi tai onni.⁷⁵ Pakinoitsija ”Pyry” puolestaan oli huolestunut valkoisten urheilijoiden yhä jatkuvasta ”kivääripolitiikasta”. ”Pyry” kuitenkin tiedosti sen, että yhteiset urheilukentät olivat molempien puolien näkökulmasta katsottuna hyödyllisiä. Hänen mukaansa oli tärkeää, että niillä ei kuitenkaan sallittaisi suojeluskuntalaisten aseharjoitusten pitämistä. Tällöin yhteistyö eri osapuolten välillä olisi mahdollista ja keskustelu sovinnosta olisi järkevää.⁷⁶ Yhteistyöhön ei siis tullut kovinkaan kevyillä tarkoituksella ryhtyä, vaan se oli mahdollista vain, jos TUL hyötyisi siitä. Tällainen syy oli liikuntaolosuhteiden kehittäminen, johon TUL ei yksin kyennyt. Yhteistyö oli kuitenkin pidettävä nimenomaan tämän kaltaisissa käytännön asioissa, sillä järjestöjen tarkoituksien katsottiin olleen liian erilaiset. Suojeluskuntia ei kuitenkaan haluttu tähän mukaan, vaan mahdollinen yhteistyö oli tehtävä urheilujärjestöjen välillä.

Ongelmana oli kuitenkin suomalaisen urheiluelämän johto. Valtionavustusten jakamista varten oli päätetty perustaa valtion urheilulautakunta. Kesäkuun 17. 1920 silloinen kirkollis- ja opetushallinnon ministeriö nimitti valtion urheilulautakunnan kolmivuotiskaudeksi 1920–1922. Lautakunnan kokoonpanoa täsmennettiin niin, että jokainen mukana ollut urheilujärjestö sai yhden edustajan, joiden lisäksi nimitettiin kaksi kouluhallituksen tarkastajaa.⁷⁷ Keskustelua herätti myös se, minkä ministeriön alle perustettavana ollut valtion urheiluhallinto oli sijoitettava. Vastauksena valtion urheilulautakunnan perustamiselle kesällä 1920 sotaministeriössä asetettiin koko suomalaisen

---

⁷⁴ Hentilä 1982, 105.

⁷⁵ –n, *Sovintoon pyrittävä!*, Työväen Urheilulehti 19/1920.

⁷⁶ Pyry, *Huomioita*, Työväen Urheilulehti 20/1920.

⁷⁷ Juppi & Aunesluoma 1995, 10–13.

liikuntajärjestelmän kehittämistä pohtiva komitea. Komitean perustaminen oli seurausta eduskunnan hallitukselle asettamasta tehtävästä, joka tarkoitti sotalaitoksen saattamista vakinaiselle kannalle. Komitean puheenjohtajaksi nimitettiin jääkärimajuri Lennart Oesch (1892–1978), jonka mukaan komitea nimettiin Oeschin komiteaksi. Joel Jupin ja Juhanan Aunesluoman mukaan komitea oli selvästi sotilaspiirien vastaus siviilien toimille, erityisesti valtion urheilulautakunnan taholla. Sotaministeriöstä ei haluttu katsoa syrjästä valtakunnan urheiluelämän järjestämistä, eikä jättää sitä siviilien käsiin. Komitean mietinnössä painotettiin sotilaallisten näkökohtien huomioimista liikuntatoiminnan eri tasoilla. Parhaiten tämän saisi toteutumaan sijoittamalla urheiluhallinto sotaministeriön yhteyteen.⁷⁸

TUL:n liittotoimikunta huolestui Oeschin komitean asettamisesta. Liitto asettikin omaksi tavoitteekseen sotaministeriön alaisuuteen perustettavan järjestön vastustamisen kaikin siveellisin keinoin. TUL ei katsonut voivansa missään tapauksessa alistua järjestön johtoon, jonka se katsoi Seppo Hentilän mukaan olleen armeijan, suojeluskuntien ja SVUL:n yhteistyön tehostamisyritys. Liitto oli valmis jopa menettämään valtionapunsa tämän välttääkseen.⁷⁹ Lopulta ehdotus sotaministeriön alaisuuteen perustettavasta urheiluhallinnosta ei toteutunut käytännössä, vaan ainoaksi valtion urheilupolitiikkaa harjoittavaksi järjestöksi jäi opetusministeriöksi nimensä muuttaneen ministeriön alainen valtion urheilulautakunta. TUL oli saanut eduskunnassa tuekseen sosialidemokraatit, jotka vastustivat sotaministeriön mallia varsin aktiivisesti. Myös edistyspuolueeseen kuulunut sisäministeri Heikki Ritavuori (1880–1922) oli samalla kannalla. Kun Ritavuoren tueksi asettuneen edistyspuolueen lisäksi myös tasavallan presidentti K.J. Ståhlberg (1865–1952) oli kielteisellä kannalla, muodostui asia sotaministeriötä tukeneille haastavaksi. Jupin ja Aunesluoman mukaan edellä mainituilla oli suuri vaikutus siihen, että ehdotus kaatui hallitustasolla. Lopullisesti asia ratkesi maaliskuun lopulla 1922, jolloin tuli voimaan laki valtioneuvoston ministeriöiden lukumäärästä ja yleisestä toimialasta. Tässä laissa urheiluasiat sijoitettiin opetusministeriön alaisuuteen.⁸⁰

Vielä vuoden 1920 lopulla keskustelu asiasta oli kuitenkin vielä ajankohtaista, mistä osoituksena on V.J. Kostiaisen näkökulma suomalaisesta urheiluelämästä sekä TUL:n ja SVUL:n mahdollisesta yhteistyöstä. Koska TUL oli ainoa työväestöä edustanut liitto valtion urheilulautakunnassa, herätti tämä tyytymättömyyttä Kostiaisessa. Hän kiinnitti erityisen huomion nimenomaan porvarijärjestöjen edustajien selvään enemmistöön urheiluasioiden päättävissä elimissä. Tällöin yhteistyö ei voinut olla

⁷⁸ Juppi & Aunesluoma 1995, 16–18.

⁷⁹ Hentilä 1982, 108–109.

⁸⁰ Juppi & Aunesluoma 1995, 18–21.

mahdollista, niin paljon paremmassa asemassa SVUL oli TUL:on nähden. Kostiaisella olikin ehdoton kanta mahdolliseen yhteistyöhön SVUL:n kanssa:

Porvarit perustakoot omaan keskuuteensa ja omia hengenheimolaisiaan varten minkälaisia liittoja ja virastoja tahansa, mutta sitä ei voida sallia, että työväen urheilujärjestöt velvoitettaisiin niihin liittymään. Sellaiseen järjestelyyn ei työläisurheiluväki tule missään tapauksessa alistumaan.

Sen sijaan Kostiaainen toivotti porvarillisen urheiluväen tervetulleeksi ”*rakentamaan kunnallisia urheilukenttiä, voimisteluhalleja, leikkikenttiä, uimalaitoksia, hiihto- ja kelkkamäkiä ja hankkimaan kuntiin voimistelunopettajia ja terveydenhoidonneuvojia.*” Näiden hankkiminen oli mahdollista tasapuolisesti asetettujen kuntien urheilulautakuntien avulla, joiden ylimpänä tahona toimi opetusministeriön, ei komitean esityksen mukaisesti sotaministeriön, alainen valtion urheilulautakunta. Tällaisissa lautakunnissa porvarien ja työväestön rauhallinen yhteistyö liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi oli Kostiaisen mielestä mahdollista.⁸¹

Urheiluelämän kehittäminen yhteistyössä ei siis ollut Kostiaisen mukaan mahdollista muutoin kuin liikuntaolosuhteiden kehittämisessä. TUL ei voinut kuvitellakaan yhteistyötä muissa tapauksissa niin kauan, kuin liitto oli toisarvoisessa asemassa SVUL:on nähden. Liikuntaolosuhteiden kehittämisessä yhteistyö oli kuitenkin Kostiaisen mukaan mahdollista, sillä kyseessä oli harvoja asioita, joissa TUL:n ja SVUL:n intressit kohtasivat. TUL:n ja Työväen Urheilulehden myönteinen asenne liikuntapaikkojen kehittämiseen yhteistyössä SVUL:n kanssa johtui nähdäkseni siitä, että liitto oli todennut omien resurssiensa olleen riittämättömät eikä se ollut myöskään saanut julkiselta puolelta tarpeeksi avustuksia asian hoitamiseen. SVUL:n kanssa oltiin valmiita toimimaan asiassa, sillä aatteellisten eriäväisyyksien ei nähty vaikuttavan yhtä suurella suhteella kuin laajemmin toteutetussa yhteistyössä. Huomion arvoista on myös se, että porvaristo toivotettiin tervetulleeksi rakentamaan kunnallisia, ei yksityisiä urheilukenttiä ja muita liikuntapaikkoja. Tämän voi katsoa tarkoittaneen sitä, ettei TUL hyväksynyt suojeluskuntia mukaan toimintaan, vaan liikuntapaikkojen tuli olla julkisen rahoituksen takana, jotta kaikilla oli niiden käyttöön yhtäläiset oikeudet eivätkä toiset osapuolet saisi määräävää asemaa niiden hyödyntämisessä. Ongelmaksi muodostui kuitenkin myöhemmin se, etteivät kunnat saaneet avustuksia yhtä paljon kuin yksityiset varsinkaan maaseudulla.

Liikuntaolosuhteiden kehittäminen yhdessä porvariseurojen ja SVUL:n kanssa alkoi vähitellen kiinnostaa Työväen Urheilulehden kirjoittajia. Tämä tapahtui kuitenkin vasta Kuopion vuoden 1921

---

⁸¹ V.J.K., *Suomen urheiluelämän johto*, Työväen Urheilulehti 24/1920.

liittokokouksen jälkeen. Osoituksena tästä heränneestä kiinnostuksesta lehti julkaisi marraskuussa 1921 Aatto Rainnon neliosaisen artikkelisarjan ensimmäisen osan, jossa tämä käsitteli liikuntaolosuhteiden kehittämistä urheilukenttien rakentamisen näkökulmasta. Rainnon mukaan oli valitettavaa, että edes kaikissa kaupungeissa ei ollut mitat täyttävää urheilukenttää, maaseudusta puhumattakaan. Oli siis selvää, että tällainen:

ei saa jatkua, on pakotettava kunnanvaltuustot kuulemaan urheilijain huutoa: Leikki- ja urheilukenttiä rakentamaan. Eikä ole säikähdettävä kääntyessä valtionkaan puoleen avustuksen tarpeessa urheilukenttiä rakennettaessa, sillä jos lakkaamatta painamme päälle, niin asia varmasti menee eteenpäin. Toisin ajattelevain kanssa on oltava yhteistoiminnassa urheilukenttiä hommattaessa.

Rainto piti siis tarpeellisenä yhteistyötä SVUL:n alaisten voimistelu- ja urheiluseurojen kanssa, jotta liikuntaolosuhteiden kehittäminen olisi mahdollista. Yhdessä suhteessa yhteistyö ei kuitenkaan voinut Rainnon mukaan tapahtua. Näitä olivat tilanteet, joissa urheilukenttiä käytettäisiin sotilaallisiin harjoituksiin. Tällöin ne olisivat menettäneet Rainnon mukaan todellisen merkityksensä.⁸² Rainnon artikkelisarjan loput osat olivat enemmän kenttien teknisistä ominaisuuksista kertovia, sillä ne käsittelivät kenttien suunnittelua⁸³, ennen rakentamisen aloittamista tehtäviä toimenpiteitä⁸⁴ sekä rakentamisessa huomioitavia asioita⁸⁵. Tästä voi päätellä, että Työväen Urheilulehden sivuilla vastuuta liikuntapaikkojen rakentamisesta ja kehittämisestä alettiin siirtää työväen urheiluvaikuttajille sekä voimistelu- ja urheiluseuroille entistä enemmän. Tällä saattoi olla myös vaikutusta työväenurheiluaatteen omaksumiseen käytännön töiden ja teknisten ominaisuuksien ymmärtämisen kautta. Liikuntapaikkarakentaminen tuotiin ikään kuin lähemmäs tavallista työläisurheilijaa.

2.4 Työväenurheiluaatteen omaksumisen edistäjä ja yhteistyön mahdollistaja

Liikuntaolosuhteiden kehittämisestä noussut keskustelu Työväen Urheilulehdessä oli siinä mielessä mielenkiintoinen aihe, että kehittämisen nähtiin mahdollistavan sekä työväenurheiluaatteen levittämisen että yhteistyön porvarillisen urheiluliikkeen kanssa. Aluksi yhteistyölle ei kuitenkaan

---

⁸² Aatto Rainto, *Urheilukenttien rakentamisesta*, Työväen Urheilulehti 21/1921.

⁸³ Aatto Rainto, *Urheilukenttien rakentamisesta*, Työväen Urheilulehti 24/1921.

⁸⁴ Aatto Rainto, *Urheilukenttien rakentamisesta*, Työväen Urheilulehti 3/1922.

⁸⁵ Aatto Rainto, *Urheilukenttien rakentamisesta*, Työväen Urheilulehti 6/1922.

annettu mahdollisuutta, vaan julkiselta vallalta vaadittiin avustuksia, jotta työläisurheilijat saisivat omat liikuntapaikat. Näillä liikuntapaikoilla työläisurheilijoilla oli mahdollisuus harjoittaa voimistelua ja urheilua ilman pelkoa ”vihollisten” väliintulosta. Erityisen suureen rooliin lehden sivuilla nostettiin vasemmistovoittoiset kunnat, joiden valtuustoja vaadittiin parantamaan liikuntaolosuhteita porvarivoittoisten kuntien valtuustojen tapaan. Omia liikuntapaikkoja pidettiin lehden ja sen kirjoittajien mukaan merkittävänä työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta, sillä tällöin työläisurheilijoilla oli mahdollisuus harjoittaa urheilua saman aatemaailman omaavien seurassa. Maaseudun Työväen Urheilulehti ja sen kirjoittajat näkivät työväenurheiluaatteen näkökulmasta otollisena seutuna, sillä maaseudun liikuntaolosuhteet olivat usein mitättömät ja työväen urheiluliikkeellä oli siellä paljon uusia, potentiaalisia jäseniä. Ongelmaksi muodostui kuitenkin usein se, että liikuntapaikkojen rakentaminen ja kehittäminen olivat suojeluskuntien vastuulla. Vihamieliseksi katsomansa järjestön kanssa työläisurheilijat eivät halunneet olla missään tekemisissä, joten Työväen Urheilulehti ja sen kirjoittajat kokivat työväestön omat liikuntapaikat tämän takia välttämättöminä. Porvarillisen urheiluliikkeen kanssa yhteistyö kuitenkin oli mahdollista, jos se tapahtui nimenomaan liikuntaolosuhteiden kehittämiseksi. Muuhun yhteistyöhön ei tullut lehden ja sen kirjoittajien mukaan lähteä, vaan ainoastaan TUL:a hyödyntäneet asiat mahdollistivat sen.

Huomattavasti selvimmin työväestön omien liikuntapaikkojen rakentamista ja kehittämistä perusteltiin Työväen Urheilulehden sivuilla nuorten työläisten saamisella TUL:n toimintaan mukaan. Työläisnuoriso nähtiin työväenaatteen kannalta tärkeänä kohderyhmänä, joten on luonnollista, että myös työväenurheiluaatteen kannalta asia oli samoin. Työväen Urheilulehti ja sen kirjoittajat näkivät nuorison kiinnostuksen urheilua ja työväenurheiluaatetta kohtaan hiipuvan, jos liikuntaolosuhteet olivat kelvottomat. Työläisnuoriso oli myös työväen voimistelu- ja urheiluseurojen toiminnan ylläpitämisen kannalta tärkeä ryhmä, joten tästäkin syystä heidät oli saatava ja myös pidettävä TUL:n toiminnassa mukana. Samalla nuorisosta oli mahdollista kehittää ”paikkansa tietäviä työläisiä”, eli myös työväenaatteen näkökulma tuli esiin kirjoituksista. Työläisnuorison saaminen omaksumaan työväenurheiluaate oli siis äärimmäisen tärkeää Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkökulmasta. Nuorisolla nähtiin olevan suuri rooli tulevaisuudessa niin työväen urheiluliikkeessä kuin työväenliikkeessä yleensäkin. Tästä syystä TUL:n alkutaipaleella Työväen Urheilulehden sivuilla painotettiin myös mahdollista yhteistyötä tuon ajan suurimman työväen nuorisojärjestön, Suomen Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton kanssa. Seuraavassa luvussa tutkinkin niitä näkemyksiä, joita TUL:n ja Nuorisoliiton mahdollinen yhteistyö Työväen Urheilulehdessä ja sen kirjoittajissa herätti

3 Suomen työläisnuorison ruumiillisen ja henkisen tason kohottajat

Tärkeä ryhmä työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta oli työläisnuoriso. Näin ollen onkin luonnollista, että paikkaansa suomalaisella urheilujärjestökentällä etsinyt TUL harkitsi ensimmäisinä toimintavuosinaan yhteistyötä Suomen Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton kanssa. Tässä luvussa tarkastelen Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemyksiä työväenurheiluaatteen levittämisestä TUL:n ja Nuorisoliiton välisen yhteistyön avulla. Nuorisoliitto oli jäsenmäärältään mitattuna runsaslukuisin työläisnuorisojärjestö ja täten otollinen kohde työväenurheiluaatteen levittämiselle työläisnuorison keskuudessa. Tämän luvun alakysymykset ovat seuraavat:

- Millä tavoin työläisnuorisojärjestöjä oli hyödynnettävä työväenurheiluaatteen levittämiseksi työläisnuorison keskuuteen?
- Miten Nuorisoliitossa esiin nousseet suuntariidat vaikuttivat mahdolliseen yhteistyöhön ja työväenurheiluaatteen levittämiseen?

3.1 Suomen Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto

Suomen Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto oli merkittävin työläisnuorisojärjestö itsenäisyyden alkuvuosina. Nuorisoliitto oli perustettu joulukuussa 1906 Tampereen työväentalolla järjestetyssä edustajakokouksessa. Vaikka kyseessä oli nimensä mukaisesti sosialidemokraattinen järjestö, kokouksessa esitetyt näkemykset eivät kuitenkaan vielä tukeneet sosialidemokraattisen puolueen näkökantoja. Esimerkiksi puolueen suosima, puolustustarkoitukseen perustettava kansanmiliisi sai väistyä yleisen aseistariisunnan ihanteen tieltä.⁸⁶ Kaksi vuotta myöhemmin järjestetyssä edustajakokouksessa näillä anarkismivivahteisilla näkemyksillä ei kuitenkaan enää ollut kannattajia edustajien keskuudessa. Nuorisoliitto yhti sosialidemokraattisen puolueen näkemyksiin kansanmiliisiä koskevissa kysymyksissä ja lähestyi puoluetta muutenkin.⁸⁷

Vuonna 1912 Helsingissä järjestetyssä edustajakokouksessa Nuorisoliitolle muodostettiin ensimmäinen oma toimintaohjelma. Toimintaohjelmassa korostettiin liiton hyväksyvän puolueohjelman periaatteet ja levittävän näitä periaatteita työläisnuorisolle. Nuorisoliitto lähestyikin

---

⁸⁶ Laakso 2006, 16–17.

⁸⁷ Laakso 2006, 23.

selvästi sekä muuta työväenliikettä että edelleen myös sosialidemokraattista puoluetta.⁸⁸ Viimeinen edustajakokous ennen sisällissotaa järjestettiin Tampereella elokuussa 1917. Viiden vuoden tauko edustajakokousten välillä johtui sotatilasta, jolloin liikkumis-, kokoontumis- ja sananvapautta oli rajoitettu. Liiton toiminta vaikeutuikin tänä aikana merkittävästi ja painottui lähinnä uusien järjestöaktiivien hankkimiseen. Edustajakokouksessa merkittävin suunnanmuutos oli maailmansodan aikana jyrkentyneet antimilitaristinen kanta. Kansanmiliisin perustamisen puolesta ei Tampereen kokouksessa pidetty yhtäkään puheenvuoroa.⁸⁹ Nuorisoliitto alkoikin etäännyä sosialidemokraattisesta puolueesta jo ennen sisällissotaa. Liitolla oli siis jo tällöin taipumus vaihdella suuntaansa.

Nuorisoliitto oli muiden työväenjärjestöjen tapaan hajallaan sisällissodan jälkeen. Sodassa oli menehtynyt useita liiton jäseniä.⁹⁰ Lisäksi liiton toimintaan vaikutti sen johtohahmojen pidätykset ja pakenemiset ulkomaille. Liittotoimikunta hajosi heti sodan jälkeen ja Suomeen jääneistä jäsenistä vangittiin lähes kaikki. Ainoastaan liiton puheenjohtaja Edvard J. Hämäläinen (1889–1919) jäi vangitsematta. Hämäläinen alkoikin herätellä liiton toimintaa uudelleen käyntiin syksyllä 1918, vaikka osa liiton jäsenistä oli edelleen vankileireillä. Vielä tällöin ei ollut edellytyksiä osastojen toiminnan aloittamiselle mutta vuoden 1918 loppupuolella liitto antoi julistuksen, jossa työläisnuorisoa kehoitettiin aloittamaan järjestötyö uudelleen. Liitto pystyi antamaan tämän julistuksen, sillä nuoriso-osastot eivät olleet järjestöinä osallistuneet sisällissotaan, joten niillä oli oikeus toimia ja kokoontua vapaasti. Tästä huolimatta viranomaiset vangitsivat vielä vuoden 1919 puolella nuorisoliittolaisia ja keskeyttivät osastojen kokouksia.⁹¹

Nuorisoliiton antama julistus lisäsi kuitenkin innostusta toiminnan uudelleenkäynnistämistä kohtaan ja vuoden 1919 alussa liittotoimikunta saatiin jälleen täysilukuiseksi. Liiton johto meni kuitenkin vuoden sisällä käytännössä kokonaan uusiksi, kun puheenjohtaja Hämäläinen sekä toinen liiton vahva henkilö, taustavaikuttaja Väinö Vankkoja (1880–1919) menehtyivät elokuussa 1919. Haasteeksi nousi myös Neuvosto-Venäjälle paenneiden punaisten perustama Suomen Kommunistinen Puolue (SKP). SKP:n perustavan kokouksen yhteydessä toimintansa aloitti myös Suomen työläisnuorison ulkomainen toimeenpaneva komitea (STUT), joka koostui aktiivisista nuorisoliittolaisista. STUT antoikin julkilausuman, jossa arvosteltiin liittotoimikuntaa luokkasopuulusta ja sen tavoitteesta pyrkiä

---

⁸⁸ Laakso 2006, 31–32.

⁸⁹ Laakso 2006, 37–43.

⁹⁰ Sisällissota kosketti sekä Nuorisoliittoa että työväen voimistelu- ja urheiluseuroja rankasti, sillä sodassa kaatuneista niin punaisista kuin valkoisista neljännes oli 15–20-vuotiaita. Tikka 2006, 30.

⁹¹ Laakso 2006, 51–53.

toimimaan porvarillisen laillisuuden rajoissa. Suomalaisen työläisnuorison oli STUT:n mukaan liityttävä käynnissä olevaan sosialistiseen vallankumoukseen. Mikko Laakson mukaan STUT:n perustaminen oli lähtölaukaus Suomen Sosialidemokraattisessa Nuorisoliitossa myöhemmin käydylle kamppailulle liiton toimintalinjasta.⁹² Nuorisoliiton pohja ei siis ollut kovinkaan vakaa, kun Työväen Urheilulehti alkoi jälleen ilmestyä uudelleen.

3.2 ”Tulevaisuus on meidän”

Ajatus työväenurheiluaatteen levittämisestä Nuorisoliiton ja TUL:n välisen yhteistyön avulla tuli esiin jo Työväen Urheilulehden kahden ensimmäisen sisällissodan jälkeisen julkaisun pääkirjoituksissa. Molemmat kirjoitukset olivat lähtöisin päätoimittaja Eino Pekkalan kynästä. Ensimmäisessä kirjoituksessa Pekkala jo sivusi aihetta korostamalla liittojen olevan luonnollisella tavalla lähellä toisiaan.⁹³ Toisessa kirjoituksessa Pekkala käsitteli yhteistyötä ja sen mahdollisuuksia laajemmin. Urheilulla oli Pekkalan mukaan ”*tavattoman suuri agitatorinen merkitys.*” Tämä oli huomattu Saksassa, jossa nuorisoliike urheilun avulla yritti saada nuorisoa mukaan työväenliikkeen toimintaan. Lisäksi moni työväen voimistelu- ja urheiluseura oli syntynyt työväenyhdistysten nuoriso-osastojen aloitteesta. Suomessa nuoriso-osastojen urheilutoiminta oli kuitenkin Pekkalan mukaan ollut suhteellisen järjestäytymättömässä muodossa, joten yhteistoiminta TUL:n kanssa oli tästä syystä tarpeen. Pekkalalla ei kuitenkaan ollut esittää käytännön esimerkkejä asian järjestämisestä. Molemminpuolinen hyöty oli kuitenkin Pekkalan mukaan selvää:

Se voimallisä, jonka TUL saa nuoriso-osastojen jäsenistä tulee varmaan olemaan verrattoman suuri...Nuoriso-osastojen toiminta taasen varmaan tulee vilkkaammaksi ja jäseniä viehättävämmäksi...tästä on seurauksena jäsenmäärän lisääntyminen ja siten osastojen koko toiminnan vahvistuminen.⁹⁴

Samassa lehdessä nimimerkki ”A. R-nen” (todennäköisesti Antti Rantanen) ei ollut aivan yhtä vakuuttunut urheilun tärkeydestä työväenaatteen valistajana, vaan tämä oli nuoriso-osastojen ja perustettavana olleen Työväen Sivistysliiton tehtävä. Voimistelu- ja urheiluseurojen tehtävänä olikin Rantasen mukaan vain saada työläisnuoret ymmärtämään voimistelun ja urheilun oikea merkitys,

---

⁹² Laakso 2006, 53–55.

⁹³ E.P., *Lähimmät tehtävämme*, Työväen Urheilulehti 1/1919.

⁹⁴ E.P., *Työväen Urheilulehti ja sosialistiset nuorisojärjestöt*, Työväen Urheilulehti 2/1919.

jossa oli jo tarpeeksi tehtävää.⁹⁵ Pekkalan jälkimmäisen kirjoituksen ja Rantasen tekstin välillä on mielenkiintoinen kontrasti, kun ottaa huomioon, että ne on julkaistu samassa lehdessä. Pekkala näki urheilun olevan tärkeää työnväen aatteiden levittämisen kannalta. Rantanen puolestaan katsoi voimistelu- ja urheiluseurojen toiminnan ja vastuun tarkoittavan ainoastaan työnväenurheiluaatteen levittämistä. Lisäksi Rantasen artikkelista välittyy, ettei hän pitänyt liittojen välistä yhteistyötä kovinkaan merkittävänä, kun taas Pekkala nimenomaan painotti yhteistyön merkitystä.

Vaikka nuoriso-osastot kunnostautuivat usein työnväen voimistelu- ja urheiluseurojen perustajina, ei nuorison kiinnostus urheilua kohtaan ollut samanlaista koko maassa. Esimerkiksi Viipurissa työnväenseuran nuoriso-osasto suhtautui urheiluun ylimalkaisesti ja vietti iltansa mieluummin metsäretkillä huvittelemalla kuin urheilun parissa.⁹⁶ Seuraavassa Työnväen Urheilulehden numerossa kuitenkin julkaistiin raportti Viipurin Sosialidemokraattisen Nuorisopiirin kokouksesta, jossa voimistelun ja urheilun merkitys tunnustettiin tärkeäksi nuorisotoiminnalle. Toiminnassa ei kuitenkaan ollut kovinkaan paljon kiinnitetty huomiota voimisteluun ja urheiluun eikä osastoilla ollut omia voimistelu- ja urheiluseuroja. Nuoriso ei myöskään ollut liittynyt jo olemassa oleviin seuroihin siinä määrin, kuin osastossa toivottiin.⁹⁷ Yhteistoiminnan tarve siis tunnustettiin myös Viipurissa mutta käytäntöön tätä ei kuitenkaan ollut viety. Ainakin joissakin osissa maata työläisnuorisoa ei siis kiinnostanut voimistelu ja urheilu tarpeeksi, joten työnväenurheiluaatteen levittäminen oli näillä paikkakunnilla varsin hankalaa. Tästä voi päätellä, että tavoitteen saavuttaminen edellytti liittojen välistä yhteistyötä ja että yhteistyötä kannattaneet kirjoittajat ymmärsivät tämän. Nuoriso-osastojen jäsenet saivat yhteistyön seurauksena tutustua urheiluun itselleen tutussa ympäristössä ja yhä useampi työläisnuori saattoi samalla omaksua työnväenurheiluaatteen.

SVUL:n puolella TUL:n ja Nuorisoliiton mahdolliseen yhteistyöhön suhtauduttiin kielteisesti. TUL oli perustettu Suomen Urheilulehden mukaan vuotta aiemmin SVUL:sta erotettujen ”päänsilittimiksi”. TUL:n toiminnassa urheilu oli vasta toissijaisessa asemassa ja liitto oli osa työnväenliikettä, joten se oli poliittinen järjestö, ei urheiluliike. Yhteistyö Nuorisoliiton kanssa puolestaan kertoi Suomen Urheilulehden mukaan TUL:n epäkansallisuudesta, sillä Nuorisoliitolla oli yhteyksiä kansallisvastaisena pidettyyn Moskovan Internationaleen.⁹⁸ Työnväen Urheilulehden Viljo Kainulaisen mukaan näissä väitteissä ei ollut mitään perää ja Kainulainen kutsuikin Suomen Urheilulehden artikkelia häpeälliseksi. TUL oli Kainulaisen mukaan nimenomaan urheilujärjestö,

---

⁹⁵ A. R-*nen*, ”Hengestä ja suunnasta” *työnväen urheiluliikkeessä*, Työnväen Urheilulehti 2/1919.

⁹⁶ *Setä*, *Viipurista*, Työnväen Urheilulehti 8/1919.

⁹⁷ *K.T.*, *Nuorisoliike ja urheilu*, Työnväen Urheilulehti 9/1919.

⁹⁸ *Erään vetoamisen johdosta*, Suomen Urheilulehti 40/1919.

jonka avulla puolella maan urheiluväestä oli ylipäänsä mahdollisuus harrastaa urheilua. Yhteistyötä Nuorisoliiton kanssa puolestaan oli ehdotettu puhtaasti urheilullisessa mielessä. Kainulaisen mielestä Nuorisoliiton avulla oli mahdollista saada työväestölle vaikutusvaltainen järjestö urheilun alalla. SVUL:n pelko johtui Kainulaisen mukaan siitä, että lehti pelkäsi TUL:n kasvavan Nuorisoliiton avustuksella yhtä suureksi kuin SVUL ellei jopa suuremmaksi.⁹⁹ Työväenurheiluaatteen levittämisen lisäksi Kainulainen siis näki yhteistyön olleen tärkeää myös jäsenmäärän kasvattamisen näkökulmasta. TUL:n tavoitteena oli nousta ainakin yhtä vahvaan asemaan kuin SVUL, mahdollisesti jopa sitä vahvemmaksi. Tästä osoituksena on Kainulaisen kuvaus ”puolen maan urheiluväestä” sekä Suomen Urheilulehden arvostelu lehden pelosta TUL:n tulevaa vahvaa asemaa kohtaan. Työväen Urheilulehden kirjoittaneiden yksittäisten henkilöiden teksteistä tämä tavoite ei suoraan nouse esiin mutta joitakin viitteitä tästä on havaittavissa.

Yksi tällainen esimerkki on Työväen Urheilulehdessä lokakuussa 1920 julkaistu kirjoitus, jossa painotettiin työväenurheiluaatteen omaksumisen olleen tärkeää luokkataistelun kannalta. TUL oli saanut tässä vaiheessa urheilutoimintansa käyntiin, joten nyt huomio oli kiinnitettävä myös työväenluokan merkitykseen yhteiskunnallisessa elämässä. Nimimerkki ”Y.H.”:n mukaan urheilujärjestön tärkeimpänä tehtävänä tuli edelleen olla työväenluokan ruumiillisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Luokkatietoisten jäsenten oli kuitenkin huolehdittava ”Y.H.”:n mielestä myös siitä työstä, jonka tarkoituksena oli luokkahengen kasvattaminen ja köyhälistön valmistaminen luokkataisteluun. Vastuu tästä oli kirjoittajan mukaan annettava sosialistiselle nuorisoliikkeelle, jottei urheilujärjestö leimautuisi alkuperäisestä tarkoituksestaan poikkeavaksi¹⁰⁰. Järjestöjen välinen yhteistyö oli tärkeää, sillä toinen järjestö tekisi työväestön ruumiillisesti kykeneväksi, kun taas toinen mahdollistaisi työväestön henkisen kehittymisen. Pienten riitaisuuksien ei tullut kirjoittajan mukaan haitata tätä yhteistyötä.¹⁰¹ Kirjoittaja näki siis liittojen vahvistavan toinen toisiaan, jolloin molemmat liitot hyötyisivät yhteistyöstä: Nuorisoliitto valmistaisi työväkeä luokkataisteluun ja TUL saisi työväenurheiluaatteen juurtumaan yhä useamman työläisnuoren elämään. Samalla TUL onnistuisi saamaan lisää jäseniä, jolloin se voisi nousta yhtä vahvaan, ellei jopa vahvempaan asemaan kuin

---

⁹⁹ V.K., *Erään hyökkäyksen johdosta*, Työväen Urheilulehti 15/1919.

¹⁰⁰ Tämä on hyvä esimerkki ”saavuttamattoman dialektiikasta”, joka ilmensi suomalaista työväenurheilua. Sosialistisen maailmankuvan kannalta periaatteellisimmalla tasolla urheilua tarkasteltiin diskurssissa koskien sosialistista ruumista ja urheilun roolia tulevan sosialistisen yhteiskunnan saavuttamisessa. Suomalaisen työväenurheilun tärkein ideologinen päämäärä olikin luoda sosialistinen urheilukulttuuri, jonka katsottiin kuitenkin toteutuvan vasta sosialistisessa järjestelmässä. Konkreettisempi tavoite oli tarjota palauttavaa liikuntaa vastapainoksi kapitalistisen työpaikan aiheuttamille fyysisille ja henkisille vaivoille sekä kerätä joukkoja työväenkulttuurin pariin. Yhteistyön tekeminen Nuorisoliiton kanssa ilmeisesti sai kirjoittajan haaveilemaan näiden molempien saavuttamisesta. Kts. Keskinen 2011a, 127.

¹⁰¹ Y.H., *Työläisurheilijat ja luokkataistelu*, Työväen Urheilulehti 18/1920.

SVUL. Tämä oli uskoakseni kirjoittajan pääasiallinen ajatus tämän kirjoituksen taustalla. Kirjoittajan maininta pienistä riitaisuuksista tarkoitti Nuorisoliiton sisällä vallinneita suuntariitoja, joiden vaikutusta käsittelen myöhemmin.

Yksittäiset kirjoittajat painottivat TUL:n ja Nuorisoliiton välistä yhteistyötä ja myös Työväen Urheilulehti pyrki esittämään keinoja yhteistyölle. Nuorisoliiton Pohjois-Hämeen nuorisopiirikokoukselle oli tehty vuoden 1920 lopulla alustus, jossa esitettiin voimistelu- ja urheiluharrastuksen leviämisen edistämistä jäsenten keskuudessa. Alustuksen mukaan nuoriso-osastojen tuli kannattaa urheilutoimintaa ja siten myös ruumiillista kasvatusta, sillä ruumiillisesti voimakkaalla ja kestäväällä nuorisolla oli luokkataistelurintamassa suuri merkitys. Työväen Urheilulehden mukaan tämä oli osoitus Nuorisoliitossa liikuntaharrastusten suhteen tapahtuneesta heräämisestä, jolla liitto halusi huolehtia työläisnuorison ruumiillisesta hyvinvoinnista. Lehti kommentoi tätä alustusta seuraavin sanoin: ”*Vallatkoon tämä henki koko Nuorisoliittomme, sillä vain ruumiillisen ja henkisen kehityksen käydessä rinnan meidän nuorisomme voi sanoa: tulevaisuus on meidän*”.¹⁰² Lehti siis selvästi näki edelleen, että liittojen välinen yhteistyö oli mahdollista ja tarpeellista. Nuoriso ymmärrettiin tärkeänä ryhmänä luokkataistelussa menestymisen kannalta ja täten Nuorisoliitto oli avainasemassa tämän tavoitteen saavuttamisessa. On myös todennäköistä, että lehti uskoi yhteistyön mahdollistavan työväenurheiluaatteen levittämisen yhä useamman työläisnuoren elämään. Käytännössä mahdollisuutta yhteistyölle ei kuitenkaan enää tässä vaiheessa ollut, sillä Nuorisoliitossa oli noussut esiin suuntariitoja, jotka vaikuttivat myös TUL:n toimintaan ja liiton tekemiin ratkaisuihin yhteistyön suhteen.

3.3 Nuorisoliiton suuntariidat estävät virallisen yhteistyön

Yhteistyö TUL:n ja Nuorisoliiton välillä muodostui siis lopulta ongelmalliseksi. Elokuussa 1919 järjestetyssä TUL:n ensimmäisessä liittokokouksessa liittotoimikunta oli saanut valtuutuksen, jonka mukaan sen olisi tullut kartoittaa yhteistyön mahdollisuuksia.¹⁰³ Suomen Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton suuntariidat alkoivat kuitenkin lähes samaan aikaan liiton Helsingin edustajakokouksessa syyskuussa 1919. Tässä kokouksessa tulivat esiin rintamalinjat maltillista, sosialidemokraattista suuntausta kannattavien sekä jyrkkää, kommunistista suuntausta ajavien välillä. Nuorisoliiton kahdeksanjäseninen liittotoimikunta jakaantui kahteen tietoiseen kommunistiin,

---

¹⁰² *Nuoriso-osastojen suhde työväen v.- ja u.-seuroihin*, Työväen Urheilulehti 1/1921.

¹⁰³ Hentilä 1982, 152.

kahteen sosialidemokraattiin sekä neljään sitoutumattomaan vasemmistolaiseen. Liittotoimikuntaan kuului myös kommunistien hallitsemaan Sörnäisten osastoon sekä Työväen Urheilulehden toimitukseen kuulunut Emil Tuomi (1889–1963), joka esiintyi kokouksessa näkyvässä roolissa. Sörnäisten osasto oli laatinut kokoukseen alustuksen, jonka mukaan sosialidemokraattinen puolue oli siirtynyt pois luokkataistelukannalta. Nuorisoliiton olikin erottava tästä kannasta ja pyrittävä omiin päämääriinsä itsenäisenä liittona, joka noudattaisi puolueen päätöksiä vain, jos ne olisivat sopusoinnussa liiton päätösten kanssa. Näin ollen puolueen jäsenyys jäisi jokaisen nuorisoliittolaisen henkilökohtaiseksi asiaksi eli kuuluakseen Nuorisoliittoon jäsenen ei enää tarvinnut kuulua sosialidemokraattiseen puolueeseen. Vielä tällöin liiton johto ei nähnyt tarvetta kysymyksen esittämiselle puolueen tulevasta linjasta, vaan se uskoi puolueen palaavan aiemmalle luokkataisteluun panostaneelle linjalleen johtohenkilöiden vaihtuessa. Nuorisoliiton ja puolueen eivät kuitenkaan parantuneet, sillä puoluekokous torjui kommunistien esitykset joulukuun 1919 puoluekokouksessa. Tämän seurauksena kommunistit päätyivätkin eroamaan sosialidemokraattisesta puolueesta ja perustamaan toukokuussa 1920 Suomen Sosialistisen Työväenpuolueen (SSTP).¹⁰⁴

Liittojen väliselle yhteistyölle Nuorisoliiton syyskuun 1919 edustajakokous tosin lupasi hyvää, sillä kokouksessa hyväksyttiin liiton ja TUL:n yhteistoimintaa tarkoittavat ponnet. Ensimmäisen ponnin mukaan liittojen välistä yhteistoimintaa pidettiin tarpeellisena ja edustajakokous velvoitti liittotoimikunnan yhdessä TUL:n toimikunnan kanssa tästä neuvottelemaan ja päättämään. Toisen ponnin mukaan liittokokous kehotti osastojaan ryhtymään yhteistoimintaan paikallisten työväen voimistelu- ja urheiluseurojen kanssa. Molempien liittojen tehtyä samansuuntaiset päätökset asiassa oli seuraavaksi ryhdyttävä toteuttamaan asiaa käytännössä. Liitoilla oli näin ollen vihdoinkin mahdollista aloittaa virallinen ”yhteistyönsä Suomen työläisnuorison ruumiillisen ja henkisen tason kohottajina”.¹⁰⁵ Liittokokouksessa tapahtunut liittotoimikunnan jakaantuminen ei siis heti vaikuttanut yhteistyön toteuttamiseen TUL:n kanssa.

Työväen Urheilulehden kirjoittaneen Antti Rantasen mielestä mahdollinen yhteistoiminta oli kuitenkin hankala toteuttaa. Rantasen mukaan yksittäisillä paikkakunnilla voimistelu- ja urheiluseurat sekä työväenyhdistysten nuoriso-osastot olivat kokeneet toistensa pyrkimykset jopa vastenmielisinä. Rantasella oli tästä omakohtaista kokemusta, sillä hän oli kokenut sen osapuolten välisissä neuvotteluissa omalla kotipaikkakunnallaan. Jotta yhteistoiminta ylipäänsä olisi ollut Rantasen mukaan mahdollista, molempien osapuolten tuli olla yhtä mieltä siitä, että molemmilla oli yhtä tärkeä

---

¹⁰⁴ Laakso 2006, 56–60.

¹⁰⁵ *Työväen Urheiluliiton ja Sos.-dem. Nuorisoliiton yhteistoiminta*, Työväen Urheilulehti 13/1919.

rooli työläisnuorison valistamisessa. Rantanen viittasi myös Nuorisoliiton tekemään päätökseen, jonka perusteella Nuorisoliiton jäsenen ei ollut pakko kuulua sosialidemokraattiseen puolueeseen. Näin ollen työväen voimistelu- ja urheiluseurojen jäsenillä ei myöskään ollut Rantasen mukaan vaarana porvarillistua, jos yhteistoiminta liittojen välillä jäisi toteutumatta. TUL:n ei siis tullut sitoa itseään Sosialidemokraattiseen Nuorisoliittoon ennen kuin nuoriso-osastojen maaperä muokkaantuisi sille edulliseksi.¹⁰⁶

Mielenkiintoiseksi Rantasen kirjoituksen tekee se, että hän viittasi työväen voimistelu- ja urheiluseurojen jäsenten ”porvarillistumisen” vaaraan. Ilmeisesti Nuorisoliiton näkökulma jäsentensä vapaaehtoisesta kuulumisesta sosialidemokraattiseen puolueeseen sai Rantasen näkemään tässä vaaran työväenlaadun kannalta vaarallisten henkilöiden soluttautumisesta työväen voimistelu- ja urheiluseurojen ohella myös työväenyhdistyksiin. Kiinnostavaa on myös se, miten Rantasen mielipide työväenlaadun levittämisestä urheilutoiminnan avulla muuttui hänen edellisestä kirjoituksestaan. Kuten jo aiemmin tuli ilmi, Rantanen oli maaliskuussa 1919 kirjoittanut TUL:n tärkeimmän tehtävän olleen vain työväenurheilulaadun levittäminen työväestön keskuuteen ja varsinainen työväenlaadun valistustyö tuli jättää nuoriso-osastojen ja Työväen Sivistysliiton tehtäväksi. Nyt Rantanen puolestaan näki TUL:n ja Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton olevan yhtä tärkeässä asemassa valistustyön tekemisen kannalta. Rantasen mielenmuutos johtui todennäköisesti osittain nuorisoliikkeen sisäisestä valtataistelusta, jonka Rantanen ilmeisesti näki olleen TUL:n näkökulmasta katsottuna huono asia. Tällä saattoi Rantasen näkökulmasta katsottuna olla negatiivisia vaikutuksia sekä työväenlaadun että työväenurheilulaadun kannalta.

Rantasen näkemys yhteistoiminnan tarpeettomuudesta ei saanut kaikkia Työväen Urheilulehden kirjoittajia vakuuttuneiksi. Emil Tuomi julkaisikin oman vastineensa Rantaselle lehden vuoden 1919 viimeisessä numerossa. Tuomen mukaan Rantasen esittämät väitteet olivat todiste siitä, että yhteistoiminta nimenomaan oli tarpeellista. Tämä johtui Tuomen mukaan siitä, että molemmat liitot ajoivat työväen asioita, joten molempien päämäärän oli oltava sama. Yhteisymmärrys ja suvaitsevaisuus toisen toimintaa kohtaan oli siis avainasemassa. Suurimpana hyötynä olisi nuoriso-osastojen perustaminen voimistelu- ja urheiluseurojen toimesta. Vastaava toimisi Tuomen mukaan myös toisinpäin. Nuoriso oli kuitenkin saatava ainakin toisen, parhaassa tapauksessa kummankin järjestön toimintaan mukaan. Esimerkkinä toimivasta yhteistyöstä Tuomi käytti Turkuja, jossa asiassa

---

¹⁰⁶ Antti Rantanen, *Työväen Urheiluliiton ja Sos.-dem. Nuorisoliiton suhteesta.*, Työväen Urheilulehti 16/1919.

oli päästy jo pitkälle¹⁰⁷. Tärkeintä oli kuitenkin se, että ”järjestynyttä, yhteenliittynyttä porvaristoa vastaan täytyy muodostua järjestynyt, mahdollisimman yhteenliittynyt köyhälistö.”¹⁰⁸ Tuomen kirjoituksesta välittyy se, että hän koki yhteistoiminnan olevan tärkeää erityisesti luokkataistelun takia. Tuomi ilmeisesti uskoi, että luokkataisteluhengen kohottaminen olisi tehokkaampaa, kun sitä voisi levittää urheiluharrastusten parissa toimivalle nuorisolle. Tällä tavoin molemmat osapuolet hyötyisivät liittojen välisestä yhteistyöstä. Tuomen tekstistä kuitenkin tulee mielestäni esiin, että hän saattoi kokea luokkataistelun olleen selvästi merkittävämmässä roolissa, kun taas työväenurheiluaatteen levittäminen edistyisi sen seurauksena.

Tuomi jatkoi aiheesta vielä keväällä 1920 esittämällä, että Nuorisoliitto oli avainasemassa urheilun sekä työväenurheiluaatteen levittämisessä työläisnuorison keskuuteen. Työväen voimistelu- ja urheiluseurojen johtohahmot olivat Tuomen mukaan kritisoineet järjestäytyneen työläisnuorison kesänviettotapoja. Nuoriso ei osallistunut johtohahmojen mukaan seurojen järjestämiin kilpailuihin, vaan mieluummin ”hautoivat” saarella¹⁰⁹. Tuomi esitti ratkaisuna eräänlaisten urheilukoitosten lisäämistä nuorison kesäretkille, jolloin oli mahdollista innostaa useampia nuoria urheilun pariin. Tuomen mukaan kyseessä oli ”aimo harppaus”, jos jokin nuorisoliittolainen kehittyisi jopa kilpailuissa pärjääväksi urheilijaksi. Tämä innostaisi muuta nuorisoa seuraamaan kilpailuja, kun yksi heistä olisi mukana.¹¹⁰ Tässä kirjoituksessa Tuomi painotti selvästi enemmän työläisnuorison urheilullista puolta verrattuna edelliseen kirjoitukseensa. Tuomi ilmeisesti katsoi, että otollisimpana kohderyhmänä oli jo Nuorisoliittoon kuuluneet jäsenet, joiden avulla työväenurheiluaatetta saattoi levittää laajemminkin työläisnuorison keskuudessa. Eräänä mahdollisuutena pidän myös Tuomen asemaa Nuorisoliitossa, jota Työväen Urheilulehti saattoi hyödyntää työväenurheiluaatteen levittämiseksi.

Tuomen kanssa oltiin samoilla linjoilla. Tammikuussa 1920 Työväen Urheilulehdessä julkaistiin kirjoitus, jossa liittojen välisen yhteistyön tarjoamia mahdollisuuksia kuvattiin miltei rajattomiksi. Erityisesti tämä koski alueita, joilla oli olemassa työväenyhdistyksiä muttei niiden nuoriso-osastoja tai työväen urheiluseuroja. Yhteistoiminta tekisi niiden perustamisen helpommaksi ja siten asiasta

---

¹⁰⁷ TUL:n Turun piirihallinto oli lähettänyt Varsinais-Suomen sosialidemokraattiselle piiritoimikunnalle liittojen yhteistoimintaa koskeneen alustuksen, jonka piiritoimikunta oli hyväksynyt. Tämä oli ensimmäinen liittojen väliseen yhteistoimintaan johtanut toimenpide. Asiasta raportoitii seuraavassa Työväen Urheilulehdessä. T.U.L., *TUL:n ja Sos.-dem. Nuorisoliiton yhteistoiminta*, Työväen Urheilulehti 1/1920.

¹⁰⁸ Emil Tuomi, *Työväen Urheiluliiton ja Sos.-dem. Nuorisoliiton suhteesta.*, Työväen Urheilulehti 19/1919.

¹⁰⁹ Tuomi puhui Sörnäisten työväenyhdistyksen nuoriso-osastosta. Sörnäisten työväenyhdistys oli vuokrannut kesänviettopaikaksi niemen, jonne nuoriso-osastolaiset soutivat vapaa-ajan viettoon iltaisin ja viikonloppuisin. Aatsinki 2016, 149.

¹¹⁰ E. T-mi, *Työläisnuoriso ja urheilu*, Työväen Urheilulehti 8/1920.

kiinnostuneiden saamisen myös työväenaatteen vaikutuspiiriin alaiseksi. Tuomi näki ratkaisuna kuhunkin piiriin palkattavan yhteisten asioiden järjestäjän, jonka vastuulla olisi asian levittäminen piiriin paikkakunnille. Uusien voimistelu- ja urheiluseurojen sekä nuoriso-osastojen perustaminen olisi Tuomen mukaan kasvattanut kummankin liiton jäsenmäärää ja siten työväenaatteen kirjallisuus leviäisi huomattavasti aiempaa enemmän. Toimeen ryhtyminen oli erityisesti urheilupuolen velvollisuus.¹¹¹ Tämä oli viimeisiä kirjoituksia, jossa yhteistoimintaa melko suorasti vaadittiin. Suuntariidat repivät Nuorisoliiton kahtia, jolloin TUL näki parhaimmaksi ottaa etäisyyttä Nuorisoliiton toiminnasta.

3.4 Nuorisoliiton hajoaminen

Nuorisoliitossa valtataistelu jatkui edelleen. Liittotoimikunnan siirtyminen kommunistien haltuun siirsi kamppailun piiri- ja paikallistasolle. Joillakin paikkakunnilla työväenyhdistykset lakkauttivat nuoriso-osastojaan pyrkien täten estämään kommunisteja saamasta vaikutusvaltaa työväenjärjestöissä. Osalla paikkakunnista osastot puolestaan muuttuivat kommunistisiksi, kun maltillisempaa linjaa kannattaneet vanhat johtohenkilöt erosivat toimistaan. Puolue vastasi tähän kieltämällä nuoriso-osastojen kokoontumisen työväentaloilla, jolloin liiton paikallinen toiminta vaikeutui huomattavasti. Piiritasolla taistelu oli samanlaista. Joissakin piireissä sosialidemokraatit pitivät vahvan aseman, toisissa piirit valuivat käytännössä kokonaan kommunistien haltuun. Kaiken tämän lopputulemana oli Nuorisoliiton entisen johdon sekä maltillisista linjaa ajaneiden tekemä päätös, jonka mukaan oli perustettava uusi, pelkästään sosialidemokraattista linjaa ajava nuorisojärjestö. Ensimmäiset neuvottelut uuden järjestön perustamiseksi pidettiin maaliskuussa 1921 Hämeenlinnassa. Kokouksessa päätettiin levittää kiertokirjettä, jossa nuoriso-osastoja kehoitettiin katkaisemaan välinsä kommunistien hallussa olleeseen Nuorisoliittoon ja liittymään uuteen perusteilla olevaan liittoon. Kirje julkaistiin Suomen Sosialidemokraatissa sekä muissa hankkeelle myötämielisissä vasemmistolehdistä. Työväen Urheilulehti ei kuulunut näiden valittujen lehtien joukkoon. Uuteen liittoon vaihtavia osastoja oli varsin paljon ja Hämeenlinnassa toukokuussa 1921 pidetyssä Suomen Sosialidemokraattisen Työläisnuorisoliiton perustavassa kokouksessa olikin edustettuna 38 osastoa. Lisäksi 20 osastoa oli kirjeitse ilmoittanut kannattavansa uuden liiton

---

¹¹¹ –st –e, *Vieläkin Sos.-dem. Nuorisoliiton ja Työväen Urheiluliiton yhteistyöstä*, Työväen Urheilulehti 2/1920.

perustamista. Näin ollen Suomen Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto oli virallisesti jakaantunut kahtia.¹¹²

Nämä suuntariidat vaikuttivat myös Työväen Urheilulehden kirjoittajiin ja heidän näkemyksiinsä asiasta. Antti Rantanen näki suuntariitojen olleen vakava uhka työväen urheiluliikkeen tulevaisuudelle. Rantanen piti työväen urheiluliikkeen kehityksen johtuneen merkittävästi työläisurheilijoiden yksimielisyydestä, joten suuntariidat olisivat vaikuttaneet tähän negatiivisesti. Työväen urheiluliike ei ollut Rantasen mukaan vielä niin vahva, että sillä olisi mahdollisuus repeytyä kahtia nuorisoliikkeen tapaan. Urheiluliikkeessä oli Rantasen mukaan näkynyt jo oireita, joilla olisi työväen urheiluelämälle tuhoisia seurauksia. Menestyäkseen työväen urheiluliikkeen tulikin olla ”rauhoitettu alue”, jossa kaikkien työläisnuorten oli tultava toimeen ja jossa jokaista tarvittiin mukaan toimintaan riippumatta siitä, mihin suuntaan he poliittisesti katsoivat. Työläisurheilun tarkoituksena oli Rantasen mukaan kasvattaa fyysisesti terve nuoriso, olivatpa liikkeen jäsenet vasemmistoon tai oikeistoon kuuluvia. Yhtenäisyys ja yksimielisyys olivat työväen urheiluliikkeen vahvin ase.¹¹³ Rantasen kirjoituksessa kiinnittää huomion erityisesti se, että työläisurheilun tarkoituksena oli fyysisesti terve nuoriso riippumatta siitä, olivatko he vasemmistoon tai oikeistoon kuuluvia. Tästä on pääteltävissä se, että Rantanen todellakin pelkäsi TUL:n jakaantumisen mahdollisuutta. Tämä oli kaikin keinoin estettävä ja huonoa esimerkkiä asiassa näyttäneen Nuorisoliiton kanssa TUL:n ei tullut olla missään tekemisissä. Rantasen näkökulma on varsin rajua, kun ottaa huomioon, miten TUL muutoin suhtautui porvariin kanssa toimimiseen.

Tämän jälkeen Työväen Urheilulehdessä ei enää julkaistu kirjoituksia, joissa olisi vaadittu tiiviimmän yhteistyön aloittamista liittojen välillä ja muutenkin nuorisoliittojen toimista kirjoitettiin harvemmin. Nimimerkki ”Konkari” mainitsi mahdollisen yhteistyön ja siihen pyrkimisen huhtikuussa 1922 julkaistun kirjoituksensa sivulauseessa.¹¹⁴ Tämän lisäksi yhteistyötä ei enää lehden sivuilla käsitelty. Syynä oli todennäköisesti Nuorisoliitossa esiin nousseet suuntariidat. Näiden suuntariitojen takia TUL:n johto katsoi liiton näkökulmasta katsottuna olleen viisaampaa, jos virallista yhteistyötä kummankaan nuorisoliiton kanssa ei virallisesti aloiteta. Kuopion liittokokouksessa 1921 vasemmistososialistien johtama seura Maarian Kisa-Toverit teki esityksen, jonka mukaan TUL:n jäsenten tuli kuulua Suomen Ammattijärjestöön, Suomen Sosialistiseen Työväenpuolueeseen tai Suomen Sosialistiseen Nuorisoliittoon. Seppo Hentilä huomauttaa, että Työläisnuorisoliittoa ei alustuksessa mainittu. TUL:n liittotoimikunta kuitenkin päätti, että liitto pidettäisiin puolueettomana

---

¹¹² Laakso 2006, 61–65.

¹¹³ A. R:nen, *Kokoomaan, ei hajoittamaan*, Työväen Urheilulehti 21/1920.

¹¹⁴ Konkari, ”Edesmenneen” urheilumiehen pakinata, Työväen Urheilulehti 8/1922.

mutta yksittäiset seurat saivat asettaa ehdoksi muihin työväenjärjestöihin kuulumisen.¹¹⁵ TUL siis näki, että liiton ja työväenurheiluaatteen menestymisen kannalta oli parempi olla virallisesti ottamatta kantaa suuntariitoihin, jolloin liitto ei menettäisi elintärkeitä jäseniä riveistään. Seurauksena olisi saattanut tällöin olla kilpailevan työväen urheiluliiton perustaminen, johon TUL:lla ei ollut varaa. Koska Työväen Urheilulehti oli TUL:n virallinen lehti, on luonnollista, että myöskään se ei ottanut kantaa asiaan. Lehteen saattoi tulla yksittäisiä kirjoituksia, kuten ”Konkarin” lähettämä, mutta niitä ei edellä mainitun lisäksi julkaistu.

Huomionarvoista on myös se, että Työväen Urheilulehdessä ei julkaistu Työläisnuorisoliiton lähettämää kiertokirjettä, joka kuitenkin julkaistiin useassa muussa työväestölle suunnatussa lehdessä. Kyseiset lehdet olivat hankkeelle myötämielisiä, joten tästä voi luonnollisesti päätellä, ettei Työväen Urheilulehti sellainen ollut. TUL:n ja täten myös Työväen Urheilulehden näkökulmasta yhtenäinen työläisnuoriso oli työväenurheiluaatteen kehittymisen ja levittämisen kannalta tärkeää. Näin ollen Nuorisoliiton jakaantuminen ei ollut TUL:n intresseissä. Kommunistien haltuun jääneessä Nuorisoliitossa arvosteltiin TUL:n linjausta, jonka katsottiin johtaneen poliittiseen välinpitämättömyyteen ja ”tähtiurheilun” nostamiseen liiton tärkeimmäksi tehtäväksi. Kommunistijohtoinen Nuorisoliitto oli muutoinkin selvästi kiinnostuneempi TUL:sta kuin Työläisnuorisoliitto. Tämä näkyi siinä, että Nuorisoliitossa asetettiin myöhemmin tavoitteeksi TUL:n muuttaminen luokkahenkiseksi joukkoliikkeeksi, sillä työläisurheilun avulla oli mahdollista saada lisää voimia työväenluokan puolelle. Tämän saavuttamiseksi oli muodostettava työryhmiä toveri-iltamiin, urheilujuhliin ja -kilpailuihin sekä valittava urheiluseurojen johtoon ”varmoja kommunisteja”. Lisäksi jokaisen paikallisosaston oli toimittava TUL:ssa.¹¹⁶ Työläisurheilu ei saanut verhoutua puolueettomuuden taakse, sillä kaikki sivistystyö urheilu mukaan lukien oli kapitalistisen maailmankatsomuksen mukaista. Työväen voimistelu- ja urheiluseuroihin oli tästä syystä perustettava soluja, joiden tehtävänä oli ryhtyä itsenäisesti toimenpiteisiin, joiden se katsoi edistävän kommunistisen katsomuksen ja käsitysten leviämistä.¹¹⁷ Joidenkin näkemysten mukaan oli niin, etteivät urheilussa olleet tärkeintä urheilutulokset vaan valmistautuminen taisteluun porvaristoa vastaan, eli karaistunut ruumis ja luokkatietoiset aivot.¹¹⁸ Kommunistit pyrkivät siis hyötymään työläisurheilusta selvästi enemmän kuin maltillisemmat sosialidemokraatit.

---

¹¹⁵ Hentilä 1982, 153.

¹¹⁶ Hentilä 1982, 152–153.

¹¹⁷ Keskinen 2011a, 132–133.

¹¹⁸ Aatsinki 2016, 148.

3.5 Yhteistyötä vai ei?

TUL:n ja Suomen Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton välisestä yhteistyöstä esitettiin Työväen Urheilulehden sivuilla varsin erilaisia mielipiteitä. Yhteistä mielipiteille oli se, että työläisnuorison nähtiin olevan avainasemassa työväenurheiluaatteen levittämisessä. Tämän tavoitteen toteuttamisesta kirjoittajat eivät kuitenkaan päässeet yksimielisyyteen. Osan mukaan TUL:n tuli ryhtyä yhteistyöhön johtavan työläisnuorisojärjestön kanssa, kun taas toisten mielipiteiden mukaan tähän ei ollut tarvetta. Jotkut kirjoittajat näkivät yhteistyön hyödyttävän molempia osapuolia, kun taas toiset katsoivat TUL:n tehtävänä olleen ainoastaan työväenurheiluaatteen levittäminen. Työläisnuorison nähtiin olleen avainasemassa työväenurheiluaatteen levittämiselle mutta toiset kirjoittajat näkivät yhteistyön olevan tärkeää myös luokkataistelun kehittämisen kannalta. Nuorisoliiton sisäiset suuntariidat johtivat kuitenkin siihen, ettei virallista yhteistyötä liittojen välille lopulta syntynyt. Työväenurheiluaatteen näkökulmasta katsottuna yhtenäinen työväestö oli tärkeää, joten myöskään Työväen Urheilulehti ei voinut valita kummankaan puolta asiassa. Eriäviä mielipiteitä syntyi kuitenkin myös tästä. Vilkkaimmin asiasta keskustelivat Antti Rantanen sekä Työväen Urheilulehden toimitukseen kuulunut ja Nuorisoliitossa vahvassa asemassa toiminut Emil Tuomi. Rantasen näkökulman mukaan TUL:n tuli pysyä mahdollisimman etäällä suuntariitojen repimästä Nuorisoliitosta, sillä tällöin vaarana olisi samanlainen jakautuminen, kuin Nuorisoliitossa oli tapahtumassa. Rantasen kanta oli muutoinkin se, että TUL:n tuli huolehtia ensisijaisesti työväen urheilutoiminnan järjestämisestä ja aatteellisen toiminnan oli tultava vasta tämän jälkeen. Aluksi Rantasen näkökulma oli tätäkin jyrkempi eikä hän sallinut minkäänlaista aatteellista herätystoimintaa TUL:n yhteyteen työväenurheiluaatetta lukuun ottamatta. Emil Tuomi oli puolestaan päinvastaisella kannalla. Tuomi vaati ehdottomasti liittojen välistä yhteistyötä ja katsoi sen vaikuttavan molempien toimintaan positiivisesti. Tuomen näkemyksen mukaan työväenurheiluaatteen omaksuminen oli tärkeintä ja työväenurheiluaate tuli arvojärjestyksessä vasta sen jälkeen. Tuomi kannatti yhteistyötä myös siksi, että hän todennäköisesti näki urheilulla olleen positiivisia vaikutuksia myös luokkataistelussa menestymiseen.

Edellä mainittujen kirjoittajien näkökulmat kiteyttävät hyvin sen, miten TUL:n ja Nuorisoliiton väliseen yhteistyöhön Työväen Urheilulehden sivuilla suhtauduttiin. Yhteistyötä sekä puolustettiin että vastustettiin mutta yhtenäistä näkemystä asiaan ei saatu. Yhteistä näkemyksille oli kuitenkin se, että molemmat osapuolet näkivät tärkeimpänä kohderyhmänä työläisnuorison, jonka keskuuteen sekä työväenurheiluaatetta että työväenurheiluaatetta tuli levittää. Työläisnuoriso oli tulevaisuudessa se ryhmä, jolle molempien aatteiden menestys tulisi rakentumaan. Olemassa oli kuitenkin myös muita ryhmiä,

jotka olivat otollisia kohderyhmiä erityisesti työväenurheiluaatteen kannalta. Merkittävin näistä oli työläisnaiset. Porvarillisella puolella naisurheilua kohtaan oli alettu suhtautua sisällissodan jälkeen yhä vastahakoisemmin, joten TUL:lla oli erinomainen tilaisuus tarjota urheilusta kiinnostuneille naisille mahdollisuus sitä järjestössään harrastaa. Seuraavassa luvussa tarkastelen niitä näkökulmia, joita Työväen Urheilulehden sivuilla esitettiin naisurheilusta sekä miten lehdessä suhtauduttiin työväenurheiluaatteen levittämiseen työläisnaisten keskuuteen.

4 Työläisnaiset ja urheilu

Työväenurheiluaatteen menestymisen kannalta oleellisessa asemassa oli vahva ja yhtenäinen työväestö. Tämä tarkoitti luonnollisesti myös työläisnaisten kuulumista tähän joukkoon. Tässä luvussa käsitellän Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemyksiä työväenurheiluaatteen levittämisestä työläisnaisten keskuuteen. Tarkastelen erityisesti kirjoituksia, joissa käsitellään suhtautumista naisten urheiluun. Tämä tarkoittaa varsinkin Työväen Urheilulehteen perustettua *Naisten osastoa*, johon kirjoittivat yleensä TUL:n naisaktiivit mutta myös muut vierailevat kirjoittajat. Seuraavat kysymykset ovat tämän luvun taustalla:

- Missä roolissa työläisnaisten nähtiin olevan työväenurheiluaatteen levittämisessä?
- Millaisia Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemykset naisurheilusta olivat suhteessa porvarillisen puolen näkemyksiin?
- Miten työläisnaiset itse saivat vaikuttaa työväenurheiluaatteen levittämiseen keskuudessaan?

4.1 Naisille oma osasto Työväen Urheilulehteen

Suomalainen naisurheilu oli elänyt ennen sisällissotaa nousukautta. SVUL oli vuonna 1911 hyväksynyt ensimmäiset naisten tekemät Suomen ennätykset ja kaksi vuotta myöhemmin liitto lisäsi ensimmäistä kertaa naisten lajeja mestaruuskilpailujensa ohjelmistoon.¹¹⁹ Kuvaavaa on, että sekä nämä ennätykset että lajit mestaruuskilpailujen ohjelmistossa koostuivat juoksumatkoista. Tämä johtui pitkälti aikakauden kauneuskäsityksistä. Juoksu hyväksyttiin naisille sopivaksi lajiksi, sillä juoksussa naisen nähtiin säilyttävän esteettisyytensä. Naisten urheilua koskeneissa lehtikirjoituksissa ei kuitenkaan ennen sisällissotaa keskitytty pelkästään naisurheilun esteettiseen puoleen, vaan myös itse urheilusuoritukset ja -tulokset saivat kirjoittajien huomion.¹²⁰ Naisten omiin mestaruuskilpailuihin tosin suhtauduttiin kielteisesti ja kaksi lajia SVUL:n mestaruuskilpailuissa nähtiin riittäväksi määräksi. Suomen Urheilulehdessä naisten SM-kilpailukysymykseen suhtauduttiin välinpitämättömästi ja jopa pilailen.¹²¹ Sisällissodan lähestyessä kritiikki naisurheilua kohtaan alkoi lisääntyä ja naisten suorituksia pidettiin usein kilpailujen ei-urheilullisina vetonauloina johtuen

---

¹¹⁹ Martiskainen 2017, 180.

¹²⁰ Hara 1998, 27–30.

¹²¹ Hara 1998, 42–45.

epävarmoista ja siten huvittavana pidetyistä suorituksissa. Täysin välinpitämätöntä suhtautuminen naisurheilua kohtaan ei kuitenkaan ollut, vaan pääsääntöisesti suhtautuminen säilyi kuitenkin suhteellisen positiivisena sisällissodan alkuun asti.¹²²

Naisten urheilun asema heikkeni kuitenkin huomattavasti sisällissodan jälkeen. Tämä näkyi varsinkin SVUL:ssa, kun järjestö lakkautti vuonna 1923 naisten yleisurheilumestaruuskilpailut. Vaikutusta oli järjestön johtomiehiin lukeutuneen Lauri Pihkalan asenteella naisurheilua kohtaan. Alun perin Pihkala oli suhtautunut naisurheiluun positiivisesti mutta hänen asenteensa oli ehtinyt muuttua jo ennen sisällissotaa. Pihkalan mukaan naisten oli harjoitettava erilaista liikuntaa kuin miesten. Siinä missä miehet tarvitsivat harjoituksiinsa äärimmäistä tehoa, oli naisten liikunnan tuettava näitä arjen askareissa. Naisten urheiluharrastusten nähtiin muutenkin uhkaavan heidän tulevaa tehtäväänsä äitinä. Urheilun, erityisesti yleisurheilun katsottiin olleen vaarallista, rumaa ja epänaissellista. Tämä oli miesten lisäksi myös liikuntakulttuurissa vaikutusvaltaisina henkilöinä toimineiden naisten näkemys.¹²³

SVUL:n lisäksi oma vaikutuksensa oli myös Suomen Naisten Liikuntakasvatusliitolla, joka oli naisvoimistelun keskusliitto. SNLL oli perustettu jo vuonna 1896 nimellä Suomen Naisten Voimisteluliitto ja se oli ensimmäinen liikuntakulttuurin alalla perustettu valtakunnallinen liitto. Varhaisen omaehtoisen järjestäytymisen ansiosta naiset kykenivät päättämään itse liikkeensä kehityssuunnasta.¹²⁴ Tämä vahvisti liiton otetta suomalaiseen naisvoimisteluun ja liitto nousikin johtavaan asemaan sen kehittämisessä. Liiton näkemykset naisurheilua kohtaan olivat kuitenkin negatiiviset. Tämä korostui erityisesti kilpaurheilusta puhuttaessa. Liitto torjui kaiken kilpaurheilun pitäen sitä sekä henkisesti että ruumiillisesti epäterveenä suuntauksena. Liitto pyrki erinäisin keinoin kampittamaan lisääntyvää naisten kilpaurheilua ja levittämään varsinkin työläisnaisten keskuuteen terveellisempinä pitämiään liikuntamuotoja. Tämä tapahtui Suomen Urheilulehdessä vuosina 1909–10 olleiden naisten osastojen sekä vuodesta 1911 säännöllisesti ilmestyneen Kisakenttä-lehden avulla.¹²⁵ Vuonna 1917 liitto jakaantui kieliriidan seurauksena itsenäisiin suomen- ja ruotsinkielisiin osastoihin. Suomenkielisten toimintaa jatkettiin SNLL:ssa, kun taas ruotsinkielisiä edustamaan perustettiin Förbund för fysisk fostran för Finlands kvinnor (FFF). Lopullinen jakaantuminen kahdeksi erilliseksi liitoksi tapahtui vuonna 1921.¹²⁶ Ruotsinkielisten puolelle TUL:n naisilla ei ollut

---

¹²² Hara 1998, 48–52.

¹²³ Kokkonen 2015, 97.

¹²⁴ Hentilä 1992, 137.

¹²⁵ Laine 2000, 32–34.

¹²⁶ Laine 1989, 95–96.

yhteyksiä mutta SNLL:n kanssa yhteistyö nähtiin mahdollisena, sillä TUL:n naisilla ei ollut omasta takaa riittävää teoreettista ja teknistä osaamista, jota voimistelun ja urheilun harjoittaminen edellytti. Lisäksi TUL:n naisjaosto piti mahdollisena jäseniensä kuulumista myös SNLL:on. Elokuun 1919 liittokokouksessa kuitenkin päätettiin, etteivät TUL:n alaiset seurat ja täten niiden jäsenet voisi kuulua muihin kotimaisiin urheilujärjestöihin TUL:n ohella. Vuosien 1919–20 aikana yhteistoiminta naisten järjestöjen välillä päättyi, eikä kaksoisjäsenyys ollut enää mahdollista.¹²⁷ On kuitenkin huomattava, että tällä oli vaikutusta lähinnä naisten voimisteluun. Urheilun suhteen TUL:n perustaminen antoi naisurheilulle mahdollisuuden kehitykseen.

TUL suhtautui naisten urheilua kohtaan selvästi myönteisemmin kuin SVUL tai SNLL. Täyttä hyväksyntää se ei kuitenkaan saanut työväen urheiluliikkeen puolellakaan. Liiton asennetta naisurheilua kohtaan voi kutsua osittain jopa välinpitämättömäksi. TUL:n johto ei varsinaisesti vastustanut naisurheilua muttei myöskään pyrkinyt sitä oma-aloitteisesti kehittämään. Vastuu toiminnan kehittamisestä olikin pitkälti naisten itsensä vastuulla. TUL:n naisjaostolle toki annettiin tehtäväksi naisten toiminnan suunnittelu ja ehdotuksien laatiminen liittotoimikunnalle mutta tämä oli ainoastaan neuvoa-antava rooli. Naisjaosto ei tähän asemaan tyytynyt, vaan se aloitti määrätietoisen kamppailun toimintansa itsenäistämiseksi.¹²⁸ Aluksi tilanne oli kuitenkin toinen ja naisille annettiin mahdollisuus toimintansa kehittämiseen. Huhtikuussa 1919 perustettiin TUL:n naisten voimistelu- ja urheilujaosto ohjaamaan naisten järjestäytymistä. Jaosto sai samalla oman osaston Työväen Urheilulehdessä.¹²⁹ *Naisten osaston* tarkoituksena oli käsitellä naisten ruumiillista kasvatusta koskevia kysymyksiä sekä antaa asiaankuuluvia neuvoja ja ohjeita.¹³⁰

4.2 Samoilla mutta myös eri linjoilla porvarillisen puolen kanssa

1910-luvun aikana naisurheilussa oli painotettu esteettisyyttä ja naisille suositeltiin lajeja, joissa se oli mahdollista säilyttää. Sama näkemys hallitsi myös TUL:ssa. Huomion arvoista on se, että tämä näkemys tuli esiin erityisesti liiton naisjaoston puolella. Naisten harrastaman liikunnan pääasiallisena tarkoituksena nähtiin olevan sopusuhtaisuuden ja kauneuden kehittäminen. Tähän päästäkseen ruumista oli harjoitettava monipuolisesti ottamalla suorituksessa erityisesti huomioon kauneuden

---

¹²⁷ Laine 2000, 46–48.

¹²⁸ Hentilä 1982, 132.

¹²⁹ Laine 2000, 43.

¹³⁰ TUL:n Naisten voimistelu- ja urheilujaosto, *Naisetkin hereille*, Työväen Urheilulehti 4/1919.

vaatimukset. Naisten olikin pidättäytyttävä urheilussa vallallaan olleesta suuntauksesta, jossa urheilu ei ollut sopusoinnussa ruumiillisen kasvatuksen ihanteellisten päämäärien kanssa. Voimistelunopettajana toimineen Viisu Salovaaran mukaan voimistelusta tuttujen liikkeiden kauneusvaatimusten soveltaminen naisten urheilussa johtaisi kehityskulkuun, jossa myös miesten ruumiinharjoituksissa ne alkaisivat saada vankemman aseman. Tällainen yhtyminen nostaisi urheilun arvoa sekä tekisi urheilun inhimillisemmäksi ja kohottaisi sen paremmin tarkoitustaan vastaavaksi.¹³¹ Salovaara siis katsoi, ettei naisten ja miesten harjoittaman urheilun välille ollut tarpeen luoda suurta eroa, vaan niiden tuli olla mahdollisimman samanlaisia. Toisaalta on huomattava se tosiasia, että urheilun oli Salovaaran mukaan oltava tietynlaista. Salovaara pyrki siis yhtenäistämään urheilua mutta samalla myös yksipuolistamaan sitä.

Kuin tehostakseen Salovaaran näkemyksiä *Naisten osasto* julkaisi seuraavassa Työväen Urheilulehden numerossa kirjoituksen, jossa painotettiin ihmiskehon sisäisen ja ulkoisen kauneuden tärkeyttä. Kirjoitus perustui voimisteluteoreetikko Elli Björksténin¹³² näkemykseen ruumiillisen kasvatuksen merkityksestä. Ruumiillisen kasvatuksen oli oltava sopusoinnussa henkisen sivistyksen kanssa, jotta sopusuhtaisuuden ihanne toteutuisi. Liiallinen ruumiillinen kasvatus johtaisi atleettisuuteen, mikä oli huono asia, sillä atleetti ei ollut ruumiillisesti terve. Ruumiillista kehitystä ei kuitenkaan tullut laiminlyödä, sillä tällöin sopusuhtaisuuden ihanne ei toteutuisi. Oli siis tärkeää, että ”*kaikki yksipuolinen, olkoonpa sitten kysymyksessä ruumiillinen, sielullinen tai älyllinen kasvatus on hylättävä, koska se ei johda sopusointuun.*”¹³³ Kirjoituksessa siis painotettiin jälleen sopusuhtaisuuden merkitystä urheilussa. Koska kirjoitus julkaistiin *Naisten osastolla*, voidaan päätellä, että osastosta vastuussa olleen naisjaoston mukaan naisten oli parempi pidättäytyttyä kilpaurheilun harjoittamisesta. Naisjaosto teki siis heti varsin selväksi sen, mihin suuntaan naisurheilua tuli sen mukaan kehittää. Varsinkaan kilpaurheilulla ei selvästikään ollut kovin suurta kannatusta jaoston parissa.

Kaikessa naisurheilua koskeneessa keskustelussa työväen urheiluvaikuttajien näkökulmat eivät muistuttaneet toisiaan, vaan myös positiivisia näkökantoja esitettiin. Tosin ajatuksena oli työväestön yhteiskunnallinen etu ja tulevaisuus. V.J. Kostiainen kirjoittikin huhtikuussa 1919 Työväen

---

¹³¹ V.S., *Sopusuhtaisuus otettava huomioon naisten urheilusta*, Työväen Urheilulehti 5/1919.

¹³² Kristina Elisabeth (Elli) Björkstén (1870–1947) oli suomalainen voimisteluteoreetikko ja suomalaisen naisvoimistelun uudistaja. Björksténin voimistelunäkemyks oli lähellä Elin Kallion (1859–1927) ruotsalaispainotteista koreografiaa, joka korosti muodon ja tahdin tarkkuutta. 1910-luvulla se sai yhä enemmän vaikutteita ns. rytmisestä voimistelusta, jonka taas piti olla kevyttä, sulavaa ja vapautunutta. Björksténin järjestelmä löi leimansa suomalaiseen naisvoimisteluun mutta sai siitä huolimatta enemmän huomiota ulkomailla. Meinander 1992, 207.

¹³³ *Ruumiillisen kasvatuksen tarkoituksesta*, Työväen Urheilulehti 6/1919.

Urheilulehdessä siitä, miten ruumiinharjoitusten välttämättömyys naisille oli tunnustettava. Kostiaisen artikkelin perimmäisenä tarkoituksena oli ajatus naisen tärkeimmästä tehtävästä äitinä ja tulevan sukupolven kasvattajana. Tämä tehtävä asetti naiselle erityisiä vaatimuksia hänen ruumiilliseen kuntoonsa nähden. Heikkojen ja raihnaisten äitien ei ollut Kostiaisen mielestä mahdollista kasvattaa lapsistaan terveitä ja elämäkuntoisia kansalaisia. Tällaisten äitien lapset tulisivat olemaan ruumiiltaan heikkoja ja yhteiskunnan vaaroille alttiita. Kostiaisen mukaan: ”*ihmissuvun jalostamiseen kelpaavat ainoastaan tervejärkiset, voimakkaalla lihaksistolla ja terveellä sisuselimityksellä varustetut, ruumiiltaan sopusuhtaisesti kehittyneet naiset.*” Nämä ominaisuudet oli mahdollista saavuttaa järkipäisten ruumiinharjoitusten, leikin, urheilun ja voimistelun avulla. Urheilun avulla oli mahdollista myös saada nainen pois siveettömästä ajatusmaailmasta, johon syyllisenä oli Kostiaisen mukaan naisten ruumiillisen kasvatuksen puute. Tärkeimpänä Kostiaisen piti kuitenkin sitä, että työläisnaisten oli ymmärrettävä ruumiillisen kasvatuksen merkitys, jotta köyhälistön oli mahdollista nousta yhteiskunnallisesta kurjuudestaan. Älyllisen ja ruumiillisen kasvatuksen avulla oli mahdollista luoda korkeampaan yhteiskunnalliseen elämään pystyvä ihmisaines.¹³⁴ Vaikka Kostiaisen ajatusmaailma vaikuttaa nykypäivän näkökulmasta jopa brutaalilta, tulee siitä kuitenkin esiin, että hän piti urheiluharrastuksia naisille tärkeinä. Kostiaisen selvästi koki naiset tärkeinä osana työväenurheiluaatetta ja näki heidät osana vahvaa ja yhtenäistä työväenluokkaa. Kostiaisen näkökulma naisurheilua kohtaan oli siis selvästi avoimempi, kuin TUL:n naisaktiivien näkemykset.

Naisten urheiluharrastusten tärkeyttä äitinä toimimisen näkökulmasta painotettiin jo *Naisten osaston* ensimmäisessä kirjoituksessa. Tämä johtui yleisemmin työväen urheiluliikkeen tehtävästä, jonka mukaan sen oli huolehdittava työläisnuorison ruumiillisesta kasvatuksesta yhteiskunnallisessa hengessä. Koska nuorison kasvatusta oli ensisijaisesti naisten tehtävä, oli heidän tästä syystä itse perehdyttävä voimisteluun ja urheiluun ottamalla siihen henkilökohtaisesti osaa. Vasta tällöin naisten oli mahdollista ymmärtää järkipäisten ruumiinharjoitusten merkitys nuorison kasvatuksessa.¹³⁵ On huomattava, että aihe oli selvästi tärkeä TUL:n naisjaostolle, sillä siitä kirjoitettiin jo *Naisten osaston* ensimmäisessä kirjoituksessa. Tästä voidaan päätellä, että naisille oli tärkeämpää ymmärtää urheilun merkitys nuorison kasvatuksessa, kuin oman itsensä vuoksi. Tämä on siksi huomion arvoista, että kyseessä oli nimenomaan *Naisten osaston* ensimmäinen kirjoitus. Naisten omien urheiluharrastusten ja edelleen työväenurheiluaatteen omaksuminen ei selvästikään ollut naisjaoston mielestä tärkeimpiä kehitettäviä asioita naisten urheilutoiminnassa, vaan muut asiat tulivat sen edelle. Jos näin olisi ollut,

---

¹³⁴ V.J.K., *Naiset ja urheilu*, Työväen Urheilulehti 3/1919.

¹³⁵ TUL:n Naisten voimistelu- ja urheilujaosto, *Naisetkin hereille*, Työväen Urheilulehti 4/1919.

niin nämä asiat olisivat nousseet Työväen Urheilulehden *Naisten osaston* ensimmäisessä kirjoituksessa tärkeämpään asemaan.

4.3 Miesten urheilu – naisten voimistelu

Voimistelulla oli perinteisesti ollut urheilua vahvempi asema suomalaisten naisten ruumiinharjoituksissa. Tämä näkyi myös TUL:ssa, sillä vaikka naisilla oli enemmän toimintatilaa kuin muissa suurissa järjestöissä SNLL:a lukuun ottamatta, näki liiton naisjaosto voimistelun olleen urheilua parempi liikuntamuoto naisille. Naisjaosto painotti joukkourheilun, raittiuden ja terveyden merkitystä ja näki SVUL:n tapaan naisille olleen tärkeintä äitiys sekä kodista huolehtiminen. Naisten kilpaurheiluunkin suhtauduttiin yleisesti kielteisesti mikä johtui sekä porvarillisen naisvoimisteluliikkeen linjasta että sosialistisista kasvatusihanteista. Täydellisen kielteisiä asenteet eivät kuitenkaan olleet, vaan joidenkin mielipiteiden mukaan työläisnaisten oli mahdollista kilpailla, sillä he olivat ruumiillisessa tehdastyössä osoittaneet kykynsä selvitä raskaista suorituksista. Kuvaavaa onkin, että naisten yleisurheilu pysyi TUL:n mestaruuskilpailujen ohjelmassa koko 1920-luvun siinä missä SVUL lakkautti ne vuonna 1923.¹³⁶

Merkittävänä syynä voimistelun hallitsevaan asemaan naisten kohdalla oli vallitsevat roolikäsitykset naisten ja miesten välillä. Voimistelussa naisten oli urheilua helpompaa olla joutumatta ristiriitaan vallallaan olleiden roolikäsitysten kanssa. Leena Laineen mukaan osasyynä oli myös se, että voimistelussa oli alusta asti ollut mukana runsaasti ammattikoulutettuja naisia, joiden ansiosta lajia oli mahdollista kehittää ilman miesten mukanaoloa. Suomalainen naisvoimistelu oli kehittynyt miesvoimistelusta, jonka hienostuneemmasta versiosta voimisteluteoreetikko Elli Björkstén sovelsi naisille oman lajin. 1920-luvulla luotiin jälleen uusi suuntaus, joka sai nimekseen ”uusi suomalainen naisvoimistelu”. Suuntaus oli peräisin Hilma Jalkaselta¹³⁷ ja hänen työtovereiltaan. Jalkanen oli myös edesauttamassa kotiäiti-ideologian syntyä, joka loi sukupuolten välille selvää eroa. Jalkasen mukaan naisille tärkein syy voimistella oli ruumiinsa, terveytensä sekä kauneusaistinsa hoitaminen. Näin hän pystyisi olemaan kotinsa täysipainoinen ”Valtiatar”. Leena Laineen mukaan ensimmäinen

---

¹³⁶ Kokkonen 2015, 100.

¹³⁷ Hilma Jalkanen (o.s. Syvälahti) (1889–1964) jatkoi Elli Björksténin jalanjäljillä pyrkiessään kehittämään naisvoimistelua lisäämällä siihen rytmisyyttä ja taiteellisia ratkaisuja. Jalkanen ajoi omaa linjaansa ja vastusti tästä syystä pitkään naisten yleisurheilua, jota hän piti liian miehisenä ja rajuna liikuntamuotona. Meinander 1992, 207.

voimistelijapolvi oli voimistellut itsensä sekä isänmaansa hyväksi, toinen kotinsa ja lastensa hyödyksi.¹³⁸

Suomalaisen voimistelun kannalta tärkeä virstanpylväs oli voimisteluopettajakoulutuksen alkaminen Helsingin yliopistossa vuonna 1882. Myös keskikoulujen määrän lisääntyminen ja täten useamman lapsen saaminen voimistelun pariin vaikutti asiaan. Järjestötoiminnalle alan koulutuksella oli suuri merkitys, sillä vuosina 1883–1939 opiskelleista 256 miehestä kaksi kolmannesta osallistui järjestötoimintaan. Varsinkin SVUL hyötyi tästä, sillä valtaosa toimi nimenomaan SVUL:n parissa. TUL sai tyytyä harvoin alan koulutuksen saaneisiin opettajiin.¹³⁹ Naisvoimistelun puolella tämä jako korostui vielä selvemmin, kun SVUL:n lisäksi pätevistä voimistelun opettajista kilpailivat myös liikunnallisesti taidokkaammat sekä vahvemmat järjestöt FFF ja SNLL. Ainoa naisvoimisteluliitosta TUL:on siirtynyt naispuolinen voimistelunopettaja oli Viisu Salovaara.¹⁴⁰ TUL:on kuulunut opettaja ei myöskään saanut kouluista työtä. Täten naisvoimistelu kehittyi TUL:ssa satunnaisemmin.¹⁴¹ SNLL oli kuitenkin työläisnaisten näkökulmasta siinä mielessä tärkeä järjestö, että liitossa oli jo varhain kiinnitetty huomio tehdastyötä tekevien naisten liikunnallisiin tarpeisiin. Eija-Leena Wuolion mukaan työläisnaiset kävivät voimistelemassa myös SNLL:n alaisissa seuroissa. TUL:n perustamisen jälkeen liittojen väkinen yhteistyö naisvoimistelussa jatkui, mikä lisäsi pätevien naispuolisten ohjaajien määrää työläisseuroissa.¹⁴² On kuitenkin huomattava, että yhteistyötä oli pelkästään ohjaajien kouluttamiseen osalta, sillä TUL oli elokuun 1919 liittokokouksessa kieltänyt jäseniään kuulumasta muiden liittojen seuroihin ja toimintaan.

Voimistelunohjaajia koulutettiin kesäisin neljä viikkoa kestäville Varalan liikuntaopiston kursseilla yhdessä leikin- ja urheilunohjaajien kanssa. Varalan liikuntaopisto oli perustettu vuonna 1909 edellisenä vuonna Tampereella järjestetyn voimistelunjohtajakurssin jälkeen. Tampereella oli paljon tehtäviä työskenteleviä, pitkiä työpäiviä tekeviä alaikäisiä tyttöjä, joiden terveys oli heikko. Jo vuonna 1906 oli tehty aloite, jossa esitettiin voimistelunohjaajien koulutuksen aloittamista. Ohjaajien tarkoituksena oli siten opettaa tehtaiden tyttöjä liikkumaan omaksi terveydekseen.¹⁴³ Työväen voimistelu- ja urheiluseurojen naisosastojen odotettiin lähettävän edustajansa Varalan kursseille voidakseen ohjata tulevaisuudessa oman osastonsa harjoituksia. Pätevien naisohjaajien kehittämistä pidettiin erittäin tärkeänä työväen voimistelu- ja urheiluseurojen naisosastojen kannalta. Varsinkin

---

¹³⁸ Laine 1992, 203–206.

¹³⁹ Kokkonen 2008, 41–42.

¹⁴⁰ Laine 2000, 43.

¹⁴¹ Laine 1992, 204–205.

¹⁴² Wuolio 1982, 140.

¹⁴³ Rantala & Siukonen 1975, 628.

maaseudulla naisvoimisteluosastojen oli usein tyydyttävä miesjohtajien ohjaukseen.¹⁴⁴ Varalan kurssit olivat varsinkin taajanasutuilla tehdasseuduilla asuvien työläisnaisten suosiossa. Suurin lukumäärä kurssin suorittaneista oli kotoisin Helsingistä, Tampereelta tai Viipurista.¹⁴⁵ On siis selvää, miksi naisjohtajista oli puutetta maaseudulla työväen voimistelu- ja urheiluseuroissa. Valtaosa naisvoimistelunohjaajista toimi SVUL:n, FFF:n tai SNLL:n parissa, joten TUL:lle ei riittänyt päteviä ohjaajia kovinkaan paljon. Koska nämä vähäisetkin ohjaajat toimivat pääasiassa kaupunkien voimistelu- ja urheiluseuroissa, oli maaseudun seurojen vaikeaa, käytännössä mahdotonta houkutella naispuolisia ohjaajia riveihinsä.

Kuvaavaa on myös se, että naisille kehitettiin miesten lajeista omia versioita, sillä heillä ei nähty olevan edellytyksiä harrastaa miehille soveltuvia lajeja. Osoitus tällaisesta on Väinö Laherman lokakuussa 1919 *Naisten osastolla* julkaisema artikkeli, jossa hän esitteli säännöt ”Neljälle maalille”. Peli oli kehitetty jo aikaisemmin ja se oli muunnelma pesäpallon edeltäjästä pitkäpallosta. Yhtenäisiä sääntöjä lajille ei ollut aikaisemmin esitetty, joten Laherma katsoi parhaimmaksi esitellä ne, jotta naisetkin saisivat oman pallopelinsä. Laherma ei ottanut omien sanojensa mukaan kantaa siihen, miten eri urheilulajit sopivat naisille, sillä siihen hänellä ei miehenä ollut koskaan täyttä oikeutta. Kuitenkin Laherma mainitsee pitkäpallon olleen soveltumatonta naisille, sillä siinä vaadittiin pallonheittotaitoa, jota naisilla ei Laherman mukaan ollut. Myöskään pitkäpallon luonne ei Laherman mukaan miellyttänyt naisia samassa määrin kuin poikia. Laherma kuitenkin pyysi kirjoituksessaan anteeksi sukupuoltaan laadittuaan nämä säännöt pelille. Laherma kuitenkin oletti naisurheilijoiden suhtautuvan ehdotukseensa ennakkoluulottomasti ja kehittämään sääntöjä edelleen.¹⁴⁶ Laherman näkemys naisurheilua kohtaan oli siis suhteellisen avoin, sillä hän piti naisten urheilua tärkeänä kehityskohteenä. Tässä on selvä ero verrattuna porvarillisen puolen näkemyksiin, jossa naisurheilu alkoi menettää sen aikaisemmin vahvistunutta asemaansa. On kuitenkin huomattava, että Laherma piti tärkeänä erilaisten lajien harjoittamista naisten ja miesten välillä. Osoituksena tästä on, että kuukautta aikaisemmin Laherma oli esittänyt Työväen Urheilulehdessä pitkäpallon säännöt, mutta tässä esityksessä hän puhui lajin soveltuvuudesta miehille ilman mainintaa naisista.¹⁴⁷ Eli vaikka TUL:ssa suhtauduttiin naisten urheiluun selvästi suopeammin kuin SVUL:ssa ei voi välttyä ajatukselta, että naisten odotettiin urheilevan omissa piireissään ja edelleen omissa lajeissaan.

---

¹⁴⁴ V.S., *Naisvoimistelijoillemme*, Työväen Urheilulehti 7/1919.

¹⁴⁵ F.M., *Naisten voimistelujuhla*, Työväen Urheilulehti 8/1919.

¹⁴⁶ W.Lhr, *Pallonlyöntipeli myös naisille!*, Työväen Urheilulehti 15/1919.

¹⁴⁷ V.Lhr, *Pitkäpallo*, Työväen Urheilulehti 13/1919.

4.4 Naisille oma urheilulehti

Naisilla oli siis mahdollisuus kehittää omaa voimistelu- ja urheilutoimintaansa TUL:ssa, kunhan tämä tapahtui erillään miesten toiminnasta. Liitto ei vastustanut mutta ei myöskään oma-aloitteisesti tukenut naisten pyrkimyksiä. Naisten olikin itse pyrittävä huolehtimaan siitä, että he saivat asiansa kuulluksi liitossa. Osoituksena tästä naisten vaatimus vuodelta 1919, jonka mukaan liittotoimikuntaan oli valittava naisia siinä suhteessa kuin heitä oli liitossa jäseninä. Vuoden 1921 liittokokouksessa naiskiintiö vahvistettiin. Jokaisesta seurasta oli valittava liittokokoukseen yksi naisedustaja, jos seuran jäsenistä oli naisia enemmän kuin 50, mikä oli vähintään yksi viidesosa seuran jäsenistä.¹⁴⁸ Naisten aktiivisuus johti lopulta myös naisten oman urheilulehden perustamiseen. Ajatus omasta lehdestä nousi esiin jo lokakuussa 1919, kun Työväen Urheilulehden *Naisten osaston* palstatila koettiin riittämättömäksi.¹⁴⁹ Julkisuuteen naisjaoston ja TUL:n väliset erimielisyydet tulivat Työväen Urheilulehden vuoden 1919 joulunumerossa. Elsa-Kirsti Koponen (1884–1969) kiitti *Naisten osastolla* miehiä siitä, että nämä olivat perustaneet naisten voimistelu- ja urheiluosastoja työväen voimistelu- ja urheiluseuroihin. Samalla Koponen kuitenkin moitti liitossa vallinneesta epätasa-arvosta, jonka seurauksena naisilla ei ollut samanlaista mahdollisuutta kehittää toimintaansa kuin miehillä. Naisille oli Koposen mukaan mahdollistettava yhtäläiset oikeudet yhdyselämää koskevissa kysymyksissä. Miehet oli saatava ymmärtämään, etteivät naiset halunneet olla heidän kanssaan sotajalalla, vaan tasa-arvoisina tovereina matkalla kohti yhteistä päämäärää.¹⁵⁰ Koposen kirjoituksen perusteella voi todeta, että työväenurheiluaatteen levittäminen työläisnaisten keskuuteen oli TUL:n ensimmäisen toimintavuoden lopulla edelleen alkutekijöissään. TUL:n johto ei ilmeisesti nähnyt asiaa niin tärkeänä, että olisi tehnyt asian suhteen joitakin merkittäviä ratkaisuja. Tämä on siinä mielessä huomattavaa, että vaikka liiton tavoitteena oli levittää työväenurheiluaatetta työväestön keskuuteen ja saada koko työväestö omaksumaan se, ei naisten toiminnan kehittämiseen liitossa kovinkaan paljon panostettu.

Elsa-Kirsti Koposen teksti oli ensimmäinen *Naisten osaston* julkaisu, jossa vaadittiin työväenurheiluaatteen levittämistä samassa määrin myös työläisnaisten keskuuteen, kuin miestenkin kohdalla tapahtui. Samalla se kuitenkin oli myös viimeinen *Naisten osaston* julkaisu. Osaston julkaisemisesta ja riittämättömästä palstatilasta johtuneet erimielisyydet johtivat osaston poistumiseen Työväen Urheilulehdestä vuoden 1920 alusta lähtien, kun lehden päätoimittaja vaihtui

---

¹⁴⁸ Hentilä 2019, 306.

¹⁴⁹ Hentilä 1982, 132.

¹⁵⁰ E.-K. K., *Työläisnaisvoimistelijat ja -urheilijat uuden tehtävän edessä*, Työväen Urheilulehti 17–18/1919.

Eino Pekkalasta Viljo Kainulaiseen. Tämän seurauksena ajatus naisten oman urheilulehden perustamisesta tuli entistä ajankohtaisemmaksi. Suunnitelma naisten omasta urheilulehdestä tehtiin lokakuussa 1920. Alun perin ajatuksena oli yhteinen lehti nuorisosaostan kanssa. Avustusta pyydettiin TUL:n liittotoimikunnalta, joka kuitenkin leimasi hankkeen liiton ”hajottamiseksi” ja epäsi raha-avustukset. Neuvottelujen tuloksettomuuden seurauksena jaosto päätti ryhtyä toimiin oman lehden perustamiseksi.¹⁵¹ Hanke oli täysin naisten itsensä vastuulla, sillä TUL pelkäsi naisten oman lehden olevan taloudellisesti kannattamaton eikä lehti liiton mukaan houkuttelisi riittävästi kirjoittajia.¹⁵²

Työväen Urheilulehdessä *Naisten osaston* lopettamista ei erityisemmin noteerattu eikä naisten voimistelu- ja urheilutoimintaa käsitelty vuoden 1920 aikana yksittäisiä kirjoituksia lukuun ottamatta. Naisjaosto oli kaavaillut ensimmäistä naisten voimistelunjohtajakurssia kesäksi 1920 mutta TUL oli evännyt kurssin rahojen puutteen takia. Naiset olivat tämän seurauksena itse keränneet tarvittavat rahat mutta lopulta liitto oli kustantanut kurssin saatuaan valtionavustuksen. Jo kerätyt kurssirahat naisjaosto päätti säästää tulevia tarpeita varten. Neliviikkoiset kurssit pidettiin Helsingissä huhti-toukokuussa 1920.¹⁵³ Yksi kurssin opettajista oli Hilma Jalkanen, jonka kurssin päättäjaisissä pitämä esitelmä julkaistiin Työväen Urheilulehdessä.¹⁵⁴ Muutamaa numeroa myöhemmin lehdessä moitittiin työläisnaisia ruumiinharjoitusten laiminlyömisestä. Kaikkien työläisten, mukaan lukien naisten odotettiin omaksuvan työväenurheiluaate.¹⁵⁵

TUL:n liittotoimikunta pyrki vielä vuoden 1921 aikana jatkamaan sovitteluyrityksiä naisjaoston kanssa mutta jaosto ei enää tähän suostunut, vaan päätti pyytää liittotoimikunnalta oman lehden pohjarahaksi edellisvuonna käyttämättä jääneitä kurssirahoja. Pyyntö evättiin ja naisjaoston muukin äänekäs toiminta nostattivat arvosteluryöpyyn liittotoimikunnassa. Seurauksena olikin, että 21. helmikuuta 1921 naisjaoston jäsenet sekä muutamat muut naisaktiivit perustivat Työläisnaisten Urheilu-osakeyhtiön. Sen tarkoituksena oli koota varoja paitsi omaa lehteä myös muita naisten liikuntaharrastuksia varten. Viimeksi mainittu oli tärkeää siksi, ettei työläispiireissä vieläkään ymmärretty ruumiinharjoitusten merkitystä naisten terveydelle ja työkyvylle. Naisten päättäväisyys asian suhteen sai liittotoimikunnan lähes antamaan periksi ja se myönsi jaostolle lehtihankkeeseen sen anomat kurssirahat. Samalla se oli sallimassa itsenäisen naisten lehden perustamisen. Naisten

---

¹⁵¹ Laine 2000, 49.

¹⁵² Hentilä 1982, 132–133.

¹⁵³ Laine 2000, 48–49.

¹⁵⁴ *Voimistelun ja urheilun merkitys työläisnaisille*, Työväen Urheilulehti 11/1920.

¹⁵⁵ H.P., *Urheilu työläisnaisten keskuudessa*, Työväen Urheilulehti 15/1920.

Urheilu-osakeyhtiön ja sen kautta ulkopuolisen lehden perustaminen oli kuitenkin johtanut huoleen naisten enemmälle eristäytymiselle TUL:sta ja pelko jakautuneesta liitosta oli alkanut kasvaa. Tämän seurauksena liittotoimikunta taipui julkaisemaan kaksi koenumeroa ennen vuoden 1921 liittokokousta, joka päättäisi asian lopullisesti. Tiukan taistelun seurauksena naisten urheilulehti jäi siis liiton piiriin. Tarpeettomiksi käyneet Naisten Urheilu-osakeyhtiön varat muodostivat sittemmin pohjarahaston naisten voimistelukotihankkeelle.¹⁵⁶

Toukokuussa 1921 Työläisnaisten Urheilulehden toimituskunta julkaisi Työväen Urheilulehdessä kirjoituksen, jossa se piti Työväen Urheilulehteä naisille liian kalliina johtuen heidän heikommasta elintasostaan¹⁵⁷. Ongelmana oli myös Työväen Urheilulehden sivumäärä, joka oli liian vähäinen työväen urheiluliikkeen naisjäsenten ruumiillisen kasvatuksen edistämiseksi. Myöskään naisten oma urheilulehti ei ollut vielä tullut tätä ennen kysymykseen, sillä TUL:n taloudellinen asema ei ollut vielä riittävän vakaa johtuen osaltaan pienestä jäsenmäärästä. Koska tilanne oli kuitenkin parantunut, oli naisten oman urheilulehden perustaminen tullut ajankohtaiseksi. Samalla oli mahdollista selvittää, kuinka monta ruumiillisen kasvatuksen kehittämistä harrastavaa työläisnaista oli TUL:ssa. Nämä kaikki nimittäin tulisivat Työläisnaisten Urheilulehden toimituksen mukaan tilaamaan lehden.¹⁵⁸

Työläisnaisten Urheilulehden ensimmäisessä näytenuumerossa suurimpana syynä työläisnaisten välinpitämättömyydelle työväenurheiluaatetta kohtaan pidettiin TUL:n huomion keskittymistä muuhun, kuin naisvoimisteluun. Lehti myönsi tämän olevan ymmärrettävää mutta samalla tämä suhtautuminen oman äänenkannattajan puuttumisen lisäksi oli saattanut työväen naisvoimistelun toisarvoiseen asemaan. Liiton välinpitämättömyys oli johtanut myös siihen, että naisvoimistelu oli saanut vieraita muotoja siellä, missä sitä oli päästy harjoittamaan. Lehden mukaan miehille soveltuvat voimistelumetodit eivät sopineet naisille erilaisten ruumiinrakenteiden takia. Erityisenä huomionkohteena tulisi olemaan työläisnaisten, tulevan työväenluokan äitien, terveydellinen hyvinvointi. Uuden lehden tarkoituksena olikin siis:

selostaa ja opastaa naisvoimistelua ja urheilua sen kaikissa ilmenemismuodoissa, harjoittaa voimakasta valistustyötä urheilullisen elämän hyväksi työläisnaisten keskuudessa; valvoa ja opastaa lasten voimistelua, joka läheisesti kuuluu sen

---

¹⁵⁶ Laine 2000, 49–51.

¹⁵⁷ Sisällissodan jälkeen useimpien reaaliansiot olivat kolmanneksen alle normaalin. Työläisperheissä tämä tarkoitti tulojen menevän kokonaan välttämättömiin tarpeisiin. Naisille tilanne oli haastava, sillä työttömyys vaikutti erityisesti heihin. Monet perheet olivat menettäneet elättäjän, eikä naisia työmarkkinoille vetänyttä lisäkysyntää enää ollut. Kts. Haapala 1995, 184–203.

¹⁵⁸ Työläisnaisten Urheilulehden toimituskunta, *Työläisnaisten Urheilulehti*, Työväen Urheilulehti 10/1921.

toimialaan. Mutta samalla tulee lehti myös huolehtimaan siitä, että työläisnaiset urheilullisen elämänsä ohessa oppivat ymmärtämään, mitä varten juuri työläisnaisten on pidettävä huoli terveydestään, kasvatettava itsestään henkisesti ja ruumiillisesti terveitä.¹⁵⁹

Työläisnaisten Urheilulehden pääkirjoituksen perusteella voi todeta, että työväen urheiluliikkeen naiset kokivat tärkeimmäksi velvollisuudekseen edistää työväenurheiluaatteen levittämistä työläisnaisten keskuudessa. He selvästikin kokivat, että myös työläisnaisten oli omaksuttava työväenurheiluaate. Koska urheiluliikkeen miehet ja erityisesti Työväen Urheilulehti ei tämän tavoitteen saavuttamiseen pystynyt, oli naisten itse huolehdittava asemastaan. Työläisnaisten Urheilulehti huomioi myös työväenaatteen merkityksen toiminnassaan, kun se totesi erityisesti työläisnaisille olleen tärkeää huolehtia ruumiillisen terveytensä ohella myös henkisestä terveydestään. Huomion arvoista on myös se, miten lehti painotti lasten voimistelun opettamisen olleen työläisnaisten vastuulla. Tämä johtui todennäköisesti siitä, että koulujen voimistelunopettajat olivat usein porvarillisen urheiluliikkeen jäseniä, joten työväenluokan lasten ”oikeanlaisen” voimistelunopetuksen varmistamiseksi vanhempien, erityisesti lasten äitien, oli huolehdittava asiasta. Voimistelun osalta voi todeta myös sen, että lehti syytti TUL:a nimenomaan naisvoimistelun laiminlyönnistä. Naisurheilun laiminlyöntiä kohtaan ei lehdessä esitetty samanlaista kritiikkiä. Tämä kertoo selvästi siitä, kuinka paljon vahvemmassa asemassa voimistelu oli urheiluun verrattuna lehden perustaneiden TUL:n naisaktiivien keskuudessa. Onkin mielenkiintoista, että lehden nimeksi valikoitui Työläisnaisten Urheilulehti, ei Työläisnaisten Voimistelulehti.

4.5 Naiset omillaan

TUL:n perustaminen mahdollisti suomalaisen työläisnaisurheilun kehittämisen mutta vastuu toiminnan kehittämisestä oli pääasiassa naisilla itsellään. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että vastuu oli liiton naisjaostolla. Koska naisjaoston johtohenkilöt kokivat voimistelun urheilua soveliaammaksi tavaksi naisille harjoittaa liikuntaa, ei työläisnaisurheilu kehittynyt 1920-luvun vaihteessa siinä suhteessa, kuin sillä olisi ollut mahdollisuus. Koska Työväen Urheilulehden *Naisten osasto* oli lisäksi TUL:n naisjaoston vastuulla, näkyi voimistelun hallitseva asema myös lehden sivuilla. Kuvaavaa on, että lehteen kirjoittaneista suopeimmin naisurheilua kohtaan suhtautuivat V.J. Kostiainen sekä Väinö Laherma. Miehet eivät siis *Työväen Urheilulehden* sivuilla ohjastaneet naisia oikeanlaisen

---

¹⁵⁹ *Taipaleelle lähtiessä*, Työläisnaisten Urheilulehti Näytenumero 1/1921.

voimistelun ja urheilun harjoittamiseen, vaan naisille annettiin aluksi mahdollisuus itse valistaa asiasta. Tosin Laherma näki naisille olevan sopivampaa harjoittaa eri urheilulajeja kuin miesten. Naisurheilun asemaa ei helpottanut myöskään TUL:n liittotoimikunnan lähes välinpitämätön suhtautuminen naisten voimistelua ja urheilua kohtaan.

Naisten kohdalla työväenurheiluaatteen levittämisestä ei voida puhua samalla tavalla kuin miesten osalta. Tämä johtuu siitä, että naisten kohdalla urheilun harrastamisen mahdollisuudet olivat selvästi kapeammat kuin miehillä. Yleisesti ainoastaan voimistelun nähtiin olevan naisille hyväksyttyä, vaikka TUL naisurheilua kohtaan olikin hieman suvaitsevampi kuin SVUL. Liitto ei suhtautunut naisurheiluun kielteisesti mutta ei se sitä oma-aloitteisesti pyrkinyt kehittämäänäkään. Toiminnan kehittäminen oli naisten itsensä vastuulla, jolloin he kokivat olevansa liiton toiminnassa toisarvoisessa asemassa. TUL:n ja sen naisjaoston välille syntyikin vastakkainasettelua, josta osoituksena on *Naisten osaston* lakkauttaminen Työväen Urheilulehdessä sekä naisten oman urheilulehden perustamisen vastustaminen. TUL siis suhtautui naisurheilua kohtaan hieman SVUL:a suopeammin mutta käytännössä eroa ei kovinkaan paljon ollut. Naiset saivat toimia työväen urheiluliikkeessä vapaammin mutta toiminta ja sen kehittäminen oli heidän itsensä vastuulla eikä liitto ilman vastarintaa sitä suostunut tukemaan.

Työväen Urheilulehden näkemykset naisten voimistelusta ja urheilusta sekä puolsivat että erosivat SVUL:n puolella esitetyistä näkemyksistä. Molemmat puolet katsoivat, että äitinä toimiminen oli naisille tulevaisuuden tärkeimpiä tehtäviä. Mutta siinä missä porvarillisen urheiluliikkeen puolella naisten voimistelun ja urheilun katsottiin haittaavan naisia tämän tehtävän suorittamisessa, työväen urheiluliikkeen puolella naisia suorastaan kannustettiin harjoittamaan liikuntaa, sillä siitä olisi hyötyä, kun naisesta tulisi äiti. Tämä tarkoitti sekä naisten omaa hyvinvointia että heidän lastensa liikuntakasvatusta. Erona porvarilliseen liikkeeseen nähden oli myös siinä, miten miehet naisten urheiluun suhtautuivat. SVUL:n puolella naisten urheiluun suhtauduttiin kielteisesti ja ivailen, kun taas Työväen Urheilulehdessä naisten urheiluharrastukset nähtiin hyvänä asiana. Toki on huomattava, että työväen urheiluliikkeen puolella naisten odotettiin urheilevan omissa piireissään sekä varta vasten heille kehitetyissä lajeissa. Samanlaisia näkemyksiä puolestaan esitettiin urheilun ja voimistelun esteettisyydestä, sillä molempien puolien ihanteena oli sopusuhtaisuus ja liikkeiden kauneus. Huomion arvoista on se, että varsinkin TUL:n naisjaosto näki asian näin. Oma vaikutuksensa oli varmasti SNLL:n näkemyksillä ja sillä, että naisjaoston jäsenet olivat olleet aiemmin tämän liiton toiminnassa mukana.

Työväen Urheilulehdessä painotettiin urheilun ja voimistelun olevan tärkeää naisille mutta varsinaista työväenurheiluaatteen levittämistä ei työläisnaisten keskuuteen lehden sivuilla tullut ilmi. Naisia kannustettiin liikkumaan mutta varsinainen valitustyö puuttui. Näen tämän johtuneen aikakauden ilmapiiristä, jossa naiset ja miehet olivat jakaantuneet selvemmin omiin elinpiireihin kuin vielä ennen sisällissotaa. Koska urheiluelämä ja sen johto oli miesten hallussa, näkyi tämä selvästi suhtautumisessa erityisesti naisten kilpaurheiluun. Naisten voimisteluun suhtauduttiin selvästi suopeammin mutta koska johtava naisvoimisteluliike SNLL oli alusta lähtien suhtautunut urheilua kohtaan kielteisesti, ei työväenurheiluaatteen levittämisen naisten keskuuteen katsottu ilmeisesti olleen riittävän tärkeää. Vaikkei TUL:n naisjaosto suoranaisesti toiminutkaan yhteistyössä SNLL:n kanssa, oli sen näkemyksillä vahva vaikutus myös työväen urheiluliikkeen naisten näkemyksiin voimistelun ja urheilun suhteesta. Tämä on mielenkiintoista, sillä työväen urheiluliikkeen tavoitteena nähtiin mahdollisimman yhtenäinen ja ruumiillisesti kykenevä työväestö. Työväen Urheilulehdessäkin painotettiin usein urheilun tärkeyttä kaikille työtätekeville miehille ja naisille.¹⁶⁰ Asian tärkeys siis tiedostettiin mutta sen eteen ei tehty käytännössä mitään. Kun SVUL alkoi sisällissodan jälkeen suhtautua aiempaa kielteisemmin naisten urheilua kohtaan, olisi tässä luullut olevan mahdollisuus ottaa selvä ero porvarillisen puolen toimintaan. Vaikka TUL:ssa ei esitetty naisten urheilua kohtaan yhtä paljon kritiikkiä, ei myöskään työväen urheiluliike alkanut erityisemmin panostaa naisten urheilun kehittämiseen. Tämä on mielenkiintoista, sillä yhtenäinen työväestö oli työväenaatteen lisäksi myös työväenurheiluaatteen tavoitteena. Se oli myös luokkataistelussa menestymisen kannalta tärkeää. Seuraavassa käsittelyluvussa käsittelemkin urheilun merkitystä työväenliikkeen luokkataistelussa menestymisen näkökulmasta.

---

¹⁶⁰ Kts. esimerkiksi Setä, *Urheilu ja elämänilo*, Työväen Urheilulehti 5/1921.

5 Työväenurheiluaate ja luokkataistelu

Yhtenäinen sekä ruumiillisesti ja henkisesti kykenevä työväestö oli avainasemassa luokkataistelussa menestymisen kannalta. Tästä syystä urheilun avulla oli mahdollista valmistaa työväestöä luokkataisteluun nimenomaan ruumiillinen näkökanta huomioiden. Tässä luvussa tarkastelen urheilun merkitystä luokkataistelulle Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkökulmasta. Lisäksi tutkin sitä, miten merkittävänä joukkueurheilu nähtiin toverihengen omaksumisen kannalta ja millaisena joukkueurheilun harrastaminen koettiin. Tarkastelun kohteena on myös työväenurheiluaatteen sekä työväenaatteen välinen suhde sekä Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien suhtautuminen siihen. Tämän viimeisen käsittelyluvun aikana vastaan seuraaviin kysymyksiin:

- Miten työväenurheiluaate oli sidottava yhteen työväenaatteen ja luokkataistelun kanssa?
- Kuinka tärkeänä joukkueurheilu koettiin luokkataistelun kannalta?
- Millaista suhtautuminen oli niitä työläisurheilijoita kohtaan, joiden katsottiin laiminlyöneen aatteellinen puoli urheilutoiminnassa?

5.1 Urheilun merkitys työväenaattelle

Työväenliikkeen johdon suhtautuminen työläisurheilua kohtaan oli ollut alusta lähtien suopeaa. Urheilu nähtiin kuitenkin lähinnä työväestöä kasvattavana eikä sitä vielä 1900-luvun alussa kytketty osaksi työväenliikkeen yleisiä tavoitteita. Täysin kriittikittömästi urheiluun ei kuitenkaan suhtauduttu, vaan sitä pidettiin myös turhana ”herrojen kotkotuksena”, jota työväestö ei ollenkaan tarvinnut. Joidenkin mielipiteiden mukaan oli olemassa myös vaara, että työväenliike menettäisi jokaisen voimistelu- ja urheiluseuraan liittyvän jäsenensä. Ajan kuluessa mielipiteet alkoivat kuitenkin muuttua ja vähitellen työläisurheilu sai vahvemman aseman työväenliikkeessä. 1910-luvulta alkaen työväestön liikuntakulttuurin edistämistä koskeneet vaatimukset yhdistyivät työväenliikkeen poliittisiin tavoitteisiin. Työläisurheilu sai merkitystä myös luokkavoiman kasvattajana, työläisnuorison herättäjänä ja kanavana järjestäytyneeseen työväenliikkeeseen.¹⁶¹ Lauri Keskisen mukaan työväen voimistelu- ja urheiluseurat edustivat yleisellä tasolla sosialismia ja tämän nojalla

---

¹⁶¹ Hentilä 1982, 57–59.

osallistuivat kamppailuun työpäivän lyhentämiseksi ja työläisten olojen parantamiseksi. Paikallisella tasolla seurat puolestaan huolehtivat urheilupalveluiden järjestämisestä, iltamista, kisamatkoista sekä muista arkipäiväisistä asioista.¹⁶²

Ilmeisesti kaikki eivät kuitenkaan vielä sisällissodan jälkeenkään olleet vakuuttuneita urheilun merkityksestä työväenliikkeelle. Työväen Urheilulehti julkaisi heinäkuussa 1919 artikkelin, jossa lehti käsitteli urheilun merkitystä työväenliikkeelle. Urheilua oli pidetty lehden mukaan aiemmin turhanaikaisena lasten kisailuna ja sen oli pelätty vieroittavan nuorisoa pois työväenliikkeen kannalta tärkeästä aatteellisesta työstä. Tämä oli lehden mukaan virheellinen oletus, sillä urheilu oli työväenliikkeelle ”ase”, jonka avulla kyettiin houkuttelemaan suuri joukko nuorisoa toimintaan mukaan. Urheilun avulla olikin harjoitettava agitaatiota ja sen ansiota työväenluokan lapset oli mahdollista saada pidettyä poissa paheiden houkutuksilta. Urheilullisesti koulutettu nuoriso olisi lehden mukaan työväenliikkeen kannalta henkisesti kyvykkäämpää, toimintahaluisempaa ja innokkaampaa kuin urheilullisesti kouluttamaton nuoriso.¹⁶³ Seuraavassa numerossaan Työväen Urheilulehti palasi uudelleen aiheeseen. Tällä kertaa lehti perusteli ruumiinharjoitusten olevan välttämättömiä palkkatyöläisille. Erityisesti tämä koski työläisnuorisoa. Tavoitteena oli oikaista virheellisiä väittämiä, joiden mukaan ruumiinharjoitukset olivat tarpeettomia ruumiillista työtä tekeville. Lehden mukaan ruumiinharjoitukset ehkäisivät työväenluokan oloista tuleville tyypillisiä ruumiillisia ja siveellisiä vaaroja. Nuorison olisi ruumiinharjoitusten avulla mahdollista toimia yhdessä muiden saman ikäisten ja saman aatemaailman omaavien kanssa. Samalla työväenluokka saisi aatteelleen tärkeitä ”terveitä, voimakkaita, vastustuskykyisiä, henkisesti ripeitä ja rohkeita miehiä ja naisia suorittaakseen kunnialla historiallisen tehtävänsä, jonka taloudellinen kehitys on sille antanut.”¹⁶⁴ Vuoden 1919 kesän aikana oli siis edelleen viitteitä siitä, etteivät kaikki työväenliikkeen jäsenet olleet vakuuttuneita urheilun merkityksestä työväenaatteen levittämisessä. Avainasemassa nähtiin olevan työläisnuoriso, jonka avulla olisi mahdollista levittää paitsi työväenurheiluaatetta myös työväenaatetta itsessään.

Eräänä ratkaisuna työläisnuorison saamiselle osaksi työväenurheiluaatetta esitettiin nuorten ja lasten omien osastojen perustamista työväen voimistelu- ja urheiluseurojen yhteyteen. Tästä asiasta nimimerkki ”O.L” kirjoitti Työväen Urheilulehden syyskuussa 1919. Työläisnuoriso oli hänen mukaansa avainasemassa seurojen perustamisen ja toiminnan ylläpitämisen suhteen. Nuoriso joutui usein muuttamaan paikkakunnalta toiselle heikon taloudellisen tilanteensa takia, jolloin he perustivat

---

¹⁶² Keskinen 2011a, 53.

¹⁶³ –I–, *Urheilun merkityksestä työväenliikkeelle*, Työväen Urheilulehti 9/1919.

¹⁶⁴ *Ruumiinharjoitukset ja työläisnuoriso*, Työväen Urheilulehti 10/1919.

liikuntaharjoituksia varten voimistelu- ja urheiluseuroja, joissa he sitten toimivat johtohenkilöinä. Mutta koska työpaikka saattoi yhtäkkiä vaihtua, menettivät seurat tällöin toiminnalleen tärkeitä henkilöitä, jolloin niiden tulevaisuus oli uhattuna. Ratkaisuna ”O.L.” näki, että seuroihin oli perustettava poikaosastoja, joista seura saisi tulevaisuudessa itselleen toimihenkilöitä ja seuran toiminta olisi turvattu. Samalla nuorison oli mahdollista pysyä poissa paheiden parista.¹⁶⁵ Huomion arvoiseksi kirjoituksen tekee kuitenkin se, ettei O.L. viitannut ollenkaan työväenaatteen omaksumiseen poikaosastojen toiminnassa. Tämä on mielenkiintoista siksi, että kirjoittaja kuvaa muuten kirjoituksessaan työläisten huonoa asemaa, palkkaa sekä näistä johtuvaa muuttoliikettä paikkakunnalta toiselle, jolloin myös voimistelu- ja urheiluseurojen kohtalona oli lopettaa toimintansa. Kirjoittaja oli kuitenkin huolestunut ainoastaan voimistelu- ja urheiluseurojen toiminnasta sekä seurojen tulevaisuudesta, eikä hän painottanut ollenkaan työväenaatteen tai edes työväenurheiluaatteen omaksumisen merkitystä ongelman ratkaisemiseksi. Kirjoituksesta välittyy myös ristiriita vallitsevan tilanteen ja ehdotuksen välillä. Kirjoittaja ei ottanut huomioon sitä mahdollisuutta, että myös poikaosastojen jäsenillä oli yhtä suuri todennäköisyys vaihtaa myöhemmin paikkakuntaa työn perässä, kuin paikkakunnan ulkopuolelta tulevillakin.

Urheiluväkeä pidettiin myös tärkeänä esikuvana muulle työväenliikkeelle. Keskelle agraarista maaseutua syntyneille teollisuuspaikkakunnille oli tyypillistä, että työväen voimistelu- ja urheiluseuroja oli perustettu työväenyhdistysten nuoriso-osastojen yhteyteen. Voimistelu- ja urheiluseurat kiinnittyivätkin vahvasti varsinkin heti perustamisensa jälkeen muuhun työväenjärjestötoimintaan.¹⁶⁶ Tätä mahdollisuutta oli tehdastyössä ympäri vuoden työskentelevien työläisten hyödynnettävä ja pidettävä huolta omasta terveydestään. Urheiluväen velvollisuutena olikin V.J. Kostiaisen mukaan näyttää esimerkkiä terveellisestä elämästä.¹⁶⁷ Urheilun avulla oli myös mahdollista kehittää sekä ruumiillisia että henkisiä kykyjä. Tämä oli tarpeen työläisille, jotka joutuivat kohtaamaan jatkuvasti erilaisia kärsimyksiä. Samalla oli mahdollista päästä eroon paheista sekä huonosta seurasta ja elää uutta, terveellistä ja puhdasta elämää. Erityisesti työläisnuorten oli ymmärrettävä tämä urheilun perimmäinen tarkoitus ja sen merkitys työväenurheiluaatteen lisäksi myös työväenaatteelle.¹⁶⁸

Urheilua oli myös harjoitettava muutenkin kuin urheilun itsensä vuoksi. Työläisurheilijoille sekä ruumiillisen että henkisen kuntoisuuden tuli olla saman arvoisia. Tavoitteena tuli olla ruumiillisen

---

¹⁶⁵ O.L., *Poika-osastojen osuus urheiluliikkeessä*, Työväen Urheilulehti 13/1919.

¹⁶⁶ Nevala 2013, 34–35.

¹⁶⁷ V.J.K., *Terveuden perusteet*, Työväen Urheilulehti 5/1919.

¹⁶⁸ –i–, *Mikä on urheilun päätarkoitus*, Työväen Urheilulehti 6/1919.

kuntoisuuden ja kauneuden saavuttaminen, jotta oli mahdollista kestää paremmin olemassaolon ankara taistelu. Urheilijoiden olikin otettava nämä työväenaatteen kannalta tärkeät asiat huomioon eikä keskittyä pelkkien palkintojen¹⁶⁹ tavoitteluun. Emil Tuomen mukaan pelkkä palkintojen tavoittelu johtaisi siihen, ettei ”terve sielu terveessä ruumiissa” -ajattelun olisi mahdollista toteutua käytännössä.¹⁷⁰ Työväen urheiluväen tuli myös ottaa nimimerkki ”Juva” mukaan mallia työväenliikkeen toiminnasta oman toimintansa järjestämisessä. Työväenliikkeen kehittyminen voimakkaan yhteistyön seurauksena oli osoitus siitä, että myös työväen urheiluliikettä oli kehitettävä saman suuntaisesti. Keinona tämän saavuttamiseksi ”Juva” esitti työväen urheilupäivän viettämistä. Urheilupäivän viettäminen oli tarpeen muun muassa siksi, että työväen sanomalehdet edelleen selostivat porvariseurojen urheilutoiminnasta mutta jättivät TUL:n merkkitapahtumat mainitsematta. Lisäksi osalla paikkakunnista ei ollut ”Juva” mukaan edes olemassa työväen voimistelu- ja urheiluseuraa, joten näillä paikkakunnilla vastuu oli annettava työväenyhdistysten tai nuorisosastojen hoidettavaksi.¹⁷¹

Kuin tehostaakseen ruumiillisen kasvatuksen tärkeyttä työväenaatteen leviämisen kannalta Työväen Urheilulehti julkaisi helmikuussa 1920 Saksan Työväen Voimistelulehdessä olleen artikkelin, jossa painotettiin saksalaisen työväen urheiluliikkeen olevan sosialistinen järjestö ja siten tärkeässä asemassa työväenluokan vapaustaistelussa. Kaikkien sosialistisen taustan omaavien yhdistysten oli toimittava yhteistyössä tässä taistelussa. Koska saksalaiset työväen voimistelu- ja urheiluseurat olivat usein suurimpia yhdistyksiä eri paikkakunnilla, oli niiden täten otettava johtava asema tässä taistelussa. Lehden mukaan sosialistiset voimistelu- ja urheiluseurat olivat avainasemassa todellisen kulttuurielämän valmistamiseksi.¹⁷² Työväen Urheilulehti ei kommentoinut tätä artikkelia kuitenkaan millään tavalla, vaan tyytyi julkaisemaan sen sellaisenaan. Artikkelin julkaisemisen tarkoituksena oli todennäköisesti se, että myös Suomessa työväenliikkeen johdon oli tulevaisuudessa huomioitava TUL:n merkitys työväenaatteen levittämiseksi.

---

¹⁶⁹ Seppo Hentilän mukaan kilpa- ja joukkourheilun suhdetta koskeneet tulkintaerimielisyydet ovat TUL:n historian keskeisin sisäinen, ”rakenteellinen” ristiriita. Kilpa- ja joukkourheilukysymykseen liittyivät myös näkemykset kilpailuissa jaettavista palkinnoista. Kuopion vuoden 1921 liittokokouksessa tehdyn päätöksen mukaan ostetun palkinnon hinta sai olla korkeintaan 200 markkaa mutta lahjoitetun palkinnon arvoa ei rajoitettu. Linjaus tehtiin, sillä erityisesti pienemmällä seuroilla ei ollut varaa hankkia tarpeeksi hienoja palkintoja. Myöhemmin kysymyksen teki kiusalliseksi se, että TUL:sta SVUL:on siirtyneiden huippu-urheilijoiden ratkaisun yleisimpinä syinä olivat taloudelliset houkutukset, mm. paremmat palkinnot. Lisäksi syinä olivat SVUL:n paremmat mahdollisuudet tarjota kansainvälisiä kilpailutilaisuuksia. Hentilä 1982, 159–162. ”Loikkarikysymyksestä” kts. Syrjäläinen 2008.

¹⁷⁰ Emil Tuomi, *Erikoisurheilun harjoittaminen ja henkinen kuntoisuus*, Työväen Urheilulehti 6/1919.

¹⁷¹ Juva, *Työväen urheilupäivä*, Työväen Urheilulehti 7/1919.

¹⁷² *Ruumiillisen kulttuurin merkitys työväenliikkeessä*, Työväen Urheilulehti 4/1920.

Työväen Urheilulehti pyrki varsinkin ensimmäisen sisällissodan jälkeisen vuoden aikana todistamaan, että urheilulla oli valtava merkitys työväenliikkeelle. Erityisen tärkeänä pidettiin työläisnuorison houkuttelemista mukaan urheiluliikkeen toimintaan. Lisäksi tämä olisi mahdollistanut työväenurheiluaatteen levittämisen, joka onnistuisi parhaiten työväen voimistelu- ja urheiluseurojen avulla. Tämä johtui siitä, että työväen voimistelu- ja urheiluseuroissa oli mahdollista toimia saman aatemaailman omaavien kanssa. Myös seurojen perustamisessa työläisnuorisolla oli tärkeä rooli. Työväenurheiluaatteen omaksumisen uskottiin johtavan myös työväenaatteen omaksumiseen. Tällä tavoin oli mahdollista valmistaa yhä useampi työläinen edessä olevaan taisteluun työväenluokan olemassaolosta. Työläisurheilijoita muistutettiin siitä, että tärkeimmässä asemassa oli tämä odotettavissa oleva taistelu, ei niinkään urheilu itsessään. Näiden edellä mainittujen asioiden perusteella voisi olettaa, että parhain tapa saada nämä asiat toteutumaan urheilun avulla olisi ryhmässä tapahtuva urheilulaji. Tämä tarkoittaa erityisesti joukkueurheilulajeja. Seuraavaksi käsitellenkin aihetta jalkapallon näkökulmasta, sillä kyseessä oli tuolloin eräs suosituimmista joukkueurheilulajeista työväestön keskuudessa muualla maailmassa.

5.2 Joukkueurheilun merkitys työväenurheiluaatteelle

Jalkapalloa on pidetty perinteisimpänä työväestön harjoittamana urheilulajina. Lajin synnyinmaassa Britanniassa ensimmäisen maailmansodan jälkeinen aika tarjosi mahdollisuuden lajin suosion nousulle työväestön parissa. Vuosien 1919–20 aikana työläisten keskimääräinen viikkotyöaika pieneni 54 tunnista 48 tuntiin.¹⁷³ Lisääntynyt vapaa-aika tarkoitti enemmän mahdollisuuksia harrastaa erinäisiä lajeja. Urheilu nousi yhdeksi suosituimmaksi työväestön vapaa-ajan aktiviteetiksi, mikä osaltaan johti jalkapallon suosion kasvamiseen. Kriketin ohella lajista muodostui maailmansotien välisenä aikana brittityöläisen ”uskonto”.¹⁷⁴ Työväenluokan kiinnostus urheilua kohtaan lisääntyi maassa muutoinkin sodan jälkeen ja ammattiyhdistysliikkeet olivat mukana perustamassa Britannian työväen urheiluliittoa (British Workers’ Federation of Sports).¹⁷⁵ Työväenluokka ei kuitenkaan ollut ainoa, joka Euroopassa ymmärsi jalkapallon merkityksen aatteen levittämisen kannalta. Italiassa nuoret sosialistit vastustivat urheilua kokonaisuudessaan, sillä sen uskottiin heikentävän ja tuhoavan ihmisen kehon ja täten rappeuttavan ihmisten tulevaisuuden. Jalkapallo ei muutoinkaan löytänyt maassa Britannian tapaan ”henkistä kotiaan” työväestön keskuudesta. Vähitellen sosialistien

---

¹⁷³ Jones 1988, 44.

¹⁷⁴ Jones 1988, 74.

¹⁷⁵ Jones 1988, 74–75.

näkökulma urheilua kohtaan alkoi muuttua myönteisemmäksi ja ehdotus Italian työväestön omasta urheiluliitosta tehtiin vuonna 1923. Tämä tapahtui kuitenkin liian myöhään, sillä fasistit olivat jo nousseet valtaan. Ilmoitus työväen oman urheiluliiton perustamisesta työväen urheilijoille tarkoitettussa lehdessä johti välittömästi lehden painopaikan sulkemiseen ja tuotannon keskeyttämiseen. Simon Martinin mukaan Italian sosialistit eivät olleet ymmärtäneet hyödyntää käytettävissään ollutta potentiaalia eli vahvaa työväen urheiluliikettä. Fasistit puolestaan ymmärsivät erityisesti jalkapallon potentiaalin aatteensa vahvistamisen takana. Näin ollen jalkapallo liitetään Italiassa vahvemmin fasismin nousun yhteyteen kuin työväenluokan harjoittamaksi lajiksi.¹⁷⁶

Suomessa jalkapallo ei koskaan saavuttanut yhtä selkeää ja johtavaa asemaa työväenluokan keskuudessa, kuin monissa muissa vahvan työväenluokan omanneissa maissa. Osasyynä oli yksilölajien vahva asema maan urheilukulttuurissa maailmansotien välisenä aikana. Varsinkin yleisurheilu ja hiihto olivat suosittuja erityisesti SVUL:n puolella. Sen sijaan joukkuelajien suosio alkoi kasvaa vasta 1930-luvulla kaupungistumisen sekä kenttärakentamisen seurauksena.¹⁷⁷ Osoituksena tästä on se, että laji on vieläkin leimallisesti Etelä-Suomen ja rannikkoseutujen laji, jonka keskittyminä ovat pääkaupunkiseutu ja Uusimaa sekä Turun ja Tampereen seudut. Muuallakin jalkapallotoiminta keskittyy pitkälti suurimpien kaupunkiseutujen yhteyteen. Osviittaa lajin suosiosta työväenluokan keskuudessa puolestaan antaa kuitenkin se, että kaupunkiseutujen lisäksi jalkapallotoiminta on keskittynyt erityisesti tehdaspaikkakunnille.¹⁷⁸ Vaikka tämä painotus johtuikin osittain tehtaiden tarjoamasta tuesta jalkapallotoiminnalle, on lähtökohtana kuitenkin ollut tehdastyöväen mielenkiinto lajin harjoittamista kohtaan. Tehdaspaikkakunnilla jalkapallo onkin saanut helpommin jalansijaa työläisten keskuudessa kuin muualla Suomessa.

Negatiivinen vaikutus jalkapallon suosiota kohtaan oli myös Suomen kansallisurheiluksi kutsutun pesäpallon kehityksellä. Kyse oli Lauri Pihkalan kehittämästä lajista, joka sai vaikutuksensa amerikkalaisen baseballin ohella edeltäjistään kuningas- ja pitkäpallosta. Pihkala oli jo vuonna 1917 asettanut tavoitteekseen ”pyhän kansallispelin” luomisen ja Suomen itsenäistyminen vahvisti tätä prosessia. Laji sai vahvan maanpuolustuksellisen ulottuvuuden ja etenkin suojeluskuntalaiset sekä lotat tekivät lajia tunnetuksi ympäri maan. Pesäpallon katsottiin myös soveltuvan erityisen hyvin Suomen haastaviin olosuhteisiin. Lajia pidettiin fyysisesti monipuolisempänä ja kehittävämpänä kuin jalkapalloa ja se sai massat selvästi paremmin liikkeelle. Jouko Kokkosen mukaan pesäpallon suosio

---

¹⁷⁶ Martin 2004, 16–22.

¹⁷⁷ Kokkonen 2015, 75–76.

¹⁷⁸ Kortelainen 2007, 74.

johti siihen, ettei jalkapallolla ollut tilaa nousta Suomen kansallisurheiluksi.¹⁷⁹ Suojeluskuntajärjestön tärkeimmäksi joukkueurheilulajiksi jalkapallolla puolestaan olisi ollut hyvät edellytykset, sillä järjestön urheilujohtaja Kustaa Eemil Levälahti (1882–1963) oli vannoutunut jalkapallon puolestapuhuja. Lauri Pihkala päätyi kuitenkin markkinoimaan pesäpalloa nimenomaan suojeluskuntajärjestön kautta. Pesäpallolla oli sotilaskuntoisuuteen positiivisesti vaikuttavia ominaisuuksia: lyöminen, heittäminen ja juokseminen. Jalkapallon ongelmana oli, ettei sen avulla ollut mahdollisuutta kehittää muun muassa yhden käden heittovoimaa, mikä oli sotilaallisesta näkökulmasta katsottuna ongelmallista. Pihkala saikin osaltaan näiden syiden avulla suojeluskuntapiirien urheiluohjaajat vakuuttuneiksi lajin soveltuvuudesta suojeluskuntajärjestön tärkeimmäksi joukkueurheilulajiksi.¹⁸⁰

Pesäpallon termistö korosti myös sen maanpuolustuksellisia tavoitteita. Etenijä saattoi kuolla, ellei hän ehtinyt pesään ennen tappoheittoa ja koppilyönti aiheutti haavoittumisen. Tästä syystä on yllättävää, että TUL päätyi ottamaan lajin ohjelmaansa. Jouko Kokkosen mukaan lajia Työväen Urheilulehdessä keväällä 1926 esitellyt Väinö Laherma ei kiinnittänyt erityistä huomiota lajin sotaisaan sanastoon. Lajin sitä vastoin katsottiin soveltuvan hyvin työläisnuorison kasvatukseen. Oma syynsä oli todennäköisesti sillä, että kansainvälisesti tunnettu jalkapallo näyttäytyi epäsuomalaisena kansallisen pesäpallon rinnalla. Lisäksi ruotsinkielisillä oli vahva asema Erik von Frenckellin vuosina 1918–1952 johtamassa Suomen Palloliitossa. Ruotsinkielisten mukana olo antoi pesäpallon kannattajille mahdollisuuden kuvata jalkapalloa vanhan herrojen pelinä, kun taas uusi pesäpallo sopi paremmin tavalliselle kansalle.¹⁸¹ Tällä saattoi olla vaikutusta TUL:n puolella, sillä se pyrki omassa toiminnassaan pysymään mahdollisimman kaukana kaikesta porvarillisena pitämästään. Juuri tästä syystä on kuitenkin varsin huomion arvoista, että TUL päätyi ottamaan pesäpallon mukaan toimintaansa. Kyseessä oli täysin porvarillisen urheiluliikkeen puolella kehitetty peli, jonka termistö oli erittäin sotaisaa. Tässä on selvä vastakohta siihen, millaisena suojeluskuntajärjestön varsinaisen toiminnan lisäksi myös sen urheilutoimintaa kuvattiin Työväen Urheilulehdessä. Lisäksi muissa maissa oli jo olemassa esimerkkejä siitä, että nimenomaan jalkapallo oli työväenluokan keskuudessa suosituin joukkueurheilulaji.

Jalkapallon puolestapuhujana Työväen Urheilulehden sivuilla kunnostui Ilmari Vihavainen. Vihavaisen ensimmäinen jalkapalloa käsitellyt kirjoitus julkaistiin lehden joulunumerossa vuonna 1919. Kirjoituksessaan Vihavainen moitti työväen voimistelu- ja urheiluseuroja siitä, että nämä olivat

---

¹⁷⁹ Kokkonen 2008, 158–159.

¹⁸⁰ Vasara 2007, 89–93.

¹⁸¹ Kokkonen 2008, 159–160.

täysin laiminlyöneet jalkapallon seurojen toiminnassa. Tämä oli johtanut Vihavaisen mukaan siihen, että lajista kiinnostuneiden oli ollut pakko liittyä muihin, kuin TUL:n alaisiin seuroihin. Näin ollen laji ei myöskään ollut voinut levitä työväestön keskuudessa siinä laajuudessa, kuin sillä olisi ollut mahdollisuus. Muutoinkin lajin vastaanotto oli ollut Suomessa varsin kylmäkiskoista ja tätä oli edelleen vaikeuttanut maan heikko kenttätilanne. Vihavaisen mukaan tämä oli valitettavaa, sillä laji oli

ennen kaikkea joukkotoimintaa, jollaisia urheilumuotoja meillä ei ennestään ole ja jota siis erikoisesti kaivataan. Pelaajien täytyy aina olla valmiit turvautumaan toisiinsa ja samaten aina olla valmiit tovereitaan auttamaan. Se vaatii oman ”minänsä” ehdotonta unohtamista ja uhraamista yhteisen asian ja päämäärän hyväksi; se vaatii yhteisvoimin yhteistyöhön...Jalkapalloilu vaatii voimakasta yhteenkuuluvaisuutta ja toverillisuutta ja on sen paras herättäjä ja kasvattaja.¹⁸²

Jalkapallon avulla oli siis Vihavaisen mukaan mahdollista herättää harrastajissaan yhteenkuuluvuutta ja toverillisuutta. Nämä olivat arvoja, joita myös TUL painotti yleisemmin omassa toiminnassaan. Tästä syystä onkin yllättävää, ettei laji saanut suurempaa suosiota osakseen TUL:n ensimmäisinä toimintavuosina. Liiton palloilujaosto painotti piirien johtokunnille osoittamassaan kirjoituksessa, että jalkapallotoiminta oli saatava liitossa vauhtiin ja vastuu tästä oli johtokunnilla.¹⁸³ Myös Ilmari Vihavainen palasi aiheeseen, jälleen Työväen Urheilulehden joulunumerossa, joulukuussa 1920. Nyt hän kuvasi jalkapallon olevan: ”harjoitusta jokapäiväistä elämää varten; se on samanlaista taistelua ja kamppailua kuin elämän taistelu yleensä.” Jalkapallokentällä, kuten myös elämässä muutoin, oli mahdollista, että: ”vasta yhtyneinä yhteisvoimin saadaan jotakin näkyväistä aikaan.”¹⁸⁴ Vihavainen yritti siis edelleen osoittaa, että jalkapallo nostatti yhteenkuuluvuutta ja toverillisuutta ja tästä syystä se olisi työväestölle sopivin joukkueurheilumuoto. Oli kuitenkin selvää, ettei laji herättänyt suomalaisen työväestön keskuudessa yhtä suurta mielenkiintoa, kuin esimerkiksi Britanniassa. Kuvaavaa on, ettei Vihavaisen lisäksi Työväen Urheilulehden sivuilla nähty jalkapallon puolesta puhuneita kirjoituksia. Tämä on huomion arvoista, sillä muualla Euroopassa laji nousi työväestön keskuudessa suosituksi ja lisäksi sen tarjoamien ominaisuuksien olisi luullut sopivan TUL:n arvomaailmaan. Työväen Urheilulehden sivuille laji pääsi yleensä silloin, kun raportoitiin otteluiden tuloksista ja tapahtumista.

---

¹⁸² Ilmari V-n, *Jalkapalloilusta sananen*, Työväen Urheilulehti 17–18/1919.

¹⁸³ Palloilujaosto, *Jalkapalloilusta*, Työväen Urheilulehti 11/1920.

¹⁸⁴ Ilmari V-n, *Tie voittoon!*, Työväen Urheilulehti 22–23/1920.

Jalkapallon lisäksi myöskään muut yksittäiset joukkueurheilulajit eivät nousseet suuren huomion kohteeksi Työväen Urheilulehdessä. Esimerkiksi pesäpallon edeltäjää pitkäpalloa kohtaan oli oltu TUL:ssa ennakkoluuloisia ja osittain jopa vastenmielisiä.¹⁸⁵ Sitä vastoin joukkueurheilulajien merkitys työläisurheilijoille tunnustettiin. Nimimerkki ”Syrjästäkatsoja” painotti jo Työväen Urheilulehden toisessa numerossa joukkueurheilulajien merkitystä työläisurheilulle. Hänen mukaansa ei ollut missään nimessä samantekevää, mihin suuntaan työläisurheilu Suomessa alkaisi kehittyä. Urheilun avulla oli mahdollisuus päästä käsiksi ylempiin aineellisiin ja henkisiin arvoihin mutta se ei itsessään saanut olla päämääränä. Lisäksi kilpailu ja ennätysten saavuttaminen olivat toissijaisessa asemassa urheilussa ja niitä tuli käyttää ainoastaan keinona työväenurheiluaatteen levittämiseksi. Näistä syistä joukkueurheilulajit sopivat ”Syrjästäkatsojan” mukaan työläisurheilijoille paremmin kuin yksilöurheilulajit. Lisäksi

Joukkueharjoitukset ja -kilpailut ovat nim. omiaan kehittämään paitsi mieskohtaista kykyä ja kuntoa, yhteistuntoa, keskinäistä luottamusta, objektiivista arvostelukykystä ja kuria, kuria, jota ehdottomasti vaaditaan nykyisinä ja tulevinä suurina tuotannon sosialisoinnin merkeissä koittavina aikoina.¹⁸⁶

Ilmari Vihavaisen tapaan myös ”Syrjästäkatsoja” siis piti joukkuelajeja sopivimpana urheiluharrastuksena työläisurheilijoille johtuen niiden avulla syntyvästä mahdollisuudesta kehittää työväestön kannalta tärkeitä yhteiskunnallisia ominaisuuksia. Muutoinkin yhteisen hyvän saavuttamisessa ja toverihengen nostattamisessa joukkuelajeilla oli suuri merkitys. Nimimerkki ”Torven” mukaan tämä mahdollisti samanarvoisten toimimisen keskenään, kun kannustimena ei ollut itsekäs voiton- ja kunnianhimo. TUL:n ensimmäisenä toimintakesänä joukkuelajeilla oli ollut kilpailuissa huono edustus, joten tämä asia oli ”Torven” mukaan toverihengen elvyttämisen näkökulmasta katsottuna äärimmäisen tärkeää. ”Torvi” näki epätietoisuutta voitonriemun ja nuorekkaan toverihengen nousevan kilpailun kestäneen urheilujoukon keskuudessa korkealle. Lisäksi joukkuekilpailuissa ei ponnistettu oman, vaan yhteisen asian eteen.¹⁸⁷

Työväen Urheilulehdessä joukkueurheilulajien merkitys tunnustettiin mutta käytännössä mitään konkreettista niiden laajemmaksi levittämiseksi työläisurheilijoiden keskuuteen ei tehty lukuun ottamatta yksittäisiä kirjoituksia. Keskustelu joukkueurheilulajien merkityksessä pysyi varsin yleisellä tasolla eikä Työväen Urheilulehti alkanut markkinoimaan jotakin tiettyä lajia erityisesti työläisurheilijoille sopivana. Muualla Euroopassa työläisten merkittävämmäksi lajiksi nousut

¹⁸⁵ V. Lhr., *Pitkäpallopeli Liittomme ohjelmaan!*, Työväen Urheilulehti 14/1920.

¹⁸⁶ *Syrjästäkatsoja, Pilkkeitä syrjästäkatsoja näkökulmaan*, Työväen Urheilulehti 2/1919.

¹⁸⁷ *Torvi, Joukkuekilpailut ja toverihenki*, Työväen Urheilulehti 15/1919.

jalkapallo ei Suomessa saavuttanut vastaavaa asemaa. Työväen Urheilulehdessä lajin puolesta puhui ainoastaan Ilmari Vihavainen lehden kahdessa joulunumerossa vuosina 1919 ja 1920. On mahdollista, että lajin johtavan organisaation, porvarillisen Suomen Palloliiton, asema vaikutti Työväen Urheilulehden suhtautumiseen lajia kohtaan. Porvarillisena pidettyjen järjestöjen kanssa ei oltu vuoden 1919 liittokokouksen jälkeen yhteistyössä, millä oli väistämättä oma vaikutuksensa jalkapallon asemaan TUL:n toiminnassa. Osa Työväen Urheilulehden kirjoittajista näki joukkueurheilulajien olevan yhteiskunnallisella tasolla merkittäviä, sillä niiden avulla oli mahdollista kehittää yhteenkuuluvuutta ja toverillisuutta. Tällöin työläisurheilijoilla oli mahdollisuus valmistautua tulossa olevaan kamppailuun omasta asemastaan yhteiskunnassa. Näin ollen onkin yllättävää, ettei joukkueurheilulajeja sen enempää pyritty saamaan työläisurheilijoiden tietoisuuteen. Tämä pätee varsinkin siksi, että työläisurheilijoita oli moitittu aatteellisen puolen laiminlyömisestä. Yhteisöllisyyttä lisänneiden joukkueurheilulajien olisi voinut olettaa sopivan erityisen hyvin tällaisissa tilanteissa. Seuraavaksi käsitellenkin suhtautumista aatteellisen puolen huomiotta jättämiseen työväen urheiluliikkeessä.

5.3 Toverihengessä puutteita

Ensimmäiset TUL:on liittyneet seurat olivat pääosin SVUL:sta kapinallispäätöksen perusteella erotettuja. Lisäksi TUL:n alaisuuteen liittyi seuroja, jotka eivät SVUL:n päätöksiä hyväksyneet ja erosivat porvarillisesta urheiluliitosta vapaaehtoisesti. Erotetuille, kuten myös työväenyhdistysten alaisille, seuroille liittymispäätös oli itsestäänselvyys mutta jotkin seurat jäivät Seppo Hentilän mukaan ”villeiksi”, eivätkä liittyneet kumpaankaan liittoon. Liiton ensivaiheen päätöksistä tuli selvästi esiin se, miten keskeisellä sijalla SVUL:n vastustaminen oli liiton toiminnassa. Muihin porvarillisiin urheilujärjestöihin liitto suhtautui aluksi suopeammin. Liittotoimikunta näki Suomen Palloliiton ja Suomen Naisten Liikuntakasvatusliiton poikkeuksina vihamieliseen suhtautumiseen työväen urheiluliikettä kohtaan. SNLL:n kanssa TUL halusi ylläpitää ystävällisiä suhteita, ja Palloliittoon TUL:n seurat saivat liittyä, kunnes liiton oma palloilutoiminta saataisiin käyntiin. Elokuun 1919 liittokokouksessa tehtiin kuitenkin päätös, jonka mukaan kaikesta yhteistyöstä porvarillisten urheilujärjestöjen kanssa oli luovuttava. Päätöksen mukaan liiton tavoitteena oli kaikkien ruumiillisen kasvatuksen alalla työskentelevien työväen voimistelu- ja urheiluseurojen

saaminen liiton toiminnan piiriin eikä niillä ollut mahdollisuutta kuulua muihin kotimaisiin urheilujärjestöihin. Päätös koski täten kaikkia porvarillisia urheilujärjestöjä, ei vain SVUL:a.¹⁸⁸

Liittokokouksen päätös kaikkien suhteiden katkaisemisesta porvarillisiin urheilujärjestöihin herätti vaatimuksia toverikurin soveltamisesta niihin työläisurheilijoihin, jotka TUL:n perustamisen jälkeen olivat edelleen porvarillisten seurojen toiminnassa mukana. Jo toukokuussa 1919 TUL:n yleisurheilujaosto oli esittänyt toverikurin soveltamista niille työläisurheilijoille, jotka ”yhä edelleen kantavat kortensa vastustajamme kekoon”. Jaoston mukaan ”ainoastaan yhteisvoimin ja itseemme luottaen voimme rakentaa järjestömme voimakkaaksi ja saavuttaa sillä huomattavampia tuloksia.”¹⁸⁹ Heinäkuussa 1919 TUL:n puheenjohtaja Eino Pekkala puolestaan syyllisti SVUL:n alaisiin seuroihin kuuluneita työläisurheilijoita porvarien kanssa toimimisesta. Pekkalan mukaan oli käsittämätöntä, miten työläisurheilijat saattoivat toimia liiton kanssa, joka yritti parhaansa mukaan asettaa esteitä TUL:n toiminnalle. Lisäksi TUL:on kuuluneiden seurojen toimeenpanemia kilpailuja oli porvarilehtien sivuilla vähätelty. Pekkala peräänkuulutti työläisurheilijoilta itsetuntoa sekä solidaarisuutta luokkatovereitaan kohtaan. Lisäksi TUL:n piirikuntien sekä yksityisten voimistelu- ja urheiluseurojen oli pidettävä huolta siitä, että työläisurheilijat eroaisivat porvarillista seuroista ja liittyisivät työväen omiin voimistelu- ja urheiluseuroihin.¹⁹⁰ Jo ennen TUL:n vuoden 1919 liittokokousta oli siis selvää, etteivät työväen urheiluvaikuttajat aikoneet olla missään tekemisissä porvarillisen urheiluliikkeen kanssa, vaan urheilua oli harjoitettava ainoastaan saman aatemaailman omaavien kanssa. Tavoitteeksi asetettiin jokaisen työläisurheilijan siirtyminen TUL:n puolelle. Tarvittaessa oltiin valmiita soveltamaan toverikuria tottelemattomiin kanssaurheilijoihin.

Erityisen tuomittavana pidettiin työläisurheilijoiden kuulumista suojeluskuntiin, sillä TUL:n ja suojeluskunnan tarkoitusperät nähtiin täysin päinvastaisiksi. Työväen Urheilulehden V.J. Kostiaisen mukaan TUL:n toiminta tarkoitti ”työväenluokan kehittämistä kykenevämmäksi puolustamaan itseään olemassaolon taistelussa”, kun taas suojeluskuntien tarkoituksena oli ”nykyisen raakaan väkivaltaan perustuvan epäinhimillisen järjestelmän tukeminen viimeiseen saakka”. Suojeluskuntiin liittyneet työläiset oli Kostiaisen mielestä saatava ymmärtämään tämä ja heidät oli saatava eroamaan suojeluskuntien toiminnasta. Jos tätä ei tapahtunut, oli TUL:n linjauksen mukaan suojeluskuntalaiset erotettava työväen voimistelu- ja urheiluseurojen jäsenyydestä. Edes seuran tulevaisuudella ei ollut Kostiaisen mukaan näissä tapauksissa merkitystä.¹⁹¹ Tampereen Yritys velvoitettiin tästä syystä

---

¹⁸⁸ Hentilä 1982, 100–101.

¹⁸⁹ TUL:n yleisurheilujaosto, *Yleisurheilijat, kesätoiminta vilkkaaseen käyntiin*, Työväen Urheilulehti 4/1919.

¹⁹⁰ E.P., *Työläishengen puute urheilijoissamme*, Työväen Urheilulehti 8/1919.

¹⁹¹ V.J.K., *Työväen Urheiluliiton suhde suojeluskuntiin*, Työväen Urheilulehti 16/1919.

erottamaan erään jäsenensä, sillä tämä oli esiintynyt kesällä 1919 liiton alaisessa kilpailussa suojeluskuntapuvussa. Tamperelaiset seurat Tempaus ja Riento puolestaan erotettiin liitosta koska ne kieltäytyivät erottamasta suojeluskuntalaisia jäsenyydestään. Tempaus erotettiin marraskuussa 1919 ja Riento seuraavan vuoden tammikuussa. Seurojen haluttomuus suojeluskuntalaisten erottamiseksi johtui Seppo Hentilän mukaan siitä, että ne pelkäsivät näin toimiessaan menettävänsä harjoitussalinsa. Maaliskuussa 1920 edellä mainitut seurat yhdistyivät Tampereen Kisa-Tovereiksi, joka hyväksyttiin TUL:on huhtikuussa 1920.¹⁹² Niin Yrityksen, Tempauksen kuten myös Riennon tapauksessa on selvää, että TUL suhtautui suojeluskuntakysymykseen vakavasti eikä halunnut olla missään tekemisissä kyseisen järjestön kanssa. Yksittäiset urheilijat mutta myös kokonaiset voimistelu- ja urheiluseurat oltiin valmiita uhraamaan, jos nämä eivät jakaneet liiton näkemystä asiassa. Lauri Keskinen mukaan tällä oli tunteellinen puolensa, sillä erotetun henkilön voidaan olettaa kokeneen häpeää ja mahdollisesti katkeruutta seuran johtoa kohtaan. Samalla erotettu henkilö joutui luopumaan tutusta viiteryhmästään erotetuksi tullessaan. Tehosteena erottamispäätöksiä julkaistiin valtakunnallisissa lehdissä¹⁹³, mikä osoittaa Keskinen mukaan sen, että työväen voimistelu- ja urheiluseurat vaikuttavat tietoisesti vedonneen ihmisten tunteisiin asiassa.¹⁹⁴

Suojeluskuntiin oli liittynyt myös paljon porvarillisiin seuroihin kuuluneita urheilijoita. Tämä oli Eino Pekkalan mukaan osoitus siitä, että aiemmin puolueettomuudellaan kerskailleet porvariuurheilijat pyrkivät kaikin keinoin mustamaalaamaan TUL:n pyrkimyksiä. Luokkatietoisten työläisurheilijoiden oli täten tiedostettava tilanne ja siirryttävä porvarilliselta puolelta omiensa joukkoon. Esimerkkinä Pekkala käytti Saksaa, jossa porvarillisella puolella jatkaneita työläisiä oli alettu julistaa työväenluokan pettureiksi ja luopioiksi.¹⁹⁵ Työväen urheilupiireissä ei siis hyväksytty ”omien jäsenten” kuulumista SVUL:n puolelle, vaan heidät oli saatava sisäistämään työväenurheiluaate myös käytännössä. Tarvittaessa oltiin valmiita ottamaan kovatkin keinot käyttöön. Omia aatetovereita saatettiin alkaa pitää työväenluokan pettureina, mikä osoittaa asian tärkeyden. Lisäksi työväen voimistelu- ja urheiluseurat oli tarpeen tulleen mahdollista uhrata, niin tärkeänä suojeluskuntien vastustaminen nähtiin työväen urheilupiireissä.

---

¹⁹² Hentilä 1982, 103.

¹⁹³ Tutkimallani ajanjaksolla näistä erottamisista ei vielä ilmoitettu Työväen Urheilulehdessä mutta myöhemmin näin toimittiin. Lauri Keskinen mukaan Turun Veikot erotti vuonna 1922 kaksi jäsentä johtuen heidän yhteyksistään porvarilliseen urheilujärjestöön ja päätti ilmoittaa asiasta paikallisten työväenlehtien lisäksi myös Työväen Urheilulehdessä. Toista jäsentä kutsuttiin ”toveripetturiksi”. Keskinen 2011a, 115.

¹⁹⁴ Keskinen 2011a, 109.

¹⁹⁵ E.P., *Urheilijat kahdessa leirissä*, Työväen Urheilulehti 17–18/1919.

Aivan täydellistä toverihenki ei kuitenkaan työväen voimistelu- ja urheiluseuroissa ollut. Nimimerkki ”J. Jalmari” moitti seurojen jäseniä siitä, että heitä kiinnosti ainoastaan seurojen tarjoamat edut eikä niinkään toiminnan kehittäminen. Tämä oli ”J. Jalmarin” mukaan osoitus toverihengen puutteesta, joka saattoi liian usein puuttua seurojen toiminnasta.¹⁹⁶ Työväentalojen seurusteluhuoneet myös täyttyivät tärkeiden luentojen aikana urheilijoista, jotka keskustelivat pelkästään urheilusuorituksista eivätkä olleet kiinnostuneita muista työväen aatteiden kannalta tärkeistä asioista. Henkinen kehitys oli nimimerkki ”Happy” mukaan saatava työläisurheilijoiden keskuudessa yhtä suureen arvoon kuin ruumiillinen.¹⁹⁷ Toverihengen kehittämistä painotettiin vielä Työväen Urheilulehden Kuopion liittokokousta edeltävän numeron pääkirjoituksessa. Nimimerkki ”Torvi” toivoi liittokokouksen ottavan kantaa kysymykseen ”*luokkatietoisten työläisurheilijain todellisen toverihengen*” kehittamisestä.¹⁹⁸ On siis selvää, että työväenurheiluaatteen omaksumista pidettiin äärimmäisen tärkeänä. Voimistelu- ja urheiluseurojen jäsenten odotettiin ottavan osaa urheilutoiminnan lisäksi myös aatteelliseen toimintaan.

Toverikuri koski tavallisten rivijäsenten lisäksi myös maan tunnetuimpia työläisurheilijoita. TUL oli kieltäytynyt osallistumasta vuoden 1920 Antwerpenin olympialaisiin, sillä se piti kisoja olympialaisten ”irvikuvana”. Tämä johtui siitä, ettei I maailmansodan hävinneitä keskusvaltoja hyväksytty mukaan, jolloin kisoista muodostuisi ”kansalliskiihkon” tyyssija. Sen sijaan TUL piti tärkeänä yhteistyötä muiden maiden työläisurheilijoiden kanssa, jotta saataisiin aikaan työväen omat olympialaiset¹⁹⁹. TUL vetosikin työläisurheilijoihin, etteivät nämä antautuisi olympiahoukutuksille alttiiksi. Liittotoimikunta katsoikin kaikki olympiakarsintoihin ja kisoihin osallistuneet automaattisesti eronneiksi TUL:sta.²⁰⁰ Suurimman mielenkiinnon herätti kuitenkin olympialaisissa maratonjuoksun kultamitalin voittanut, entinen työläisurheilija Hannes Kolehmainen, joka erotettiin kuopiolaisen työväen voimistelu- ja urheiluseura Riennon kunniajäsenyydestä. Kolehmainen oli ollut mukana seuran toiminnan käynnistämisessä vuonna 1907²⁰¹ mutta hänet päädyttiin erottamaan, sillä hän oli osallistunut olympialaisiin TUL:n eriävästä mielipiteestä huolimatta. Kolehmaisesta lisäksi myös toinen Antwerpenin kisoihin osallistunut Riennon kunniajäsen Eino Leino erotettiin. Tämä tapahtui siitä huolimatta, että Yhdysvaltoihin siirtyneet rientolaiset olivat keränneet vanhalle

---

¹⁹⁶ J. Jalmari, *Urheiluseurojen sisäistä elämää uudistamassa*, Työväen Urheilulehti 3/1920.

¹⁹⁷ Happy, *Kaksi tärkeätä asiaa*, Työväen Urheilulehti 20/1920.

¹⁹⁸ Torvi, *Toisen liittokokouksemme ovella*, Työväen Urheilulehti 15/1921.

¹⁹⁹ Ensimmäiset työläisten olympialaiset järjestettiin Prahassa kesäkuussa 1921. TUL lähetti matkaan 22 yleisurheilijaa, kaksi voimistelustipendiaattia, hierojan sekä joukkueen johtajana toimineen Väinö Laherman. Suomalaiset voittivat kaikki heikoissa olosuhteissa järjestetyt yleisurheilulajit. Hentilä 1982, 140–141.

²⁰⁰ Hentilä 1982, 101–102.

²⁰¹ Viita 2003, 64.

seuralleen Leinon johdolla rahaa. Keräystuoton Leino ja Kolehmainen luovuttivat Riennolle vieraillessaan Kuopiossa Antwerpenin kisojen jälkeen. Riennon edustajat ottivat lahjoituksen vastaan ja kiittivät lahjoittajia. Tästä huolimatta Riento ei hyväksynyt entisten urheilijoidensa harharetkeä porvarien olympiakisoihin, vaan erotti heidät kunniajäsenyydestään.²⁰² Riennon ratkaisu tuo esiin sen, ettei yhdenkään työläisurheilijan sallittu olla tekemisissä porvarillisen urheiluliikkeen kanssa. Koska Suomen olympiaedustus oli yksinomaan SVUL:n vastuulla, ei TUL:n urheilijoilla ollut mahdollisuutta mitata tasoaan maailman huippu-urheilijoita vastaan.

5.4 Työväenaate ennen työväenurheiluaatetta

Työväen Urheilulehti ja sen kirjoittajat näkivät urheilun vahvana osana työväenliikettä. Sen avulla oli mahdollista houkutella uusia henkilöitä työväenaatteen pariin. Erityisesti huomio kiinnitettiin työläisnuorisoon, jonka nähtiin olevan avainasemassa niin työväenaatteen kuin myös työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta. Tämä asia selvästi tiedostettiin myös Työväen Urheilulehdessä. Lehden kirjoittajat näkivät työläisurheilijoiden olevan esikuvia muulle työväelle, kun henkisen kehityksen lisäksi myös ruumiilliseen kehitykseen kiinnitettiin huomiota. Lehden kirjoituksissa painotettiin myös työläisnuorison roolia työväen voimistelu- ja urheiluseurojen perustamisessa. Tämä oli tärkeää siksi, että nuorisolla oli tällöin mahdollisuus harjoittaa urheilua omien aatetoveriensä kanssa eikä heidän tarvinnut liittyä porvarillisten voimistelu- ja urheiluseurojen jäseniksi. Yllättävää oli kuitenkin se, miten vähäisenä joukkueurheilulajien merkitystä pidettiin yhteisöllisyyden kasvattamisen näkökulmasta. Joidenkin näkemysten mukaan joukkueurheilulajeja olisi pitänyt erityisesti painottaa TUL:n toiminnassa, sillä niiden avulla yhteenkuuluvuuden ja toveruuden katsottiin parhaiten kehittyvän, kun urheiltiin yhteisen päämäärän eteen. Tämä rinnastettiin suoraan työväenluokan käymään kamppailuun porvaristoa vastaan yhteiskunnallisesta asemastaan.

Maailmalla työväenluokan suosituimmaksi urheilulajiksi noussut jalkapallo ei saavuttanut vastaavaa asemaa Suomessa. Osasyynä oli todennäköisesti porvarillisen Suomen Palloliiton johtava asema lajissa. Koska TUL pyrki välttämään elokuun 1919 liittokokouksessa tehdyn päätöksen nojalla kaikkea kanssakäymistä porvarillisten urheilujärjestöjen kanssa, oli asialla vaikutusta jalkapallon asemaan TUL:ssa. Myöhemminkin TUL päätyi panostamaan suojeluskuntajärjestön suosituimpaan

---

²⁰² Viita 2003, 250.

joukkueurheilulajiin pesäpalloon huolimatta sen sotaisasta termistöstä. Myös tämä osoittaa sen, ettei jalkapalloa pidetty työväen urheiluliikkeessä kovinkaan suuressa arvossa. Suojeluskuntajärjestön suosiman ja SVUL:n vahvan miehen Lauri Pihkalan kehittämän lajin edistäminen on siinä mielessä mielenkiintoista, että TUL suhtautui varsinkin ensimmäisinä sisällissodan jälkeisinä vuosina erityisen negatiivisesti kaikkeen, mihin suojeluskuntajärjestö jollakin tavalla liittyi.

Suojeluskuntajärjestön kanssa työväen urheiluvaikuttajat eivät halunneet olla missään tekemisissä. Liitto oli valmis jopa erottamaan kokonaisia voimistelu- ja urheiluseuroja jäsenyydestään, jos niiden toiminnassa tuli esiin kytköksiä järjestön toimintaan. Työväen Urheilulehden sivuilla oltiin vahvasti sitä mieltä, ettei seurojen tulevaisuudella ollut mitään merkitystä, jos nämä eivät jakaneet asiassa samaa näkökulmaa TUL:n kanssa. Toverikuria oli sovellettava myös niihin työläisurheilijoihin, jotka edelleen olivat mukana porvarillisten voimistelu- ja urheiluseurojen toiminnassa. Lehden sivuilla pahoiteltiin myös sitä, etteivät kaikki työläisurheilijat jakaneet samaa aatteellista arvomaailmaa, vaan he olivat kiinnostuneita ainoastaan työväen voimistelu- ja urheiluseurojen tarjoamasta urheilullisesta toiminnasta. Eräänä vastauksena olisi ollut joukkueurheilulajien merkityksen painottaminen työväenurheiluaatteen ja edelleen työväenaatteen omaksumiseksi. Tällä tavoin olisi ollut mahdollista saada useampi seurojen jäsen kiinnostumaan myös aatteellisesta puolesta johtuen lajien luonteista ja tavoitteista. Eräät kirjoittajat painottivat näitä asioita omissa kirjoituksissaan mutta kaiken kaikkiaan ne jäivät selvään vähemmistöön. Työväenurheiluaatteen omaksumisen näkökulmasta joukkueurheilulajien merkitys kyllä tunnustettiin mutta varsin pienessä osassa tämän kaltaiset mielipiteet olivat.

6 Loppupäätelmät

Käsittelin tässä tutkielmassa Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien näkemyksiä siitä, miten työväenurheiluaatetta oli levitettävä työväestön keskuuteen. Työväenurheiluaatteen levittäminen koko työväestön keskuuteen koettiin Työväen Urheilulehden sivuilla erittäin tärkeänä. Muiden työväenaatteiden tapaan myös työväenurheiluaatteessa yhtenäistä työväestöä pidettiin ehdottomana, joten tämä luonnollisesti näkyi myös kirjoittajien suhtautumisissa. Kirjoituksissa tuli kuitenkin esiin myös ristiriitaisuuksia, sillä toiset kirjoittajat pitivät tärkeänä työväenurheiluaatteen kytkemistä vahvemmin osaksi työväenaatetta, kun taas toiset näkivät työväen urheiluliikkeen tehtävänä olleen ainoastaan työväestön ruumiillisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. Työväenurheiluaate tuli jälkimmäisten mielipiteiden mukaan pitää kokonaan erillään yhteiskunnallisista asioista. Käytännössä tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista, sillä varsinkin porvarillisella puolella työväen urheiluliike yhdistettiin käytännössä aina osaksi työväenliikettä. Kun osa työläisurheilijoista päätyi edustamaan mieluummin SVUL:n kuin TUL:n alaisia voimistelua- ja urheiluseuroja, nähtiin tämä työväestön puolella luokkapetturuutena, jolloin työväenurheiluaate säilyi poliittisena asiana. Käytännössä työväenurheiluaatteen levittäminen oli mahdollista vain, jos työväenaatetta yleisemminkin levitettiin samaan aikaan.

Työväenurheiluaatteen levittämistä Työväen Urheilulehden sivuilla tutkiessani esiin nousi neljä keskeistä teemaa. **Liikuntapaikkarakentamisen** nähtiin olevan tärkeää siksi, että tällöin työväen voimistelu- ja urheiluseurat saivat oman tilan, jossa urheilua harrastaa ja samalla työväenurheiluaatetta levittää. **Yhteistyö Suomen Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton** kanssa puolestaan olisi eräiden näkemysten mukaan mahdollistanut työväenurheiluaatteen levittämisen työläisnuorison keskuuteen jo tunnetuksi tulleen nuorisjärjestön kautta. **Naisurheilua** kohtaan lehden kirjoittajat olivat pääsääntöisesti positiivisia mutta TUL:n naisaktiivien sekä liittotoimikunnan välinen konflikti johti Työväen Urheilulehdessä olleen naisten osaston poistumiseen ja naisten oman urheilulehden perustamiseen. Urheilu nähtiin lehden sivuilla tärkeänä myös **luokkataistelussa** menestymisen kannalta, sillä sen avulla oli mahdollisuus kehittää henkisen ohella fyysisesti kykenevä työväenluokka.

Työväen Urheilulehden sivulla rakenteilla olleet liikuntapaikat koettiin työväenurheiluaatteen levittämisen kannalta erittäin tärkeinä. Lehden kirjoittajat vaativat, että niihin oli panostettava ympäri Suomen. Erityisesti maaseudun olosuhteita haluttiin kehittää. Heikot olosuhteet koettiin

ongelmallisiksi ja ne vaikuttivat negatiivisesti työväestön motivaatioon harrastaa urheilua ja voimistelua. Tästä syystä valtion ja kuntien odotettiin panostavan liikuntapaikkarakentamiseen. Valtionavustusten määrä koettiin kuitenkin puutteelliseksi ja tämä herätti kirjoittajissa kritiikkiä. Kirjoittajien mukaan tämä johti siihen, että heikossa taloudellisessa tilanteessa olleet työväen voimistelu- ja urheiluseurat joutuivat keskittämään vähäiset varansa liikuntaolosuhteiden kehittämiseen, jolloin varsinainen herätystyö jäi vähemmälle huomiolle. Heikot olosuhteet vaivasivat työväen voimistelu- ja urheiluseuroja ympäri Suomen.

Yhteistyö SVUL:n seurojen kanssa liikuntapaikkojen jakamiseksi herätti aluksi Työväen Urheilulehden sivuilla tiukkaa vastustusta. Työväestön omien liikuntapaikkojen rakentamista pidettiin välttämättömänä, sillä työläisillä ei joillakin paikkakunnilla ollut edes mahdollisuutta jakaa tiloja porvarillisten voimistelu- ja urheiluseurojen kanssa. Heikot liikuntaolosuhteet vaikuttivat kuitenkin myös porvarillisella puolella ja vähitellen alkoi tulla esiin viitteitä mahdollisesta yhteistyöstä niiden kehittämiseksi. SVUL:n puolelta esitettiin vielä tätäkin laajempaa yhteistyötä mutta TUL tyrmäsi nämä esitykset lähes välittömästi. Sen sijaan esitykseen liitojen välisestä yhteistyöstä liikuntapaikkojen rakentamiseksi ja kehittämiseksi liitto suhtautui positiivisesti. Tosin on huomion arvoista, että yhteistyö koettiin työväestön puolelta mahdolliseksi ainoastaan siinä tapauksessa, ettei kentillä järjestettäisi sotilaallisia harjoituksia. Tässä on suora viittaus siihen, etteivät Työväen Urheilulehden kirjoittajat halunneet olla missään tekemisissä suojeluskuntaliikkeen kanssa edes urheilukenttiä rakentaessa. Asia oli siinä mielessä ongelmallinen, että suojeluskunnat vastasivat sodan jälkeen suurimalta osin liikuntapaikkojen rahoittamisesta ja rakentamisesta. Tämä vaikutti suoraan työväestön heikkoihin liikuntaolosuhteisiin. Samaan aikaan siis yhteistyö SVUL:n kanssa koettiin mahdolliseksi mutta suojeluskuntien kanssa ei haluttu olla missään tekemisessä. Tämä on varsin ristiriitaista, kun ottaa huomioon suojeluskuntien vahvan aseman SVUL:ssa.

Työväenurheiluaatteen levittämistä työläisnuorison keskuuteen pidettiin Työväen Urheilulehdessä aatteen kehittymisen kannalta oleellisena. Eräänä luonnollisena väylänä tämän saavuttamiseksi nähtiin yhteistyö Suomen Sosialidemokraattisen Nuorisoliiton kanssa. Yhteistyö nimenomaan Nuorisoliiton kanssa olisi ollut luontevaa, sillä kyseessä oli aikakauden suurin sosialistinen nuorisjärjestö. Aihe nousikin Työväen Urheilulehden pääkirjoituksiin jo ensimmäisissä sisällissodan jälkeisissä numeroissa. Yhteistyö nähtiin tärkeänä, sillä molempien osapuolien nähtiin hyötyvän siitä. Varsinkin joillakin paikkakunnilla työväenurheiluaate ei ollut saavuttanut koko työläisnuorisoa, joten yhteistyön odotettiin parantavan tätä epäkohtaa. Yhteistyöllä oli mahdollista

edistää myös luokkataisteluun valmistautumista, sillä Nuorisoliitto varmistaisi henkisen kehityksen ja TUL vastaavasti ruumiillisen.

Täysin yksimielisiä kirjoittajat eivät kuitenkaan yhteistyön tarpeellisuudesta olleet, vaan eriäviäkin mielipiteitä esiintyi. Niiden mukaan työväen voimistelu- ja urheiluseurojen oli pitädyttävä aatteellisesta valistustoiminnasta työväenurheiluaatetta lukuun ottamatta. Seurojen ei haluttu joutuvan huolehtimaan muusta kuin työväenurheiluaatteen levittämisestä, sillä jo pelkästään tässä tehtävässä niillä oli tarpeeksi hoidettavaa. Pääasiallisesti mahdolliseen yhteistyöhön suhtauduttiin kuitenkin myönteisesti aina Nuorisoliitossa syntyneiden suuntariitojen alkamiseen asti. Suuntariidat vaikuttivat siihen, että kirjoittajat, jotka aiemmin olivat todenneet urheiluliikkeen olleen vastuussa pelkästään urheiluaatteen levittämisestä, näkivät voimistelu- ja urheiluseurojen vastuulla olleen myös työväenaatteen levittäminen. Yhtenäinen työväestö nähtiin tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeänä eikä työväen urheiluliikkeen saanut antaa jakaantua samalla tavalla kuin joidenkin muiden työväenjärjestöjen. Työväen Urheilulehdessä ei enää julkaistu yhteistyötä painottaneita kirjoituksia sen jälkeen, kun suuntariidat johtivat Nuorisoliiton jakaantumiseen. Lehden suhtautumisesta Nuorisoliiton jakaantumiseen kertoo se, ettei sille lähetetty vasta perustetun sosialidemokraattisen Työläisnuorisoliiton lähettämää kiertokirjettä, joka oli lähetetty monelle muulle työväenlehdelle. Nämä lehdet olivat myötämielisiä uudelle työläisnuorisojärjestölle, joten tämän perusteella voi todeta, etteivät Työväen Urheilulehti ja siten myöskään TUL sitä olleet. Koska TUL pyrki muutoinkin pysyttelemään erossa muissa työväenjärjestöissä syntyneistä suuntariidoista, on Työväen Urheilulehden suhtautuminen Nuorisoliiton jakaantumiseen ja siten yhteistyön murentumiseen varsin helposti selitettävissä. Työväenurheiluaatteen oli tavoitettava työläisnuoriso mutta sen tuli tapahtua muiden reittejä pitkin, kuin yhteistyössä Nuorisoliiton kanssa.

Naisilla oli TUL:ssa muista suomalaisista voimistelu- ja urheilujärjestöistä poiketen selvästi enemmän toimintatilaa. Liitto ei kuitenkaan varsinaisesti tukenut naisten voimistelua ja urheilua, vaan naisaktiivit joutuivat itse ajamaan asioita, joiden he halusivat toteutuvan. Tämä näkyi myös Työväen Urheilulehden sivuilla. Lehti painotti urheilun ja voimistelun olleen hyväksi myös naisille mutta laajamittaisesta valistustyöstä ei voi puhua. Suhtautuminen voimisteluun oli pääasiassa positiivista ja sen todettiin olleen naisille erittäin tärkeää. Naisurheilua kohtaan suhtauduttiin kuitenkin eri tavalla eikä se saanut voimistelun kaltaista suosiota kirjoittajilta. Tähän vaikutti todennäköisesti SNLL:n kielteinen suhtautuminen naisurheilua kohtaan. Koska liitto toimi läheisessä yhteistyössä TUL:n naisjaoston kanssa, voi tämän nähdä vaikuttaneen Työväen Urheilulehden suhtautumiseen naisurheilua kohtaan. Mielenkiintoinen asia on kuitenkin se, että työväenurheiluaatteen kannalta

oleelliseksi nähtiin mahdollisimman yhtenäinen ja ruumiillisesti kykenevä työväestö. Lisäksi Työväen Urheilulehti painotti usein kaikkien työtätekevien, niin miesten kuin naisten, liittymistä TUL:on. Asian tärkeys siis tiedostettiin mutta konkreettisia tekoja ei asian suhteen tehty lukuun ottamatta naisille perustettua osastoa. Osasto sai kuitenkin palstatilaa vain muutaman kuukauden ajan. Riittämätön tila johtikin työläisnaisten oman urheilulehden perustamiseen vuonna 1921. Muiden naisurheilua edistäneiden toimenpiteiden tapaan myös tämän lehden perustaminen oli naisaktiivien oman aloitteellisuuden ansiota, sillä TUL:n liittotoimikunta suhtautui hankkeeseen kielteisesti. Liittotoimikunta koki, ettei lehden perustamisen olisi ollut taloudellisesti kannattavaa eikä se saisi tarpeeksi kirjoittajia. Näiden lisäksi seurauksena pelättiin olevan myös liiton jakaantuminen. Edellä mainittujen kohtien perusteella voi todeta, että vaikka naisten urheilun tarve tiedostettiin, ei sitä kuitenkaan arvostettu kovin paljon. Kaikkiaan Työväen Urheilulehden kirjoittajien suhtautumisen naisurheilua kohtaan voi kiteyttää siten, että vaikka liikunnan tarve tunnustettiin myös naisille, ei sen edistämiseksi tehty mitään lyhytikäistä naisten osastoa lukuun ottamatta.

Työväen Urheilulehden kirjoittajien näkemykset naisurheilusta erosivat porvarillisen puolen näkemyksistä muutamalla tavalla. Sisällissodan jälkeen porvarillisen puolen näkemykset naisurheilua kohtaan olivat alkaneet jyrkentyä ja ne muuttuivat jopa kielteisiksi, kun naisten ja miesten elämänpiirit alkoivat erottua toisistaan aiempaa enemmän. Vaikka Työväen Urheilulehdessä ei varsinaisesti pyritty edistämään naisurheilua, ei sitä myöskään vastustettu. Porvarillisella puolella naisurheilun vaikutti Valkoisen Suomen kotiäiti-ideologia. Sen mukaan naisen tuli liikkua ainoastaan perheensä ja lastensa hyvinvoinnin vuoksi, kun aiemmin liikuntaa suositeltiin naisille oman hyvinvointinsa tähden. Lisäksi SVUL päätti poistaa naisten kilpailut mestaruuskilpailujensa ohjelmasta vuonna 1923. TUL:n ja siten myös Työväen Urheilulehden kirjoittajien näkökulma oli selvästi tätä myönteisempi. Vaikka naisilla oli tärkeä rooli tulevan työväenluokan kasvattajana, ei tätä pidetty heidän ainoana syynään liikunnan harjoittamiselle. Varsinkin tehdastyössä olevien naisten odotettiin harjoittavan vapaa-ajallaan liikuntaa raskaan työnsä vastapainoksi. Lisäksi TUL:n suhtautuminen erosi SVUL:n suhtautumisesta siinä, että TUL ei missään vaiheessa 1920-luvulla päätenyt poistamaan naisten kilpailuja omien mestaruuskilpailujensa ohjelmistosta. Mielenkiintoista onkin, miten TUL:n suhtautuminen muistutti suuresti SVUL:n suhtautumista, joka järjestössä oli vallalla ennen sisällissotaa.

Työväen Urheilulehdessä urheilua luonnollisesti pidettiin erittäin merkittävänä osana työväenliikettä, sillä sen avulla oli mahdollista houkutella uusia jäseniä omaksumaan työväenurheiluaatteen ohella myös työväenaate. Työläisnuorisoa pyrittiinkin saamaan mukaan työväen voimistelun ja

urheiluseurojen toimintaan ja heidät nähtiin tärkeässä roolissa paitsi TUL:n myös yksittäisten seurojen tulevaisuuden kannalta. Uusia työväen voimistelu- ja urheiluseuroja oli perustettava paikkakunnille, jossa niitä ei vielä ollut, jotta työläisnuorison ei tarvinnut harrastaa liikuntaa porvarillisissa voimistelu- ja urheiluseuroissa ja täten eri aatemaailman omaavien kanssa. Saman aatemaailman omaavien kanssa harrastetusta urheilusta oli hyötyä työväenurheiluaatteen omaksumisen lisäksi myös työväenaatteen kannalta. Tästä syystä onkin mielenkiintoista, että yhteisen tavoitteen saavuttamiseen tähtäävän joukkueurheilun merkitystä painotettiin suhteellisen vähän Työväen Urheilulehden sivuilla. Joidenkin mielipiteiden mukaan joukkueurheilu oli ainoa urheilun muoto, jota TUL:ssa oli harjoitettava mutta nämä näkemykset olivat vähemmistössä. Tämä on yllättävää, sillä yhteenkuuluvuuden ja toveruuden, työväenaatteen näkökulmasta tärkeiden ominaisuuksien, katsottiin liittyvän suoraan joukkueurheilun hyviin puoliin. Tämä on tulkittavissa niin, että urheilu samoissa voimistelu- ja urheiluseuroissa saman aatemaailman omaavien kanssa riitti, eikä asiaa ollut tarpeen korostaa tästä enempää.

Mielenkiintoiseksi suomalaisen työväenurheilun tekee myös se, että maailmalla työväestön suosituimmaksi joukkueurheilulajiksi noussut jalkapallo ei saavuttanut Suomessa vastaavaa asemaa. Myöskään Työväen Urheilulehdessä lajin puolesta ei kovin paljon puhuttu. Lajilla olisi ollut mahdollisuus saavuttaa johtava asema suomalaisessa työläisurheilussa, sillä työväestön vihollisenaan pitämä suojeluskuntajärjestö ylenkatsoi lajia 1920-luvun alusta alkaen. Järjestö kehitti itselleen Lauri Pihkalan johdolla uuden lajin, pesäpallon, jonka myös TUL otti toimintaansa mukaan lajin sotasana pidetystä termistöstä huolimatta. Tämä on huomion arvoista, sillä TUL pyrki kaikissa muissa mahdollisissa tilanteissa pitäytymään mahdollisimman kaukana kaikesta, mikä liittyi edes etäisesti suojeluskuntajärjestöön. Liitto oli valmis erottamaan jäsenyydestään sekä yksittäiset urheilijat että kokonaiset seurat, jos yhteys suojeluskuntiin tuli esiin. Samoin oli toimittava myös porvarillisiin voimistelu- ja urheiluseuroihin jääneitä urheilijoita kohtaan, etenkin jos paikkakunnalla oli myös työväestölle tarkoitettu voimistelu- ja urheiluseura. Aatetoverit oli saatava mukaan työväen urheilutoimintaan ja tarpeen tulleen oltiin valmiita turvautumaan toverikuriin. Työväenurheiluaatteen lisäksi myös työväenaatteen omaksumista pidettiin äärimmäisen tärkeänä ja ainoastaan seurojen tarjoamasta urheilullisesta puolesta kiinnostuneita moitittiin Työväen Urheilulehden sivuilla. Tästä syystä olisi voinut olettaa, että yhteenkuuluvuutta ja toverillisuutta edistäneiden joukkueurheilulajien merkitystä olisi painotettu enemmän lehden sivuilla. Tätä ei kuitenkaan tapahtunut ja näin myöskin jalkapallon kohtalona oli lehden sivuilla olla lähes ainoastaan otteluiden tulosten raportoinnin kohteena.

Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien mukaan työväenurheiluaatetta oli levitettävä erityisesti työläisnuorison keskuudessa. Urheilusta nähtiin olevan hyötyä luokkataistelulle, jossa menestyminen edellytti sekä henkisesti että fyysisesti kykenevää ja yhtenäistä työväestöä. Tämän takia myös naisurheilua kohtaan suhtauduttiin yleensä positiivisesti lehden sivuilla, vaikka TUL:n naisaktiivit eivät samalla tavoin ajatelleetkaan. Työväenurheiluaatetta oli mahdollista levittää myös liikuntapaikoilla sekä yhteistyössä työläisnuorisjärjestöjen kanssa, jolloin työläisnuorison oli mahdollista harrastaa urheilua muiden kaltaistensa kanssa.

Olen tässä tutkielmassa käsitellyt Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien suhtautumista työväenurheiluaatteen levittämiseen. Yhtenä mahdollisena jatkotutkimusaiheena esitän tutkimusta Työväen Urheilulehden historiasta. Lehteä on usein käytetty aineistona tutkimuksissa mutta varsinainen esitys lehden historiasta puuttuu. Tulevat lehteä koskevat tutkimukset helpottuisivat tällöin, kun käytettävissä olisi yleisesitys sen historiasta. Aiemman tutkimuksen puute on tosin luonnollista, kun ottaa huomioon, ettei suomalaisten aikakauslehtien historiasta ole olemassa paljonkaan tutkimusta. Muutenkin urheilulehtien historiaan tulisi mielestäni keskittyä aiempaa enemmän urheiluhistoriaan liittyvissä tutkimuksissa. Eräs jatkotutkimusaihe on myös Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien suhtautuminen työväenurheiluaatteen levittämiseen Kuopion liittokokouksen jälkeen vuosien 1921–27 välillä. Tämä olisi suora jatkotutkimus omalle tutkimukselleni ja tutkimusten tulosten vertailu mahdollistaisi asioiden kehittymisen tutkimisen. Vieläkin hedelmällisempi jatkotutkimusaihe olisi Työväen Urheilulehden ja sen kirjoittajien suhtautuminen työväenurheiluaatteen levittämiseen vuoden 1927 jälkeen. Tuolloin lehti päätyi kommunistien käsiin, joten olisi mielenkiintoista vertailla, miten kommunistien näkivät tilanteen ja millaisia asioita he painottivat omissa teksteissään. Toisaalta jatkotutkimusaiheena voisi olla myös vuonna 1928 perustetun TUL-lehden tutkiminen samasta asiasta. Tällöin olisi mahdollista vertailla, millaisia asioita uusi työväestölle suunnattu urheilulehti korosti sivuillaan ja miten ne vertautuivat Työväen Urheilulehden näkemyksiin kymmenen vuotta aiemmin.

Lähteet ja kirjallisuus

I PAINETUT LÄHTEET

Suomen Urheilulehti 40/1919

Työläisnaisten Urheilulehti 1/1921

Työväen Urheilulehti 1/1919–15/1921, 21/1921, 24/1921, 3/1922, 6/1922, 8/1922

II TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Aatsinki, Ulla, 'Opittu, omaksuttu ja sovellettu: Sosialistinen kasvatus ja sen yhteiskunnallinen vaikutus kolmen työläisnuoren näkökulmasta tarkasteltuna 1920-luvun Suomessa'. Teoksessa Saaritsa, Sakari & Selin, Sinikka (toim.), *Työväki ja sivistys*. Väki Voimakas 29. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2016, 133–167.

Alapuro, Risto & Liikanen, Ilkka & Smeds, Kerstin & Stenius, Henrik (toim.), *Kansa liikkeessä*. Kirjayhtymä Oy: Helsinki, 1989.

Aunesluoma, Juhana (toim.), *Liikunta kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1944*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 142. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1995.

Brundage, Anthony, *Going to the Sources: A Guide to Historical Research and Writing*. John Wiley & Sons Inc.: Hoboken, 2018.

Haapala, Pertti, *Kun yhteiskunta hajosi. Suomi 1914–1920*. Painatuskeskus: Helsinki, 1995.

Hara, Kati, *Juoksevan naisen kauneus: Suhtautuminen naisten yleisurheiluun alan järjestöissä ja lehdissä Suomessa 1907–1923*. Julkaisematon Suomen historian pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto, 1998.

Hentilä, Seppo, *Suomen työläisurheilun historia I. Työväen urheiluliitto 1919–1944*. Arvi A. Karisto Oy: Hämeenlinna, 1982.

- Hentilä, Seppo, 'Urheilu, kansakunta ja luokat'. Teoksessa Alapuro, Risto & Liikanen, Ilkka & Smeds, Kerstin & Stenius, Henrik (toim.), *Kansa liikkeessä*. Kirjayhtymä Oy: Helsinki, 1989, 213–235.
- Hentilä, Seppo, 'Urheilu järjestäytyy ja politisoituu'. Teoksessa Pyykkönen, Teijo (toim.), *Suomi uskoi urheiluun*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 131. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1992, 133–154.
- Hentilä, Seppo, *TUL liikuttaa, kasvattaa, vaikuttaa – Suomen Työväen Urheiluliitto 1919–2019*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki, 2019.
- Häyrinen, Reijo, 'Suomi – Yksi urheilun suurvalloista'. Teoksessa Vasara, Erkki (toim.), *Suomi urheilun suurvaltana*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 115. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1989, 23–54.
- Ilmanen, Kalervo, 'Kunnallinen liikuntatoimi 1919–1994'. Teoksessa Aunesluoma, Juhana (toim.), *Liikunta kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1944*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 142. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1995, 213–339.
- Itkonen, Hannu & Nevala, Arto (toim.), *Kuningaspelin kentät. Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä*. Gaudeamus: Helsinki, 2007.
- Itkonen, Hannu, 'Missä ovat työläisurheilun tilat? Tapauksena Matovaaran Mahti'. Teoksessa Vasara, Erkki (toim.), *Työväki ja liikunta*. Väki voimakas 26. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2013, 63–88.
- Jones, Stephen G., *Sport, politics and the working class. Organised labour and sport in inter-war Britain*. Manchester University Press: Manchester, 1988.
- Juppi, Joel & Aunesluoma, Juhana, 'Valtiovalta ja liikunta 1920–1994'. Teoksessa Aunesluoma, Juhana (toim.), *Liikunta kaikelle kansalle. Valtion, läänien ja kuntien liikuntahallinto 1919–1944*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 142. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1995, 7–141.

- Keskinen, Lauri, 'Agitaatiotilaisuus opetustapahtumana – teoreettinen tarkastelu agitaation vastaanotosta työväenseuroissa'. Teoksessa Launis, Kati & Tikka, Marko (toim.), *Työväki ja kokemus*. Väki Voimakas 22. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2009, 99–121.
- Keskinen, Lauri, *Seura tekee kaltaiseksi. Poliittinen sosialisaatio varsinaissuomalaisissa työväenurheiluseuroissa vuosisadan vaihteesta 1920-luvun alkuun*. Kulttuurihistorian väitöskirja, Turun yliopisto, 2011a.
- Keskinen, Lauri, 'Suomalaisten työväenäänteiden suhde urheiluun vuosina 1903–1923', *Liikunta & Tiede* 48:1 (2011b), 56–62.
- Kokkonen, Jouko, *Kansakunta kilpasilla. Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura: Helsinki, 2008.
- Kokkonen, Jouko, *Suomalainen liikuntakulttuuri – juuret, nykyisyys ja muutossuunnat*. Suomen Urheilumuseosäätiön tutkimuksia n:o 3. Suomen Urheilumuseo: Helsinki, 2015.
- Kortelainen, Jarmo, 'Jalkapallo-Suomen maantiede'. Teoksessa Itkonen, Hannu & Nevala, Arto (toim.), *Kuningaspelin kentät. Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä*. Gaudeamus: Helsinki, 2007, 71–83.
- Koskivirta, Anu & Lidman, Satu, 'Historioitsija eettisten valintojen äärellä'. Teoksessa Lidman, Satu & Koskivirta, Anu & Ellola, Jari (toim.), *Historiantutkimuksen etiikka*. Gaudeamus Oy: Helsinki, 2017, 11–25.
- Laakso, Mikko & Åberg, Veijo, *Sosialismiin! Sosialidemokraattiset nuoret 1906–2006*. Sosialidemokraattiset nuoret ry: Helsinki, 2006.
- Laine, Leena, 'Urheilujärjestöt – kilpaurheilu – yhteiskunta'. Teoksessa Vasara, Erkki (toim.), *Suomi urheilun suurvaltana*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 115. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1989, 83–120.

- Laine, Leena, 'Ruumiinharjoitusten monet muodot'. Teoksessa Pyykkönen, Teijo (toim.), *Suomi uskoi urheiluun*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 131. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1992, 183–214.
- Laine, Leena, *Työväen urheiluliikkeen naiset*. Kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki, 2000.
- Lammi, Esko, *Liike ja tuli: Urheilu maanpuolustuksen ja maanpuolustus urheilun tukena*. Puolustusvoimat, pääesikunta: Helsinki, 2002.
- Launis, Kati & Tikka, Marko (toim.), *Työväki ja kokemus*. Väki Voimakas 22. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2009.
- Lidman, Satu & Koskivirta, Anu & Ellola, Jari (toim.), *Historiantutkimuksen etiikka*. Gaudeamus Oy: Helsinki, 2017.
- Martin, Simon, *Football and Fascism. The National Game under Mussolini*. Berg: Oxford, 2004.
- Martiskainen, Seppo, *Yleisurheilu Suomen historiassa*. Suomen Urheiluliitto ry: Helsinki, 2017.
- Meinander, Henrik, 'Elli Björkstén (1870–1947)'. Teoksessa Pyykkönen, Teijo (toim.), *Suomi uskoi urheiluun*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 131. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1992, 207.
- Meinander, Henrik, 'Hilma Jalkanen (1889–1964)'. Pyykkönen, Teijo (toim.), *Suomi uskoi urheiluun*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 131. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1992, 207.
- Nevala, Arto, 'Järjestökulttuurista "liikuntamarketiksi"? Varkauden Tarmon yhteiskunnallinen paikantuminen 1912–2012'. Teoksessa Vasara, Erkki (toim.), *Työväki ja liikunta*. Väki voimakas 26. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2013, 33–62.
- Perko, Touko, 'Suomalainen urheilulehdistö'. Teoksessa Tommila, Päiviö (toim.), *Suomen lehdistön historia 9: Erikoisaikakauslehdistö*. Kustannuskiila: Kuopio, 1991.

- Pyykkönen, Teijo (toim.), *Suomi uskoi urheiluun*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 131. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1992.
- Rajavuori, Anna, 'Sosialistiagitaattorit maaseututyöväestön valistajina ja opettajina'. Teoksessa Saaritsa, Sakari & Selin, Sinikka (toim.), *Työväki ja sivistys*. Väki Voimakas 29. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2016, 111–131.
- Rantala, Risto & Siukonen, Markku, 'Liikuntakoulutus'. Teoksessa Rantala, Risto & Siukonen, Markku (toim.), *Urheilumme kasvot. Osa 6. Kuntoliikunta, kansanurheilu, liikuntakasvatus, liikuntakoulutus, liikuntatiede*. Oy Scandia Kirjat Ab: Jyväskylä, 1975.
- Rantala, Risto & Siukonen, Markku (toim.), *Urheilumme kasvot. Osa 6. Kuntoliikunta, kansanurheilu, liikuntakasvatus, liikuntakoulutus, liikuntatiede*. Oy Scandia Kirjat Ab: Jyväskylä, 1975.
- Saarenmaa, Laura, 'Lehdistöhistorian portinvartijan rooli: katvealueita ja julkkisinhua', *Tiedotustutkimus* 30:2 (2007), 66–70.
- Saaritsa, Sakari & Selin, Sinikka (toim.), *Työväki ja sivistys*. Väki Voimakas 29. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2016.
- Syrjäläinen, Antti, *Miksi siksi loikka-urheilijoiden loikkaukset TUL:sta SVUL:oon 1919–1939*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 89. Historian väitöskirja, Joensuun yliopisto, 2008.
- Tikka, Marko, *Terrorin aika: Suomen levottomat vuodet 1917–1921*. Ajatus Kirjat: Helsinki, 2006.
- Tommila, Päiviö (toim.), *Suomen lehdistön historia 9: Erikoisaikakauslehdistö*. Kustannuskiila: Kuopio, 1991.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli, *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki, 2018.

- Töyry, Maija & Saarenmaa, Laura & Särkkä, Nanna, 'Monitieteisyyden haaste aikakauslehtitutkimuksessa – kohti konsepti- ja tutkimustietoisuutta', *Media & viestintä* 34:3 (2011), 23–39.
- Vasara, Erkki (toim.), *Suomi urheilun suurvaltana*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu 115. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 1989.
- Vasara, Erkki, *Valtion liikuntahallinnon historia*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 157. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki, 2004.
- Vasara, Erkki, 'Jalkapallo – suojeluskuntajärjestön vieroksuma urheilumuoto'. Teoksessa Itkonen, Hannu & Nevala, Arto (toim.), *Kuningaspelin kentät. Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä*. Gaudeamus: Helsinki, 2007, 84–99.
- Vasara, Erkki (toim.), *Työväki ja liikunta*. Väki voimakas 26. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2013.
- Vasara, Erkki, 'Työväki, liikunta ja työväenkulttuuri – nuo erottamattomat?'. Teoksessa Vasara, Erkki (toim.), *Työväki ja liikunta*. Väki Voimakas 26. Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura: Helsinki, 2013, 7–13.
- Viita, Ossi, *Hymyilevä Hannes: työläisurheilija Hannes Kolehmainen sankaruus porvarillisessa Suomessa*. Kustannusosakeyhtiö Otava: Helsinki, 2003.
- Wuolio, Eija-Leena, *Suomen liikuntahistoria*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu no 88. Liikuntatieteellinen Seura: Helsinki 1982.

INTERNET-LÄHTEET

Kansalliskirjaston digitaaliset aineistot [<https://digi.kansalliskirjasto.fi/etusivu>] (Viitattu 2.5.2020).

TUL 100-juhlavuosi [<https://tul.fi/tul-100/juhlavuosi-2019/>] (Viitattu 11.8.2020).